

Crna Gora

Ministarstvo finansija

***Smjernice makroekonomske
i fiskalne politike za period
2024 - 2027***

Septembar 2024

1 SREDNJOROČNI CILJEVI EKONOMSKE POLITIKE

Strateški cilj ekonomske politike Crne Gore je: "ostvarenje pametnog, održivog i inkluzivnog ekonomskog rasta koji će doprinijeti unapređenju kvaliteta života svih njenih građana".

Budući da je opredjeljenje 44. Vlade da Crna Gora postane punopravna članica Evropske unije do 2028. godine, u narednom periodu očekuje se intenziviranje implementacije reformskih procesa kako bi u naredne dvije godine bio zatvoren najveći dio pregovaračkih poglavlja. Imajući u vidu da je Crna Gora već 100% usklađena sa zajedničkom spoljnom i bezbjednosnom politikom EU te da je od 2017. godine punopravna članica NATO-a, vladavina prava i jačanje konkurentnosti ekonomije ostaju oblasti koje zahtijevaju značajno unapređenje u narednom periodu. 44. Vlada snažno je fokusirana na stvaranje uslova za unapređenje standarda svih građana Crne Gore, što je posebno važno imajući u vidu da se po bruto domaćem proizvodu po stanovniku a po paritetu kupovne moći, Crna Gora trenutno nalazi na 52% prosjeka EU, što znači da crnogorska ekonomija mora rasti znatno brže (realni rast BDP-a) od zemalja članica kako bi dostigla prosjek EU¹. Na drugoj strani, i na ovom nivou iskorišćenosti ekonomskog potencijala, zemlja se suočava sa nedostatkom radne snage, posebno tokom trajanja turističke sezone, što stvara zabrinutost da će ulaskom u EU usljed liberalizacije mobilnosti radne snage, ovaj problem predstavljati izazov kada je u pitanju dinamičan ekonomski rast i pored svih benefita koje ulazak u EU nosi.

Ujedno, period 2024-2027. godine karakteriše otpočinjanje intenzivnog investicionog ciklusa kroz ulaganja kako kroz Kapitalni budžet tako i kroz grantove obezbijedene od strane Evropske unije od kojih su najznačajniji za izgradnju Autoputa (dionica Andrijevice-Mateševo) i rekonstrukciju željezničke infrastrukture koji su već obezbijedjeni. Uporedo, kroz Plan rasta za Zapadni Balkan, Crnoj Gori će na raspolaganju biti blizu 400 mil. €, u periodu 2024-2027. godine, za sprovođenje strukturnih reformi i ulaganje u infrastrukturu². Preostala sredstva neohodna za ambiciozni plan izgradnje infrastrukture, kojom će se omogućiti, širenje ekonomskog potencijala obezbijediće se iz kreditnih sredstava.

Snažna potrošnja domaćinstava, povećanje minimalne i prosječne zarade i minimalne i prosječne penzije, reforme poreske politike i poslovnog ambijenta, rast investicione aktivnosti i nastavak rasta u turizmu, uz mjere sektorske podrške i relevantne prognoze ekonomske aktivnosti i inflacije u Evropi, čine osnovne pretpostavke makroekonomskog scenarija u srednjem roku.

Shodno osnovnom makroekonomskom scenariju, crnogorska ekonomija će u srednjem roku prosječno godišnje rasti po stopi od 3,7%, odnosno po godinama 3,8% u 2024, 4,8% u 2025, 3,1% i 3,2% u 2026. i 2027. godini. Usljed usporavanja pritiska cijena na evropskom nivou, očekuje se postepeno usporavanje inflacije, koja će prosječno iznositi 3% u periodu 2025-2027. godine.

Shodno fiskalnom okviru za period 2024-2027. godine, izvorni prihodi budžeta u periodu 2024-2027. godine, kreću se u rasponu od 2.772,6 mil.€ ili 38,1% BDP-a u 2024, do 3.081,2 mil. € ili

¹ Prema analizi Svjetske banke, ukoliko bi crnogorski BDP prosječno rastao po stopi od 4%, Crna Gora bi prosjek EU dostigla 2048. godine dok bi u slučaju prosječnog godišnjeg rasta od 5% to bilo 2040. godine

² Reformskom agendom za Crnu Goru prezentirane su sve reforme koje će se sprovesti do 2027. godine. Uspješnost u sprovođenju reformi uslov je za povlačenje sredstava.

35,8% BDP-a u 2027. godini. Stabilnost prihoda i pored značajnog smanjenja poreskog opterećenja na rad obezbjeđuje se kroz implementaciju novih mjera poreske i politike unapređenja poslovnog ambijenta. S tim u vezi, u oblasti poreske politike glavni cilj odnosi se na stvaranje uslova za sveobuhvatnu reformu poreskog sistema u cilju unapređenja poslovnog ambijenta, jačanja konkurentnosti privrede i unapređenja uslova za privlačenje investicija. Samim tim, glavne mjere odnose se na:

- smanjenje poreskog opterećenja na rad i sprovođenje programa za unapređenje konkurentnosti privrede i privlačenje kredibilnih investitora;
- smanjenje "sive ekonomije" u cilju omogućavanja fer tržišne utakmice odnosno suzbijanja nelojalne konkurencije;
- reformu poreske i carinske administracije;
- bolju strategiju smanjenja poreskog duga;
- usklađivanje akcizne politike sa EU direktivama u cilju oporezivanja proizvoda koji negativno utiču na zdravlje stanovništva;
- uvođenje treće stope poreza na dodatu vrijednost (u cilju ujednačavanja stope PDV-a u turističkoj djelatnosti).

Navedene mjere prati niz mjera za unapređenje poslovnog ambijenta kao i mjere usmjerene na finansijski sektor.

Na drugoj strani, **budžetski rashodi kreću se u rasponu od 3.009,6 mil. € ili 41,3% BDP-a u 2024. godini do 3.361,7 mil. € ili 39,1% BDP-a.**

Nominalni rast rashoda u narednom trogodišnjem periodu prevashodno je uslovljen:

- značajnim rastom izdavanja za finansiranje kapitalnih izdataka kojima se finansiraju infrastrukturni projekti;
- rastom transfera za socijalnu zaštitu (po osnovu projektovanog usklađivanja penzionih i socijalnih davanja a u skladu sa rastom prosječne zarade i inflacije);
- transfera institucijama, pojedincima, NVO i javnom sektoru i to prije svega u dijelu finansiranja sistema zdravstvene zaštite;
- implementacije novih politika.

Strategija politike u oblasti upravljanja javnom potrošnjom u periodu 2025–2027. godine baziraće se na racionalizaciji tekuće potrošnje, pod uticajem rasta mandatornih rashoda čije se kretanje usklađuje sa zakonskim obavezama (socijalna davanja i davanja iz oblasti penzijsko-invalidskog osiguranja). U posmatranom periodu fokus će biti na preraspodjeli unutar potrošnje u cilju finansiranja prvenstveno rashoda kojima se pozitivno utiče na ekonomski rast i razvoj.

Trend snažnog rasta budžetskih prihoda, sa jedne i rast navedenih kategorija javne potrošnje sa druge strane, opredjeljuju nivo deficita koji se kreće od 3,5% BDP-a u 2025. do nivoa od 3,3% BDP-a u 2027. godini.

Pored navedenog, projektovani deficit budžeta generiše se isključivo pod uticajem potrebe finansiranja izgradnje infrastrukture kojom se povećava ekonomski potencijal zemlje.

Imajući u vidu navedeno, neophodno je napomenuti da se u svim godinama projekcija ostvaruje suficit tekuće budžetske potrošnje, što govori u prilog tome da država sve svoje tekuće obaveze finansira iz tekućih prihoda, odnosno da se zaduživanje vrši isključivo za potrebe realizacije kapitalnih izdataka kojima se daje podrška projektovanom ekonomskom rastu.

U oblasti fiskalne politike glavni ciljevi u periodu 2024 – 2027. godine odnose se na:

- ostvarivanje suficita tekuće budžetske potrošnje (finansiranje svih tekućih obaveza države iz tekućih prihoda);
- ostvarenje budžetskog deficita na prosječnom nivou od 3,3% BDP-a periodu 2024-2027. godine;
- nivo javnog duga na prosječnom godišnjem nivou od oko 64% u period 2024-2027. godine uz neto javni dug na prosječnom godišnjem nivou od 61% u period 2024-2027. godine;
- obezbjeđivanje uslova da se novo zaduživanje isključivo vrši za finansiranje kapitalnih projekata odnosno otplatu i refinansiranje postojećih dugova države;
- značajno uvećanje sredstava kroz ulaganje kroz Kapitalni budžet i podršku kroz grantove obezbijeđene od strane EU, čime se otpočinje intenzivan investicioni ciklus i doprinosi ubrzavanju ekonomskog rasta;
- izdavanje državnih garancija samo za projekte od opšteg javnog interesa koji doprinose dugoročnom razvoju.

2 MAKROEKONOMSKI OKVIR

Crnogorska ekonomija je pokazala značajan stepen otpornosti u posljednje dvije godine, imajući u vidu snažne geopolitičke i globalne ekonomske neizvjesnosti. Privatna potrošnja i naplata prihoda budžeta su na rekordnom nivou, podstaknute domaćim politikama i mjerama povećanja zarada, socijalnih transfera, penzija, ali i poreskim reformama, uvođenjem sistema elektronske fiskalizacije i prilivom stranih državljana.

Snažna potrošnja domaćinstava, povećanje minimalne i prosječne zarade i minimalne penzije, reforme poreske politike i poslovnog ambijenta, rast investicione aktivnosti i nastavak rasta u turizmu, uz mjere sektorske podrške i relevantne prognoze ekonomske aktivnosti i inflacije u Evropi, čine osnovne pretpostavke makroekonomskog scenarija u srednjem roku. Polaznu osnovu za izradu makroekonomskih prognoza čine relevantni kratkoročni pokazatelji ekonomske aktivnosti, privredni ciklus u EU, kao i dostupne informacije i izvještaji o očekivanom kretanju inflacije u Eurozoni i na globalnom nivou.

2.1 MAKROEKONOMSKA KRETANJA U 2023. I POČETKOM 2024. GODINE

Crnogorska ekonomija bilježi pozitivne trendove u 2023. godini, uz ostvarenu snažnu stopu rasta od 6,0%, koja je bila najveća regionu Zapadnog Balkana i jedna od najvećih u Evropi. Turistički sektor u 2023. bilježi prihode od 1,52 milijardi eura, uz godišnji rast od 43,7%, čime su prevaziđeni prihodi iz pretkriznog nivoa. Promet u trgovini na malo je 16,5% veći u 2023, u odnosu na godinu ranije, dok je izvoz električne energije snažno porastao na 206,8 mil.€, uz godišnji rast od 21,6%.

Crna Gora je u prvom kvartalu 2024. godine ostvarila stopu realnog rasta BDP-a od 4,4%, što je svrstava među vodeće zemlje po stopi rasta u Evropi. Ekonomija Evropske unije je u istom periodu stagnirala i rasla po stopi od 0,1%. Najveći rast u domaćem BDP-u, uz kategoriju promjene u zalihama, bilježe bruto investicije u osnovna sredstva (8,2%) i privatna potrošnja (5,7%).

U prvih šest mjeseci 2024. zabilježeno je 885.186 dolazaka domaćih i stranih turista, što je godišnji rast od 0,8%, dok je broj noćenja turista iznosio 5.098.139 (pad 6,4%). U drugom kvartalu 2024, ostvareni prihodi u turizmu iznosili su 340,1 mil.€, što je 1,9% više u odnosu na isti kvartal 2023. U prvoj polovini 2024, zabilježen je rast prevezenih putnika u svim vidovima saobraćaja, pri čemu broj prevezenih putnika na crnogorskim aerodromima bilježi rast od 15,8%. Građevinska aktivnost je u prvih pola godine porasla i bilježi rast vrijednosti izvršenih građevinskih radova od 3,1%. Indeks prometa u uslugama u drugom kvartalu 2024. veći je za 8,6% na godišnjem nivou. Zabilježen je rast prometa robe u trgovini na malo od 10,4% u prvih šest mjeseci 2024.

Rast inflacije u 2023. iznosio je prosječno 8,6%. U 2024. godini je došlo do ublažavanja inflatornih pritisaka. Prosječna stopa inflacije za prvih sedam mjeseci 2024, iznosi 4,6%, a najveći doprinos rastu potrošačkih cijena dale su cijene u kategoriji 'Stanovanje, voda, struja, gas i druga goriva' (0,95 p.p) i cijene odjeće i obuće (0,93 p.p). U julu je inflacija iznosila 3,5%, što je najniža stopa od septembra 2021. godine. Vlada je u cilju ublažavanja posljedica rasta cijena po građane, krajem marta usvojila odluku o ograničenju marži u sektoru trgovine, za prehrambene i proizvode lične

higijene. Novu odluku Vlada je usvojila na sjednici 28. avgusta, kojim je povećan obuhvat proizvoda na koje se ograničava marža u većim trgovinskim maloprodajnim objektima.

Tržište rada je usljed rasta privredne aktivnosti, smanjenja sive ekonomije i priliva nerezidenata, nastavilo da bilježi izrazito povoljne trendove u 2023. i 2024. godini. Prosječni broj zaposlenih u prvih šest mjeseci 2024. iznosio je 253,8 hiljada i povećan je 6,3% u odnosu na isti period 2023. Prema Anketi o radnoj snazi, stopa nezaposlenosti je u prvom kvartalu 2024. iznosila 11,9% (godišnji pad 3,6 p.p.). Prosječna neto zarada u prvih pola godine uvećana je za 5,9% na godišnjem nivou i iznosila je 827€, dok je prosječna penzija sa obračunatim razlikama u junu iznosila 514,75€, što predstavlja godišnji rast od 26,8%.

Bankarski sektor je stabilan, likvidan i visoko profitabilan. Neto profit crnogorskih banaka u junu 2024. iznosio je 87,2 mil.€, što je 31,4% više u odnosu na jun 2023. Ukupni krediti su na kraju juna 2024. iznosili 4.483,0 mil.€ i ostvarili su godišnji rast od 12,5%. Novoodobreni krediti su u prvoj polovini godine iznosili 824,5 mil.€ (rast od 28,3%), od čega su pozajmice privrede iznosile 392,7 mil.€ (rast 18,9%), dok su građani pozajmili 396,0 mil.€ (rast 48,9%). U junu 2024. zabilježen je rast ukupnih depozita od 2,1%, kada su iznosili 5.383,4 mil.€.

Spoljnotrgovinski deficit u prvih šest mjeseci 2024. iznosio je 1.644,1 mil.€, što predstavlja godišnji rast od 13,9%. Izvoz u vrijednosti od 287,9 mil.€ je smanjen za 24,5%, u najvećoj mjeri pod uticajem pada izvoza električne energije za 70,9% i aluminijuma za 51,8%. Uvoz roba vrijedan 1.932,0 mil.€ povećan je za 5,9% u odnosu na isti period prošle godine, prevashodno povećanjem uvoza mineralnih goriva i maziva (18,2%) i mašina i transportnih uređaja (rast 12,7%).

Prema preliminarnim podacima, neto priliv stranih direktnih investicija (SDI), u prvih šest mjeseci 2024. iznosio je 245,4 mil.€, što je za 4,7% manje u odnosu na isti period 2023. Ukupan priliv SDI u prvih pola godine iznosio je 422,1 mil.€ (pad 6,7% na godišnjem nivou). U strukturi vlasničkih ulaganja, investicije u kompanije i banke iznosile su 59,9 mil.€ (rast od 15,2%), dok su ulaganja u nekretnine iznosila 199,9 mil.€ (pad od 10,2%). Priliv SDI u formi interkompanijskog duga iznosio je 156,3 mil.€, što je za 4,9% više nego u periodu januar – jun 2023. Ukupan odliv SDI u istom periodu iznosio je 176,7 mil.€ (pad od 9,4%).

2.2 MAKROEKONOMSKE PROJEKCIJE ZA PERIOD 2024-2027. GODINE

Preliminarne prognoze ukazuju na realni ekonomski rast od 3,8% u 2024. godini, na bazi daljeg rasta sektora turizma, nastavka visoke privatne potrošnje, kao i oporavka i daljeg rasta investicija, na bazi relevantnih planova i usvojenog kapitalnog budžeta za 2024. godinu. Crnogorska ekonomija će u srednjem roku prosječno godišnje rasti po stopi od 3,7%, odnosno po godinama 4,8% u 2025, 3,1% i 3,2% u 2026. i 2027. godini

Rast u narednom trogodišnjem periodu će dominantno voditi visoka domaća potražnja (uticaj 3,1 pp), dominantno kroz snažnu privatnu potrošnju i rast investicija kroz olakšanje biznis barijera. Prospekti rasta ekonomije u srednjem roku podržani su dostupnim instrumentima finansijske podrške EU kroz Plan rasta.

Privatna potrošnja će u narednom periodu biti podstaknuta novim mjerama povećanja minimalne i prosječne zarade kroz reformu poreske i fiskalne politike, kojima će se povećati raspoloživi dohodak, uz prethodno povećanje minimalne penzije od 1. januara 2024. Na osnovu smanjenja doprinosa za penzijsko-invalidsko osiguranje, očekuje se uvećanje neto zarada zaposlenih i djelimično smanjenje troškova rada za poslodavce, pa će tako i prosječna plata u državi porasti i voditi snažniju ličnu potrošnju domaćinstava. Privatna potrošnja će biti uvećana i kroz snažan rast novoodobrenih kredita, porast zaposlenosti i rast međunarodnih transfera – doznaka. U srednjem roku je projektovan i porast javne potrošnje od oko 2,7% prosječno godišnje, što će usloviti visoka tekuća budžetska potrošnja i ulaganja iz kapitalnog budžeta.

U periodu 2025-2027, očekuje se i pozitivan uticaj neto izvoza na rast ekonomije od 0,6 procentnih poena, pri čemu će izvoz biti slabiji u 2025. usljed planirane rekonstrukcije Termoelektrane Pljevlja i domaćih potreba za električnom energijom. U narednim godinama se očekuje dalji rast turističkog sektora od oko 8% godišnje, uz dalju diversifikaciju strukture gostiju, što će uz dalji porast cijena rezultirati rastom prihoda ovog strateškog sektora. Shodno daljem porastu potrošnje i investicija, očekuje se rast uvoza od 3,2% u periodu 2025-2027. godine. Uvoz će apsorbovati značajan dio povećane potrošnje i investicione aktivnosti u privredi usljed niske domaće proizvodne baze, što će imati negativan efekat po ekonomski rast u srednjem roku.

U narednim godinama se očekuje nastavak oporavka investicione aktivnosti i dalji rast ulaganja, na bazi relevantnih investicionih planova, prevashodno u energetici i turizmu, koji obuhvataju velike projekte u oblasti obnovljivih izvora energije, energetske efikasnosti, komplekse visoke vrijednosti u turizmu, izgradnju hotelskih sadržaja u sjevernom regionu po osnovu programa ekonomskog državljanstva. Dodatno, usvojenim kapitalnim budžetom za 2024. godinu i dostupnim planovima, opredijeljena su značajna sredstva za razvoj infrastrukture, što će pružiti neophodne preduslove za ubrzani privredni razvoj, a najvažniji projekti se odnose na nastavak gradnje druge dionice autoputa Bar-Boljare (dionica Mateševo-Andrijevića), rekonstrukciju postojeće putne infrastrukture, kao i projekte u oblasti zdravstva i obrazovanja. Kroz Plan rasta EU, kao novog instrumenta u stimulisanju konvergencije ka evropskom razvojnog prosjeku, će se prema očekivanjima obezbijediti dodatna sredstva za finansiranje kapitalnih projekata i planiranih strukturnih reformi u ekonomiji. Takođe, smanjenje doprinosa na rad može opredijeliti dalje investicione tokove, uz pretpostavke predvidivog okvira poreske i fiskalne politike i stabilizaciju političkih prilika u državi u narednom periodu.

U narednom periodu, shodno očekivanjima i usporavanju pritiska cijena na evropskom nivou, očekuje se postepeno usporavanje inflacije, koja će prosječno iznositi oko 3% u narednom trogodišnjem periodu. Ublažavanju inflacije dopriniće djelimično smirivanje eksternih kretanja, koja su i dalje uslovljena neizvjesnim geopolitičkim dešavanjima. Procjenjuje se i da će mjere Vlade za ograničavanje marži u sektoru trgovine, doprinijeti ograničenju daljeg porasta cijena za potrošače i stabilizaciji ukupne inflacije u državi.

Tržište rada u proteklom periodu bilježi izuzetne rezultate, usljed rasta privrede i potražnje, ali i smanjenja sive ekonomije, što je primjetno po zvaničnim administrativnim podacima. Očekuje se dalji rast zaposlenosti od oko 2% godišnje u srednjoročnom periodu. Visoki broj izdatih dozvola za rad stranaca će i dalje činiti značajnu karakteristiku domaćeg tržišta rada. Shodno dostupnim planovima domaćih politika u ovoj oblasti, očekuje se rast zarada od oko 6% prosječno u periodu

2025-2027, vođen porastom minimalne zarade i prosječne zarade po osnovu smanjenih doprinosa za penzijsko invalidsko osiguranje.

Polaznu osnovu za izradu makroekonomskih prognoza čine relevantni kratkoročni pokazatelji ekonomske aktivnosti, privredni ciklus u EU, kao i dostupne informacije i izvještaji o očekivanom kretanju inflacije u Eurozoni i na globalnom nivou.

3 JAVNE FINANSIJE

Strukturu javnih finansija Crne Gore čini Budžet Crne Gore sa državnim fondovima (Fond penzijskog i invalidskog osiguranja, Fond za zdravstveno osiguranje, Fond za obeštećenje, Zavod za zapošljavanje i Fond rada) i budžeti lokalnih samouprava (Glavni grad Podgorica, Prijestonica Cetinje i 23 opštine).

U ovom poglavlju analizirani su podaci ostvarenih javnih prihoda i rashoda u 2023. godini, date fiskalne projekcije za period 2024-2027, definisani rizici njihovog ostvarenja i predstavljen srednjoročni institucionalni i regulatorni okvir koji definiše aktivnosti u oblasti javnih finansija.

3.1 JAVNE FINANSIJE U 2023. GODINI

Javni prihodi u 2023. godini iznosili su 2.941,3 mil.€ ili 43% preliminaranog BDP-a (6.847,1 mil.€) i u odnosu na planirane veći su za 164,0 mil.€ ili 5,9%. U odnosu na isti period 2022. godine, javni prihodi su veći za 619,0 mil.€ ili 26,7%.

Najznačajnija pozitivna odstupanja zabilježena su kod: Ostalih prihoda, Prihoda po osnovu poreza na dodatu vrijednost, Prihoda po osnovu poreza na dobit pravnih lica, Prihoda od Akciza.

Ostali prihodi u posmatranom periodu iznosili su 181,8 mil.€, što je u odnosu na uporedni period 2022. godine veće za 152,1 mil.€ usljed velikih prihoda jednokratnog karaktera.

Prihodi po osnovu **PDV-a**, naplaćeni su u iznosu od 1.059,3 mil. € što je za 31,2 mil.€ ili 3% veće u odnosu na planirane rebalansom i 151,2 mil.€ ili 16,7% veće u odnosu na isti period prethodne godine. Snažan rast prihoda po ovom osnovu rezultat je više faktora od kojih su najznačajniji: rezultati ljetnje turističke sezone, unaprijeđena poreska disciplina, kao i značajan rast uvoza i potrošnje domaćinstava, što uz projektovanu inflaciju najviše opredeljuje rast ove kategorije prihoda.

U posmatranom periodu prihodi po osnovu **poreza na dobit pravnih lica** iznosili su 151,3 mil.€ i veći su u odnosu na planirane rebalansom za 16,6 mil.€ ili 12,4%, dok su u odnosu na uporedni period 2022. godine veći su za 61,1 mil.€ ili 67,8%.

Prihodi od **akciza**, u navedenom periodu, naplaćeni su u iznosu od 323,1 mil.€, što je u odnosu na plan po rebalansu veće za 26,7 mil.€ ili 9%, odnosno 77,2 mil.€ ili 31,4% u odnosu na isti period prethodne godine.

Javna potrošnja u 2023. godini iznosila je 2.899,1 mil. € ili 42,3% BDP-a i manja je za 64,3 mil. € ili 2,2% u odnosu na planiranu, dok je u odnosu na prethodnu godinu veća za 325,2 mil. € ili 12,6%.

Polazeći od kretanja prihoda i rashoda u 2023. godini, ostvaren je preliminarni suficit javnih finansija, odnosno preliminarni budžetski gotovinski suficit u smislu člana 25 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, u iznosu od 42,1 mil. € ili 0,6% BDP-a.

3.1.1 PROJEKCIJE JAVNIH PRIHODA U PERIODU 2024-2027

Javni prihodi u 2024. godini procijenjeni su u iznosu od 3.162,5 mil.€ ili 43,4% BDP-a. Prihodi su procijenjeni na osnovu makroekonomskih pokazatelja, novih mjera poreske i fiskalne politike i ostvarene naplate prihoda u dosadašnjem dijelu godine.

Najznačajnija odstupanja u odnosu na prvobitni plan, bilježe sljedeće kategorije prihoda:

- Prihodi od **poreza na dobit pravnih lica**, koji su već u aprilu premašili godišnji plan. U skladu sa navedenim, ova kategorija prihoda procijenjena je na nivou od 205,7 mil.€, tj. 41 mil.€ ili 24,9% više u odnosu na prvobitni plan;
- Kategorija **doprinosa** procijenjena je na nivou od 585,4 mil.€, i u odnosu na prvobitno planirane manja je za 20,0 mil.€ ili 3,3%, što je prevashodno rezultat promjene stopa doprinosa koja podrazumijeva smanjenje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje (doprinosa za PIO na teret zaposlenog sa 15% na 10% i doprinosa PIO na teret poslodavca sa 5,5% na 0%). Kategorija doprinosa planirana je i u skladu sa evidentnim rastom naplate u dosadašnjem dijelu godine;
- **Donacije** koje su planirane u iznosu od 56,3 mil.€ što je za 15 mil.€ ili 36,3% više u odnosu na prvobitno planirane i to kao rezultat povlačenja sredstava u okviru Plana rasta za Zapadni Balkan;
- **Prihodi od kapitala** koji su planirani u iznosu od 68,0 mil.€ što je za 13,5 mil.€ ili 24,8% više u odnosu na prvobitno planirane. Navedeno predstavlja rezultat nešto drugačije dinamike očekivanih uplata po osnovu raspodjele dividendi od privrednih društava u većinskom državnom vlasništvu.

➤ OBRAZLOŽENJE KRETANJA GLAVNIH KATEGORIJA JAVNIH PRIHODA U PERIODU 2024-2027

Projekcija prihoda u periodu 2024 – 2027. godine bazira se na:

- projekciji makroekonomskih indikatora koji utiču na kretanje prihoda budžeta, shodno osnovnom makroekonomskom scenariju;
- postojećoj zakonskoj regulativi;
- mjerama poreske politike u srednjem roku.

Polazeći od navedenog, javni prihodi u periodu 2024-2027. godine, kreću se u rasponu od 3.162,5 mil.€ ili 43,4% BDP-a u 2024, do 3.497,1 mil. € ili 40,6% BDP-a u 2027. godini.

Prihodi od **poreza na dodatu vrijednost** u 2024. godini projektovani su u iznosu od 1.199,6 mil.€ ili 16,5% BDP-a. Prihodi od PDV-a planirani su na osnovu projekcija rasta potrošnje domaćinstava i uvoza, shodno makroekonomskom scenariju koji uključuje rast zarada i potrošnje po osnovu reforme poreske politike. U periodu 2025-2027. godine, prihodi od PDV-a će prosječno godišnje rasti po stopi od oko 7%. Rast ove kategorije prihoda ostvaruje se po osnovu uvođenja treće stope PDV-a od 15% pri čemu se najveći efekat odnosi na izjednačavanje stope za smještaj u hotelima i usluživanje hrane i pića u ugostiteljskim objektima i hotelskim restoranima.

Doprinosi u 2024. godini planirani su u ukupnom iznosu od 585,4 mil.€ ili 8,0% projektovanog BDP-a. Na ovu kategoriju prihoda u srednjem roku najveći uticaj ima promjena stopa doprinosa koja podrazumijeva smanjenje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje (doprinosi za PIO na teret zaposlenog sa 15% na 10% i doprinosa PIO na teret poslodavca sa 5,5% na 0%). Planiranom reformom, poresko opterećenje rada za poslodavce će se umanjiti kroz smanjenje doprinosa za penzijsko invalidsko osiguranje na teret zaposlenog i poslodavca, sa ukupno 20,5% na 10%. Ovom mjerom će doći do uvećanja neto zarada zaposlenih, uz istovremeno niži bruto trošak isplata fonda zarada za poslodavce.

Pored uticaja navedene reforme, kroz smanjenja prihoda po ovom osnovu, doprinosi ostvaruju rast pod uticajem projektovanog rasta zaposlenosti i zarada (shodno osnovnom makroekonomskom scenariju), očekivanog smanjenja neformalnog zapošljavanja odnosno isplate dijela „zarade na ruke“ i implementacije Zakona o reprogramu poreskog potraživanja shodno planu otplate po podacima Poreske uprave. Naime, procjenjuje se da će usljed značajnog smanjenja poreskog opterećenja odnosno troškova na zarade, jedan dio poslodavaca prevesti u formalan rad kako neformalno zaposlene tako i dio zarade koji je do sada bio u „sivoj zoni“ i po kojem osnovu je država gubila prihode.

Prihodi od akciza u 2024. godini planirani su u iznosu od 365,8 mil.€. Rast naplate akciza planiran je prevashodno kao rezultat projektovanog rasta ekonomske aktivnosti i potrošnje domaćinstava, proširivanja obuhvata akciznih proizvoda i nastavku implementacije suzbijanja nelegalnog prometa duvana i duvanskih proizvoda kao i primjene akciznog kalendara. U periodu 2025-2027. godine, prihodi po ovom osnovu će prosječno godišnje rasti po stopi od oko 6,3%. Prihodi od akciza u srednjem roku će bilježiti rast naplate i po osnovu izmjena zakonske regulative i povećanja poreskog obuhvata.

Porez na dobit pravnih lica u 2024. godini projektovan je u iznosu od 205,7 mil.€ ili 2,8% BDP-a što je rezultat izrazito snažnog rasta ekonomske aktivnosti u 2023. godini. Procjena ove kategorije prihoda u srednjem roku izvršena je na osnovu projektovanog nominalnog rasta BDP-a u periodu 2024-2026. godina, očekivanih efekata naplate obaveza reprogramiranih po ovom osnovu, iz prethodnog perioda, u skladu sa Zakonom o reprogramu poreskog potraživanja, kao i ostalih mjera poreske politike. U periodu 2025-2027. godine, ova kategorija prihoda zabilježiće prosječnu godišnju stopu rasta od oko 5,6%.

Prihodi od **donacija** u periodu 2024-2027. godine kretaće se u intervalu od 56,3 mil.€ ili 0,8% BDP-a u 2024, do 80 mil.€ ili 0,9% BDP-a u 2027. godini, kao rezultat povlačenja sredstava u okviru Plana rasta za Zapadni Balkan a u skladu sa reformama i aktivnostima planiranim u okviru Reformske agende Crne Gore za period 2024-2027. godine.

Ostali prihodi u 2024. godini planirani su u iznosu od 140,1 mil.€ ili 1,9% BDP-a, kao rezultat većih prihoda od kapitala, po osnovu očekivanih uplata od raspodjele dividendi privrednih društava u većinskom državnom vlasništvu. U 2025. godini projektuje se smanjenje kategorije ostalih prihoda do nivoa od 68,7 mil.€ i to prvenstveno kao rezultat završetka implementacije projekta „Ekonomskog državljanstva“.

Također, važno je naglasiti da su prihodi budžeta za sedam mjeseci 2024. u poređenju sa planom, veći za 95,5 mil.€ ili 6,5%, dok su u odnosu na isti period prethodne godine veći za 124,7 mil.€ ili 8,6%. Izuzimajući prihode jednokratnog karaktera, prihodi budžeta za sedam mjeseci 2024. godine u odnosu na posmatrani period 2023. godine veći za 237,2 mil.€ ili 18,2%.

3.1.2 PROJEKCIJE JAVNE POTROŠNJE ZA PERIOD 2024-2027

Javna potrošnja u 2024. godini planirani su u iznosu od 3.401,2 mil. € ili 46.7% BDP-a što je na nivou planiranom Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o budžetu za 2024. godinu i očekivanim projekcijama izvršenja budžeta opština do kraja 2024. godine. U periodu 2025-2027. godine javna potrošnja raste u nominalnom iznosu dok po učešću u BDP-u pada do nivoa od 43.9% u 2027. godini. U periodu 2025-2027. godine javna potrošnja se projektuje da će se kretati od 3.511,4 mil. € ili 44.9% BDP-a u 2025. godini do 3.775,9 mil. € ili 43,9% BDP-a.

Nominalni rast rashoda u narednom trogodišnjem periodu prevashodno je uslovljen:

- značajnim rastom izdavanja za finansiranje kapitalnih izdataka kojima se finansiraju infrastrukturni projekti;
- rastom transfera za socijalnu zaštitu (po osnovu projektovanog usklađivanja penzionih i socijalnih davanja a u skladu sa projektovanim rastom inflacije i prosječne zarade);
- transfera institucijama, pojedincima, NVO i javnom sektoru i to prije svega u dijelu finansiranja sistema zdravstvene zaštite;
- implementacije novih politika.

U postupku izrade Smjernica makroekonomske i fiskalne politike, u srednjoročni budžeski okvir je integrisan niz politika na rashodnoj strani budžeta koje će imati određene fiskalne efekte na budžet države. Napominjemo da Smjernicama nisu istaknute sve nove politike, imajući u vidu da je značajan dio politika predstavljaju nastavka tekućih politika, a fokus je stavljen na one politike čiji je fiskalni efekat je bilo moguće procijeniti u ovom trenutku.

Nove politike su planirane u više oblasti, i to kod sektora: politički sistem i upravljanje, pravosuđa i zaštite prava, javne bezbjednosti i odbrane, javnih finansija, ekonomije i turizma, obrazovanja, nauke i sporta, kulture, zdravstvenog sistema.

Strategija potrošnje u oblasti upravljanja javnom potrošnjom u periodu 2024–2027. godine baziraće se na racionalizaciji tekuće potrošnje, pod uticajem rasta mandatornih rashoda čije se kretanje usklađuje sa zakonskim obavezama (socijalna davanja i davanja iz oblasti penzijsko-invalidskog osiguranja). U posmatranom periodu fokus će biti na preraspodjeli unutar potrošnje u cilju finansiranja prvenstveno rashoda kojima se pozitivno utiče na ekonomski rast i razvoj. Kako bi se finansirale nove politike, izvršena je racionalizacija dijela tekuće potrošnje kroz smanjenje neproduktivne potrošnje.

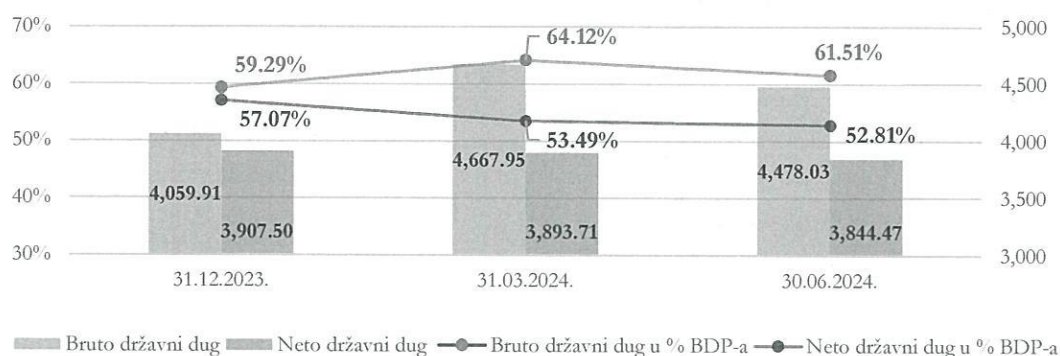
3.2 STANJE I PROJEKCIJE JAVNOG DUGA I GARANCIJA ZA PERIOD 2024-2027. GODINE

3.2.1 STANJE DRŽAVNOG I JAVNOG DUGA NA KRAJU 2023. GODINE I NA KRAJU II KVARTALA 2024. GODINE

Državni dug, na dan 31.12.2023. godine, iznosio je 4.059,91 miliona eura, ili 59,29% BDP-a³. Uzimajući u obzir depozite Ministarstva finansija⁴, u iznosu od 152,41 miliona eura, neto državni dug na kraju 2023. godine iznosio je 3.907,5 miliona eura ili 57,07% BDP-a.

Na kraju 2023. godine javni dug Crne Gore iznosio je 4.126,82 miliona eura ili 60,27% BDP-a. Uzimajući u obzir depozite Ministarstva finansija, neto javni dug Crne Gore iznosio je 3.974,41 miliona eura, odnosno 58,04% BDP-a.

Grafik 1: Kretanje državnog duga 2023-2024

Ukupan spoljni dug Crne Gore na dan 31.03.2024. godine iznosio je 4.156,65 miliona eura, odnosno 57,10% BDP-a⁵, što je za 639,36 miliona eura više u odnosu na 31.12.2023. godine, a što je uticalo i na povećanje depozita. Naime, depoziti Ministarstva finansija na kraju prvog kvartala 2024. godine su veći za 621,83 miliona eura u odnosu na kraj 2023. godine i u najvećem dijelu su rezultat realizovane emisije obveznica na međunarodnom finansijskom tržištu u martu mjesecu 2024. godine. Naime, 6. marta 2024. godine, realizovana je obveznica u iznosu od 750 miliona USD, po cijeni od 100% nominalnog iznosa, sa rokom dospelja od sedam godina i kamatnom stopom od 7,25% godišnje. Transakcijom unakrsnog valutnog svopa izvršena je konverzija USD obveznica iz 750 miliona dolara na 687,76 miliona eura, prema utvrđenom kursu EUR/USD od 1,0905 i prosječnoj kamatnoj stopi od 5,88%. Depoziti akumulirani po osnovu navedenog zaduženja nisu korišćeni za finansiranje budžeta imajući u vidu ostvarenje suficita, već isključivo za otplatu starih dugova.

Unutrašnji dug Crne Gore na dan 31.03.2024. godine iznosio je 511,29 miliona eura, odnosno 7,02% BDP-a, što je za 31,32 miliona eura manje u odnosu na 31.12.2023. godine. Pored činjenice

³ Prema procjenama Monstata, BDP za 2023. godinu iznosi 6.847,12 miliona eura.

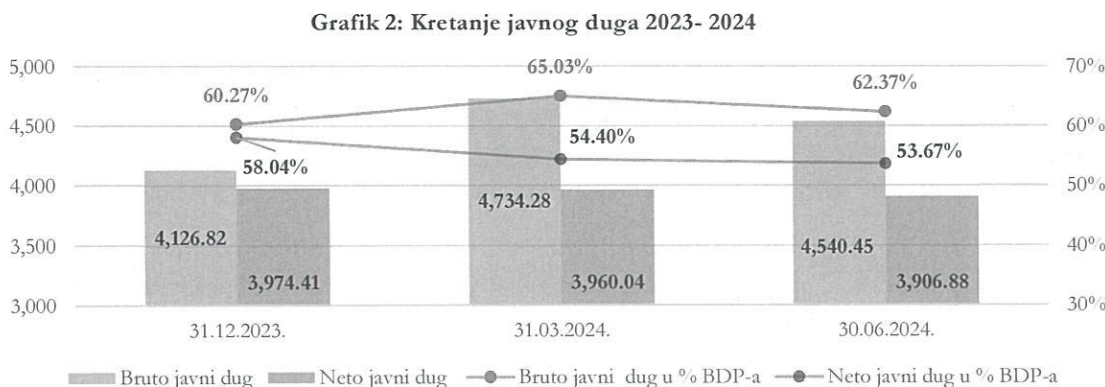
⁴ Depoziti Ministarstva finansija uključuju i 38.477 unci zlata

⁵ Prema projekcijama Ministarstva finansija, BDP za 2024. godinu iznosiće 7.279,70 miliona eura.

da u toku prvog kvartala nije bilo zaključivanja novih kreditnih aranžama na domaćem tržištu, smanjenje unutrašnjeg duga, je rezultat redovne otplate.

Državni dug, na dan 31.03.2024. godine, iznosio je 4.667,95 miliona eura ili 64,12% BDP-a. Uzimajući u obzir depozite Ministarstva finansija, neto državni dug na kraju prvog kvartala 2024. godine iznosio je 3.893,71 miliona eura ili 53,49% BDP-a. Depoziti Ministarstva finansija, na dan 31.03.2024. godine, iznosili su 774,24 miliona eura, uključujući 38.447 unci zlata (čija je vrijednost na dan 31.03.2024. godine 78,81 miliona eura) ili 10,64% BDP-a.

Javni dug, na dan 31.03.2024. godine, iznosio je 4.734,28 miliona eura, odnosno 65,03% BDP-a, dok je neto javni dug iznosio 3.960,05 miliona eura, odnosno 54,40% BDP-a.

U odnosu na kraj 2023. godine, na kraju prvog kvartala 2024. godine, javni dug je uvećan za 607,46 miliona eura odnosno 4,76pp, posmatrano u odnosu na BDP.

Ukupan spoljni dug Crne Gore na dan 30.06.2024. godine iznosio je 4.091,32 miliona eura, odnosno 56,21% BDP-a, što je za 65,33 miliona eura manje u odnosu na 31.03.2024. godine. Unutrašnji dug Crne Gore na dan 30.06.2024. godine iznosio je 386,70 miliona eura, odnosno 5,31% BDP-a, što je za 124,59 miliona eura manje u odnosu na 31.03.2024. godine. Smanjenje spoljnog i unutrašnjeg duga, tokom drugog kvartala 2024. godine, rezultat je redovne otplate.

Državni dug, na dan 30.06.2024. godine, iznosio je 4.478,03 miliona eura, ili 61,51% BDP-a. Uzimajući u obzir depozite Ministarstva finansija, neto državni dug na dan 30.06.2024. godine iznosio je 3.844,47 miliona eura ili 52,81% BDP-a. Depoziti Ministarstva finansija, na dan 30.06.2024. godine, iznosili su 633,56 miliona eura, uključujući 38.447 unci zlata (čija je vrijednost na dan 30.06.2024. godine 83,78 miliona eura) ili 8,70% BDP-a.

Prema podacima Ministarstva finansija, dug lokalne samouprave na dan 30.06.2024. godine iznosio je 62,42 miliona eura, odnosno 0,86% BDP-a.

Javni dug Crne Gore, na dan 30.06.2024. godine, iznosio je 4.540,45 miliona eura, odnosno 62,37% BDP-a. Uzimajući u obzir depozite Ministarstva finansija, neto javni dug Crne Gore, na dan 30.06.2024. godine, iznosio je 3.906,89 miliona eura, odnosno 53,67% BDP-a.

U odnosu na prvi kvartal 2024. godine, na kraju drugog kvartala 2024. godine, javni dug je manji za 193,84 miliona eura, odnosno 2,66 % BDP-a

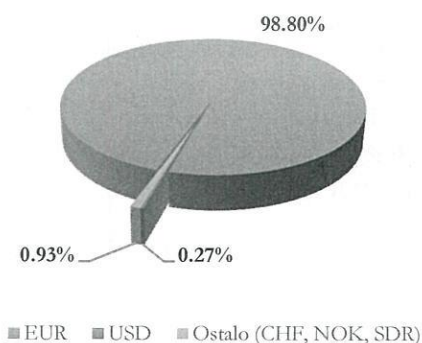
U strukturi državnog duga dominantno je učešće spoljnog duga koje je na kraju drugog kvartala 2024. godine iznosilo 91,36% ukupnog državnog duga, dok je učešće unutrašnjeg duga iznosilo 8,64% ukupnog državnog duga.

Tabela 1: Struktura i kretanje državnog i javnog duga 2023- 2024, u milionima eura i % BDP-a

	31.12.2023	31.03.2024 (1)	30.06.2024 (2)	Promjena (1-2)
Spoljni dug	3,517.29	4,156.65	4,091.32	(65.33)
Unutrašnji dug	542.62	511.29	386.70	(124.59)
DRŽAVNI DUG	4,059.91	4,667.95	4,478.03	(189.92)
Dug lokalne samouprave	66.91	66.34	62.42	(3.92)
JAVNI DUG	4,126.82	4,734.29	4,540.45	(193.84)
Depoziti	152.41	774.24	633.56	(140.68)
NETO DRŽAVNI DUG	3,907.50	3,893.71	3,844.47	(49.24)
NETO JAVNI DUG	3,974.41		3,906.89	(53.16)
DRŽAVNI DUG / BDP	59.29%	64.12%	61.51%	(2.61%)
NETO DRŽAVNI DUG / BDP	57.07%	53.49%	52.81%	(0.68%)
JAVNI DUG / BDP	60.27%	65.03%	62.37%	(2.66%)
NETO JAVNI DUG / BDP	58.04%	54.40%	53.67%	(0.73%)

Povećanje državnog duga na kraju prvog polugodišta 2024. godine, u odnosu na kraj 2023. godine, za 418,11 miliona eura, primarno je uzrokovano povećanjem spoljnog duga usled realizacije emisije državnih obveznica na međunarodnom tržištu u vrijednosti od 750 miliona američkih dolara. Riječ je o prvoj euroobveznici koju je Crna Gora izdala u američkim dolarima, a koja je omogućila da se značajno proširi opseg investitora, čije su ponude premašile 4,7 milijardi američkih dolara. Obveznica je izdata na period od sedam godina, sa godišnjom kamatnom stopom od 7,25%. Vodeći se najboljom međunarodnom praksom aktivnog upravljanja javnim dugom, istog dana realizovana je hedžing transakcija, odnosno transakcija unakrsnog valutnog svopa, kojom su obaveze po osnovu emitovane obveznice konvertovane iz USD u EUR, na koje će se umjesto dolarske kamatne stope od 7,25% obračunavati eurska kamatna stopa iz hedžinga od 5,88%.

Grafik 3: Valutna struktura državnog duga (30.06.2024.)

Istovremeno, na vrijednost spoljnog duga uticala je i hedžing transakcija vezana za kreditni aranžman sa Exim Kina bankom, koja je realizovana u januaru 2024. godine. Tom prilikom je cjelokupan iznos duga prema Exim Kina banci od 754,07 miliona američkih dolara konvertovan u eure, po kursu EUR/USD 1,087, a dolarska kamatna stopa od 2% zamijenjena je eurskom kamatnom stopom od 0,98%.

Osim što su uticale na smanjenje valutnog rizika, realizovane hedžing transakcije uticale su i na poboljšanje valutne strukture

državnog duga, pa je na kraju drugog kvartala 2024. godine, učešće eurskog u državnom dugu iznosilo čak 98,8%, što je za 17,47 pp više u odnosu na kraj 2023. godine.

Zakonom o budžetu za 2024. godinu i Odlukom o zaduživanju Crne Gore za 2024. godinu (Sl. list Crne Gore br. 124/23) predviđeno je da se Država u 2024. godini može zadužiti do

650 miliona eura za potrebe obezbjeđenja nedostajućih sredstava u 2024. godini. Takođe, predviđena je i mogućnost dodatnih 500 miliona eura zaduživanja na domaćem ili inostranom tržištu za potrebe refinansiranja duga i stvaranja fiskalne rezerve.

U martu 2024. godine, Država je emitovala obveznicu na međunarodnom tržištu od 750 miliona američkih dolara (687,76 miliona eura nakon konverzije u eure) i navedena sredstva će se koristiti isključivo za finansiranje nedostajućih sredstava, odnosno otplate postojećeg duga i finansiranje kapitalnog budžeta, kao i stvaranje fiskalne rezerve za narednu godinu.

U trećem kvartalu 2024. godine Država namjerava da finalizuje Zajam za razvojnu politiku (Development Policy Loan – DPL), koji se bazira na ispunjenju kriterijuma vezanih za jačanje fiskalne održivosti i omogućavanje održivog i zelenog ekonomskog rasta kroz implementaciju strukturnih reformi.

Svjetska banka bi u okviru DPL aranžmana mogla da podrži Crnu Goru sa ukupno 160 miliona eura, od čega bi prvih 80 miliona eura bilo dodijeljeno u 2024. godini, dok bi preostalih 80 miliona eura bilo na raspolaganju naredne, 2025. godine.

Istovremeno, podršku DPL aranžmanu u 2024. godini, pružile bi Francuska razvojna agencija (AFD) i OPEC međunarodni fond, sa iznosima od po 50 miliona eura, što bi zajedno doprinijelo obezbjeđenju ukupno do 180 miliona eura kreditnih sredstava, po mnogo povoljnijim uslovima od tržišnih, kako sa stanovišta ročnosti, tako i sa stanovišta kamatne stope.

Osim navedenog, tokom 2024. godine, Država namjerava da se fokusira na razvoj domaćeg tržišta državnih obveznica gdje će, osim institucionalnih investitora, svoje mjesto naći i građani kroz obveznice za stanovništvo (retail obveznice). Na taj način će se omogućiti diverzifikacija izvora finansiranja i smanjenje zavisnosti od spoljnih izvora finansiranja. Ministarstvo finansija razmatra mogućnost emitovanja retail obveznica, u 2024. godini, u iznosu do 50 miliona eura, sa rokom dospeljeća od 2 do 3 godine. Emisijom retail obveznica, Država bi omogućila građanima da plasiraju višak novčanih sredstava po povoljnijim uslovima i ostvare veći prinos na sredstva koja se sada nalaze na depozitima kod banaka.

Zakon o budžetu za 2024. godinu i Odluka o zaduživanju za 2024. godinu predviđaju i zaključivanje kreditnih aranžmana za različite razvojne projekte u iznosu do 933,9 miliona eura. U skladu sa tim, u prva dva kvartala 2024. godine zaključeni su sledeći kreditni aranžmani za razvojne projekte:

- Ugovor o kreditu sa Evropskom investicionom bankom (EIB) za finansiranje **Projekta Unapređenje crnogorske željeznice u iznosu od 40 miliona eura**, sa rokom dospeljeća od 15 godina i kamatnom stopom koja će se odrediti u trenutku povlačenja. Ukupan iznos projekta, koji će realizovati Željeznička infrastruktura Crne Gore, procijenjen je na 80 miliona eura od čega je 35,5 miliona eura dodijeljeno kao grant u okviru Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF), dok je iznos od 40 miliona eura Crna Gora obezbijedila kroz kreditni aranžman sa EIB-om.
- Ugovor o kreditu sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) za potrebe finansiranja **Projekta rekonstrukcije javnih zdravstvenih ustanova Kliničkog centra Crne Gore, Opšte bolnice Bijelo Polje i Opšte bolnice Cetinje, u iznosu od 12 miliona eura**, a u cilju unapređenja energetske efikasnosti pomenutih objekata. Rok dospeljeća kredita je 15 godina, sa kamatnom stopom 6 mjesečni EURIBOR + 1%.

3.2.2 PROJEKCIJE KRETANJA DUGA U PERIODU 2024-2027. GODINE

Projekcije kretanja državnog i javnog duga u narednom četvorogodišnjem periodu zasnivaju se na projekcijama kretanja fiskalnih parametara definisanih u Fiskalnoj strategiji Crne Gore za period 2024-2027. godine. Na nivo zaduživanja u predstojećem periodu prevashodno će uticati iznosi nedostajućih sredstava definisanih u fiskalnom okviru 2024-2027. godine, koji pokazuju da će se u narednom periodu Država zaduživati samo za potrebe otplate duga i finansiranje kapitalnog budžeta.

Tabela 2: Struktura nedostajućih sredstava u periodu 2024-2027. godine, u milionima eura

	2024	2025	2026	2027
<i>Otplata duga</i>	504.5	829.1	353.1	971.7
<i>Kapitalni budžet</i>	244.2	280.1	276.7	289.6
<i>Nedostajuća sredstva</i>	748.7	1109.2	629.8	1261.3

U strukturi dugova koje treba otplatiti u narednim godinama, najveće učešće imaju obaveze po osnovu ino i domaćih obveznica, otplate kredita kod Exim Kina banke za izgradnju prve dionice autoputa Bar-Boljare, PBG aranžmani sa Svjetskom bankom iz 2018. i 2020. godine i kredit kod Dojče banke iz 2023. godine. Najveće jednokratne otplate, čiji je uticaj na iznos otplate najznačajniji, odnose se na euroobveznice koje dospijevaju 2025. godine u iznosu od 500 miliona eura, domaće obveznice koje dospijevaju 2026. godine u iznosu od 50 miliona eura, kao i euroobveznice koje dospijevaju 2027. godine u iznosu od 750 miliona eura.

U cilju obezbjeđenja nedostajućih sredstava za 2025. godinu, Ministarstvo finansija pregovora sa Svjetskom bankom i o mogućnosti da se umjesto druge planirane tranše DPL-a u iznosu do 80 miliona eura za 2025. godinu, potencijalno dobije garancija Svjetske banke koja je zasnovana na razvojnoj politici (PBG - Policy based Guarantee), a kojom bi se se obezbijedila osnova za kreditni aranžman sa komercijalnim bankama u iznosu do 250 miliona eura u 2025. godini. Očekuje se da će ovaj kredit biti značajno povoljniji od standardnih komercijalnih kredita, kako sa aspekta troškova finansiranja, tako i sa aspekta ročnosti, a pri tome bi obezbijedio mnogo veći obim sredstava u odnosu na standardni DPL aranžman.

Osim navedenog, u cilju obezbjeđenja ostalih sredstava za otplatu duga, Ministarstvo finansija će se, osim na međunarodno, orijentisati i na domaće tržište, u pogledu kredita i emisije obveznica, imajući u vidu da se otplatom domaće obveznice iz 2019. godine povećao potencijal domaćeg tržišta. Ukoliko se tome doda namjeravano izdavanje retail obveznica za stanovništvo, obezbjeđenje nedostajućih sredstava za narednu, 2025. godinu, će biti blagovremeno osigurano.

U 2026. godini za otplatu duga potrebno je obezbijediti oko 353 miliona eura, koja se u najvećem dijelu odnose na redovnu otplatu kredita kod Exim Kina banke iz 2014. godine, isplatu domaće obveznice iz 2019. godine, u iznosu od 50 miliona eura, redovnu otplatu kredita kod Svjetske banke (PBG 1 i PBG 2) iz 2018. i 2020. godine i Dojče banke iz 2023. godine.

Međutim, u 2027. godini za otplatu duga iz prethodnog perioda potrebno je obezbijediti oko 972 miliona eura, od čega se najveći dio odnosi na isplatu obveznice iz 2020. godine, u iznosu od 750 miliona eura, redovnu otplatu otplate kredita kod Exim Kina banke iz 2014. godine i kredita kod

Svjetske banke (PBG 2) iz 2020. godine. Stoga, projektovano je obezbjeđivanje većeg iznosa depozita u 2026. godini u cilju rasterećenja potreba za zaduženjem u 2027. godini, odnosno stvaranja rezerve u iznosu od oko 140 miliona eura (bez zlata).

Na osnovu navedenog, procjenjuje se da će za potrebe otplate duga u 2027. godini biti potrebno obezbijediti dodatnih oko 830 miliona eura.

Tabela 3: Projekcije kretanja državnog i javnog duga u periodu 2024-2027. godine, u milionima eura i % BDP-a

	2024	2025	2026	2027
BDP⁶	7,279.70	7,825.70	8,226.40	8,604.40
Državni dug	4,541.51	4,770.35	5,286.04	5,546.05
Državni dug % BDP	62.39	60.96	64.26	64.46
Dug lokalnih samouprava	65.00	65.00	65.00	65.00
Javni dug	4,606.51	4,835.35	5,351.04	5,611.05
Javni dug % BDP	63.28	61.79	65.05	65.21
Depoziti ⁷	334.34	125.17	225.39	104.05
Neto državni dug	4,207.17	4,645.18	5,060.65	5,442.00
Neto državni dug % BDP	57.79	59.36	61.52	63.25
Neto javni dug	4,272.17	4,710.18	5,125.65	5,507.00
Neto javni dug % BDP	58.69	60.19	62.31	64.00

Vrlo je važno naglasiti da će na kretanje duga u velikoj mjeri uticati finansiranje infrastrukturnih i razvojnih projekata. U tom pogledu planirana su kreditna zaduženja za razvojne i infrastrukturne projekte iz oblasti obrazovanja, zdravstva, odbrane, putne i željezničke infrastrukture, komunalne infrastrukture, energetike, digitalne infrastrukture, zaštitne životne sredine itd.

Osim toga, uticaj na rast duga u posmatranom periodu imaće i zaduženja po osnovu projekata prepoznatih kroz novi Instrument EU za reformu i rast za region (Plan rasta za Zapadni Balkan), koji se prvenstveno odnose na projekte za osnaženje ekonomije i poboljšanje životnog standarda građana. Naime, podrška EU planirana kroz Ekonomski i investicioni plan za Zapadni Balkan predstavlja izuzetnu priliku za ubrzani razvoj država kandidata i intenziviranje procesa pristupanja EU.

Kroz Instrument EU za reformu i rast za region Crnoj Gori je dodijeljeno oko 383 miliona eura podrške, od čega se 2/3 predmetnih sredstava odnosi na kreditna zaduženja namijenjena za razvojne i infrastrukturne projekte, dok će 1/3 iznosa biti opredijeljena kroz bespovratna sredstva. Projekte je potrebno realizovati do kraja 2028. godine, što znači da će se isti, u skladu sa dinamikom realizacije, odraziti na povećanje duga u ovom periodu, ali će krediti biti obezbijeđeni po povoljnijim uslovima, u pogledu kamate, ročnosti i grejs perioda, što ne bi stvorilo dodatni pritisak na javne finansije u odnosu na otplatu duga u ovom periodu.

⁶ Procijenjeni BDP za period 2024-2027. godine, prema projekcijama Ministarstva finansija.

⁷ Uključujući i 38.477 unci zlata

Shodno navedenom, tokom 2025. godine očekuje se povećanje državnog duga u apsolutnom iznosu u odnosu na kraj 2024. godine za oko 228 miliona eura, dok će u odnosu na BDP doći do smanjenja državnog duga za 1,43 %. U 2026. godini se očekuje povećanje državnog duga u apsolutnom iznosu u odnosu na kraj 2025. godine za oko 515 miliona eura, dok je povećanje istog u odnosu na BDP 3,30 %. Tokom 2027. godine očekuje se povećanje državnog duga u apsolutnom iznosu u odnosu na kraj 2026. godine za oko 260 miliona eura, dok je očekivano povećanje istog u odnosu na BDP 0,20 %.

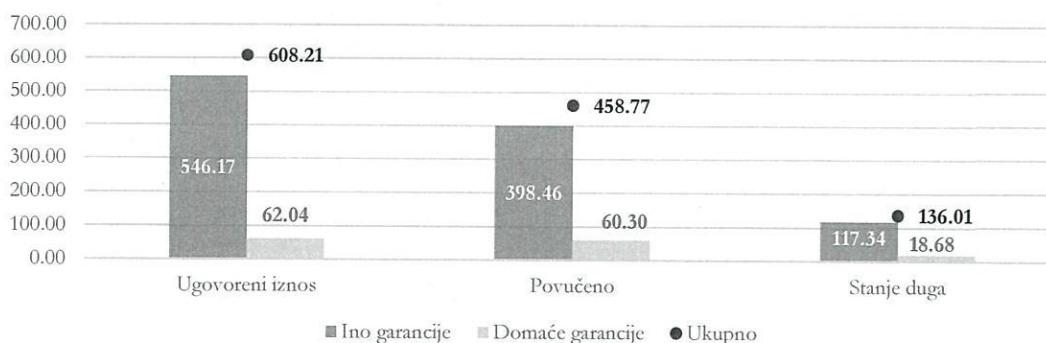
Politika upravljanja dugom temelji se na posvećenosti da svako buduće zaduženje bude usmjereno ka unapređenju kvaliteta portfolija duga, sa naglaskom na smanjenje troškova zaduživanja i optimizaciju profila otplate. Cilj je da se smanji godišnje opterećenja budžeta po osnovu otplate duga.

3.2.3 STANJE DRŽAVNIH GARANCIJA

Ugovoreni iznos izdatih državnih garancija na kraju 2023. godine iznosio je 577,67 miliona eura, dok je stanje duga iznosilo 150,57 miliona eura, što predstavlja 2,20% BDP-a. Ukupno povučeni iznos po osnovu garancija koje je Država izdala ino kreditorima iznosio je 393,67 miliona eura, dok je stanje duga po ovom osnovu na kraju 2023. godine iznosilo 128,95 miliona eura, odnosno 1,88% BDP-a. Ukupan povučeni iznos garancija koje je Država izdala za zajmove kod domaćih kreditora iznosio je oko 64,14 miliona eura, dok je stanje duga po istim na kraju 2023. godine iznosilo 21,61 miliona eura ili 0,32% BDP-a.

Na kraju drugog kvartala 2024. godine, stanje duga po osnovu državnih garancija izdatih domaćim i ino kreditorima iznosi 136,01 miliona eura, što predstavlja 1,87% BDP-a. Stanje duga po osnovu garancija izdatih domaćim kreditorima na dan 30.06.2024. godine iznosi 18,68 miliona eura ili 0,26% BDP-a, dok stanje duga po osnovu garancija izdatih ino kreditorima iznosi 117,34 miliona eura ili 1,61% BDP-a.

Grafik 4: Stanje duga po osnovu državnih garancija (30.06.2024)

Domaće garancije su uglavnom izdate u cilju podrške kompanijama za realizaciju kapitalnih projekata, za restrukturiranje i kao podrška realizaciji sanacionih planova lokalnih samouprava. Ino garancije su izdate za implementaciju raznih infrastrukturnih projekata, obezbjeđenje podrške razvoju malih i srednjih preduzeća, kao i u cilju podrške za restrukturiranje željezničke infrastrukture, modernizaciju aerodroma i energetskog sistema.

Zakon o budžetu za 2024. godinu i Odluka o zaduživanju za 2024. godinu predviđaju i izdavanje državnih garancija u iznosu do 139 miliona eura. U skladu sa tim, u prva dva kvartala 2024. godine zaključeni su sledeći ugovori o garanciji:

- Ugovor o garanciji za kreditni aranžman između Željezničkog prevoza Crne Gore A.D. Podgorica (ŽPCG) i Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), za **Projekat finansiranja nabavke novih vozova koji bi se koristili u lokalnom prevozu putnika**. Ugovorena vrijednost kredita iznosi 30 miliona eura, sa rokom otplate od 15 godina, uz kamatnu stopu 6 mjesečni EURIBOR +1%. Državna garancija je izdata na puni iznos kreditnog zaduženja.
- Ugovor o garanciji za kreditni aranžman između Montecargo AD Podgorica i Crnogorske komercijalne banke a.d. Podgorica, za **Projekat finansiranja investicionih popravki voznih sredstava (lokomotiva i vagona)**. Riječ je o kreditu u vrijednosti od 3,00 miliona eura, sa periodom otplate od 72 mjeseca i fiksnom kamatnom stopom od 5,5% godišnje. Državna garancija je izdata na 80% iznosa kreditnog zaduženja.

3.3 FISKALNI RIZICI ZA PERIOD 2024-2027. GODINE

Imajući u vidu kontinuirane izazove na geo-političkom i makroekonomskom i fiskalnom planu, fiskalni rizici su u kontinuitetu prisutni. Osnovni rizici ostvarivanja fiskalnih projekcija grupisani su u dvije kategorije, i to: politički i ekonomski.

RIZIK	POZITIVNI	NEGATIVNI
Politički	- Napredak na putu pristupanja Evropskoj uniji utiče na rast povjerenja investitora, unaprijeđenje poslovnog ambijenta i pristup EU fondovima;	- Geopolitički rizici na globalnom nivou mogu negativno uticati na cjelokupnu svjetsku, a posljedično, na crnogorsku ekonomiju.
Ekonomski	- Dobijanjem Izvještaja o ocjeni ispunjenosti privremenih mjerila za pregovaračka poglavlja 23 i 24 (IBAR) stvaraju se preduslovi za ubrzavanje procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji te smatramo da će dobijanje finansijske pomoći EU Crnoj Gori i korišćenje strukturnih fondova EU, čime se osnažuje ekonomija zemlje i ubrzava implementacija strukturnih reformi - Reformom Porese uprave i Uprave carina utiče se na unaprijeđenje poslovnog ambijenta, efikasniju naplatu a samim tim i na povećanje javnih prihoda; - Intenziviranje aktivnosti na smanjenju neformalne ekonomije, kroz pojačan inspekcijski nadzor i efikasniju institucionalnu koordinaciju, u skladu sa novim zakonskim rješenjima, utiče pozitivno na javne prihode - Reformama u oblasti upravljanja javnim finansijama, kao i uspostavljanjem Fiskalnog savjeta povećava se fiskalna disciplina i transparentnost javnih finansija što se pozitivno odražava na glavne fiskalne pokazatelje; - Potencijalna naplata prihoda po osnovu davanja "Aerodroma Crne Gore" AD na dugoročno korišćenje može uticati na uvećanje ukupnih javnih prihoda u srednjem i drugom roku.	- Usporavanjem evropske ekonomije i trajućim inflatornim pritiscima na globalnom nivou, ranjivosti domaće ekonomije ostaju snažno izražene. Efekti značajnijih promjena u privrednim trendovima EU, se dominantno odnose na potencijalno niži rast turizma u Crnoj Gori, investicija i potrošnje, a posljedično i na niži ekonomski rast. - Ograničeni fiskalni prostor, slabija dinamika realizacije planiranih investicija kao i odlaganje sprovođenja strukturnih reformi mogu negativno uticati na ekonomski oporavak i rast u srednjem roku - Kašnjenje u implementaciji pojedinih mjera usmjerenih na povećanje javnih prihoda, utiče na izgubljene prihode države i povećava projektovani gotovinski deficit budžeta - Klimatske promjene mogu imati efekte po dinamiku rasta ekonomije u srednjem roku, usljed uticaja na sektore: turizma, poljoprivrede i energetike.

- Legalizacijom bespravno izgrađenih objekata stvoriće se uslovi za povećanje javnih prihoda i povećati stepen fiskalne i budžetske discipline - Ukidanjem pojedinih poreskih rashoda za odgovarajuće grupe poreza, stvaraju se uslovi za potencijalno veću naplatu prihoda budžeta	
--	--

3.4 UPRAVLJANJE I KVALITET JAVNIH FINANSIJA U SREDNJEM ROKU

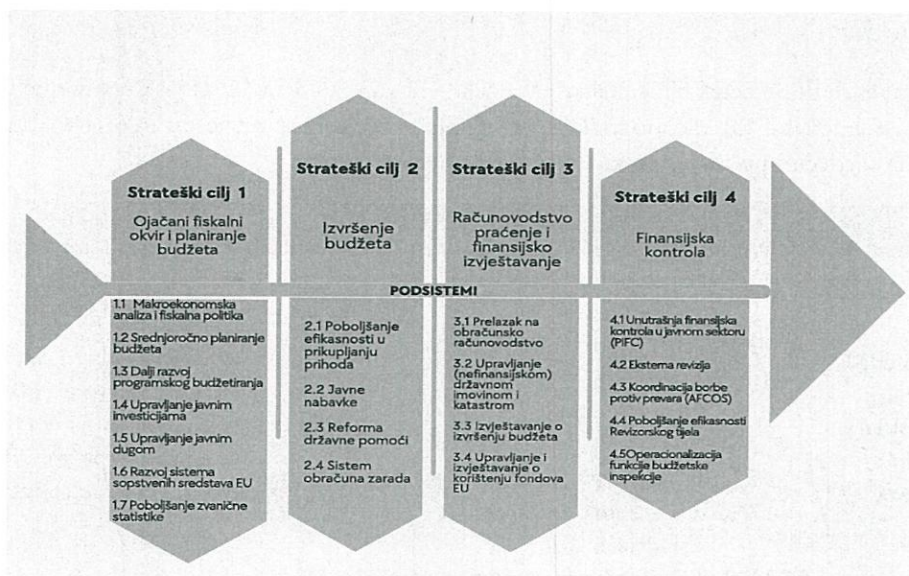
Efikasno upravljanje javnim finansijama od ključnog je značaja za ekonomski razvoj, dostupnost javnih usluga i kvalitet života građana.

Vlada Crne Gore usvojila je u decembru 2022. godine Program reforme upravljanja javnim finansijama 2022-2026 (PFM Program), kojim se utvrđuju ključni reformski planovi Crne Gore u ovoj oblasti, sa ciljem povećanja odgovornosti i obezbjeđenja dobrog finansijskog upravljanja kroz unaprijeđenje ekonomije, efikasnosti i efektivnosti u korišćenju javnih resursa. PFM Program će osigurati bolju koordinaciju i međuinstitucionalnu saradnju u cilju planiranja, implementacije i praćenja politika koje se odnose na jačanje fiskalne discipline i stabilnosti, kao i optimizaciju alokacije i korišćenja javnih resursa. Program takođe treba da obezbijedi poboljšanu transparentnost sistema upravljanja javnim finansijama. Realizacija PFM Programa treba da doprinese obezbjeđivanju fiskalne održivosti i dobrog upravljanja javnim finansijama u skladu sa pravnom tekovinom EU i očekuje se da će biti ostvareni značajni rezultati i napredak u funkcionisanju budžetskog sistema, upravljačkoj odgovornosti, izvršenju budžeta i internoj i eksternoj reviziji.

PFM Program definiše četiri ključna strateška cilja – (1) ojačani fiskalni okvir i planiranje budžeta, (2) izvršenje budžeta, (3) računovodstvo, praćenje i finansijsko izvještavanje i (4) finansijska kontrola, sa sljedećim podsistemima:

Strateški cilj	Podsistemi	Glavni akteri
Strateški cilj 1 - Ojačani fiskalni okvir i planiranje budžeta	1.1 Makroekonomska analiza i fiskalna politika 1.2 Srednjoročno planiranje budžeta 1.3 Dalji razvoj programskog budžetiranja 1.4 Upravljanje javnim investicijama 1.5 Upravljanje javnim dugom 1.6 Razvoj sistema sopstvenih sredstava EU 1.7 Poboljšanje zvanične statistike	• Direktorat zadužen za oblast pripreme državnog budžeta u okviru MF • Direktorat zadužen za oblast upravljanja državnim trezorom u okviru MF • Zavod za statistiku Crne Gore

Strateški cilj	Podsistemi	Glavni akteri
Strateški cilj 2 – Izvršenje budžeta	2.1 Poboljšanje efikasnosti u prikupljanju prihoda 2.2 Javne nabavke 2.3 Reforma državne pomoći 2.4 Sistem obračuna zarada	• Direktorat zadužen za oblast za poreski i carinski sistem u okviru MF • Uprava zadužna za oblast prihoda i carina Crne Gore • Direktorat zadužen za oblast za politiku javnih nabavki u okviru MF • Direktorat zadužen za oblast za državni trezor u okviru MF • Agencija za zaštitu konkurencije
Strateški cilj 3 – Računovodstvo, praćenje i finansijsko izvještavanje	3.1 Prelazak na obračunsko računovodstvo 3.2 Upravljanje (nefinansijskom) državnom imovinom i katastrom 3.3 Izvještavanje o izvršenju budžeta 3.4 Upravljanje i izvještavanje o korištenju fondova EU	• Direktorat nadležan za oblast upravljanja državnim trezorom u okviru MF • Direktorat nadležan za oblast upravljanja imovinsko-pravnim poslovima u okviru MF • Direktorat nadležan za oblast pripreme državnog budžeta u okviru MF • Direktorat nadležan za oblast upravljanja IPA strukturom u okviru MF • Uprava zadužena za oblast katastra i za državnu imovinu
Strateški cilj 4 – Finansijska kontrola	4.1 Unutrašnja finansijska kontrola u javnom sektoru (PIFC) 4.2 Eksterna revizija 4.3 Koordinacija borbe protiv prevara (AFCOS) 4.4 Poboljšanje efikasnosti Revizorskog tijela 4.5 Operacionalizacija funkcije budžetske inspekcije	• Direktorat nadležan za oblast centralne harmonizacije i unutrašnjih kontrola u okviru MF • Direktorat zadužen za oblast pripreme državnog budžeta u okviru MF • Državna revizorska institucija • Revizorsko tijelo • Organizaciona jedinica zadužena za oblast koordinacije borbe protiv prevara u okviru MF

Imajući u vidu značaj novog PFM Programa, kao opseg, ciljeve, aktivnosti i indikatore potrebne za njegovu implementaciju, Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 11. aprila 2024. godine donijela Odluku o obrazovanju Radne grupe za praćenje realizacije PFM Programa, koju čine predstavnici svih institucija nadležnih za realizaciju PFM Programa, čime je uspostavljena adekvatna koordinaciona struktura koja će obezbijediti efikasnu i pravovremenu implementaciju, monitoring i izvještavanje.

Pored navedenog, u narednom srednjoročnom periodu, planirana je implementacija niza mjera fiskalne politike usmjerenih na unapređenje poslovnog ambijenta i povećanje konkurentnosti privrede sa jedne i unapređenje standarda građana sa druge strane, uz očuvanje makroekonomske i fiskalne stabilnosti.

S tim u vezi, planirana je implementacija mjera smanjenja poreskog opterećenja na rad i povećanje minimalne zarade, kao i seta mjera usmjerenih na povećanje budžetskih prihoda kroz izmjene više poreskih zakona i to u oblasti poreza na dohodak fizičkih lica, akcizne politike, poreza na dodatu vrijednost, sprječavanje izbjegavanja plaćanja poreza na promet vozila, poreza na upotrebu putničkih motornih vozila, plovniha objekata, vazduhoplova i letilica, efikasnijoj naplati dospjelih poreskih obaveza, dobiti pravnih lica, efikasnijem uređenju oblasti igara na sreću i dr.

Takođe, u narednom periodu se planira sprovođenje niza mjera koje će pozitivno uticati na poslovni ambijent i to kroz: reformu poreske administracije (rarp projekat), ubrzavanje povraćaja pdv-a, formiranje finansijske policije, reforma carinske administracije, reforma centralnog registra privrednih subjekata (crps), implementaciju programa za suzbijanje sive ekonomije, unapređenje e-katastra, olakšavanje obezbjeđenja nedostajuće radne snage, identifikovanje i analiza poreskih rashoda, reforma sektora državnih preduzeća, unapređenje poslovnog ambijenta kroz digitalnu transformaciju javne uprave, reformu finansijskog sektora kroz proširenje geografskog obuhvata sepa na crnu goru, transformaciju investiciono razvojnog fonda u crnogorsku razvojnu banku, osnivanje kreditno garantnog fonda i druge

Na kraju, dodatno se planira sprovođenje više mjera na rashodnoj strani budžeta u cilju unapređenja kvaliteta javnih servisa i povećanja efikasnosti i efektivnosti javne potrošnje. S tim u vezi, planiranja je implementacija novih politika sa ciljem pospješivanja unapređenja oblasti: političkog sistema i upravljanja, pravosuđa i zaštite prava, javne bezbjednosti i odbrane, javnih finansija, ekonomije i turizma, obrazovanja, nauke i sporta, kulture, zdravstvenog sistema. Dodatno, neke od ključnih reformi koje će se provoditi u narednom periodu a koje u značajnom obimu mogu uticati na kretanje izdataka budžeta su reforma sistema zarada, unapređenje upravljanja javnim investicijama, kao i uspostavljanje novog zakonskog rješenja za unaprijeđen pristup strateškim investicijama.

4 IZDACI BUDŽETA DRŽAVE

U skladu sa Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, proces utvrđivanja državnog budžeta bazira se na ekonomskoj i fiskalnoj politici, očekivanim makroekonomskim i fiskalnim trendovima i utvrđenim limitom potrošnje.

U narednoj tabeli data je procjena agregatnih fiskalnih pokazatelja centralnog nivoa države u periodu 2024-2027. godina.

PROCJENA UKUPNIH PRIMITAKA, IZDATAKA, DUGA I BUDŽETSKOG BALANSA

	2024 (plan)		2024 (Procjena)		Predlog 2025		2026 (procjena)		2027 (procjena)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
Ukupni primici	3478.37	49.5%	3521.33	48.4%	3949.75	50.5%	3601.84	43.8%	4340.26	50.4%
Izvorni prihodi	2717.25	38.7%	2772.65	38.1%	2841.46	36.3%	2971.21	36.1%	3081.19	35.8%
Finansiranje	761.11	10.8%	748.68	10.3%	1108.28	14.2%	630.63	7.7%	1259.07	14.6%
Projektovani ukupni izdaci	3482.87	49.6%	3521.33	48.4%	3949.75	50.5%	3601.84	43.8%	4340.26	50.4%
Tekući, Kapitalni i Budžet državnih fondova	2957.37	42.1%	3009.62	41.3%	3113.87	39.8%	3241.91	39.4%	3361.74	39.1%
Otplata duga	518.72	7.4%	504.49	6.9%	829.10	10.6%	353.15	4.3%	971.74	11.3%
Kupovina hartija od vrijednosti	2.28	0.0%	2.28	0.0%	2.28	0.0%	2.28	0.0%	2.28	0.0%
Pozajmice i krediti	4.50	0.1%	4.95	0.1%	4.50	0.1%	4.50	0.1%	4.50	0.1%
Planirani nivo deficita/suficita države	-240.11	-3.4%	-236.97	-3.3%	-272.41	-3.5%	-270.70	-3.3%	-280.56	-3.3%

4.1 PREGLED BUDŽETSKIH IZDATAKA PO PROGRAMSKOJ KLASIFIKACIJI

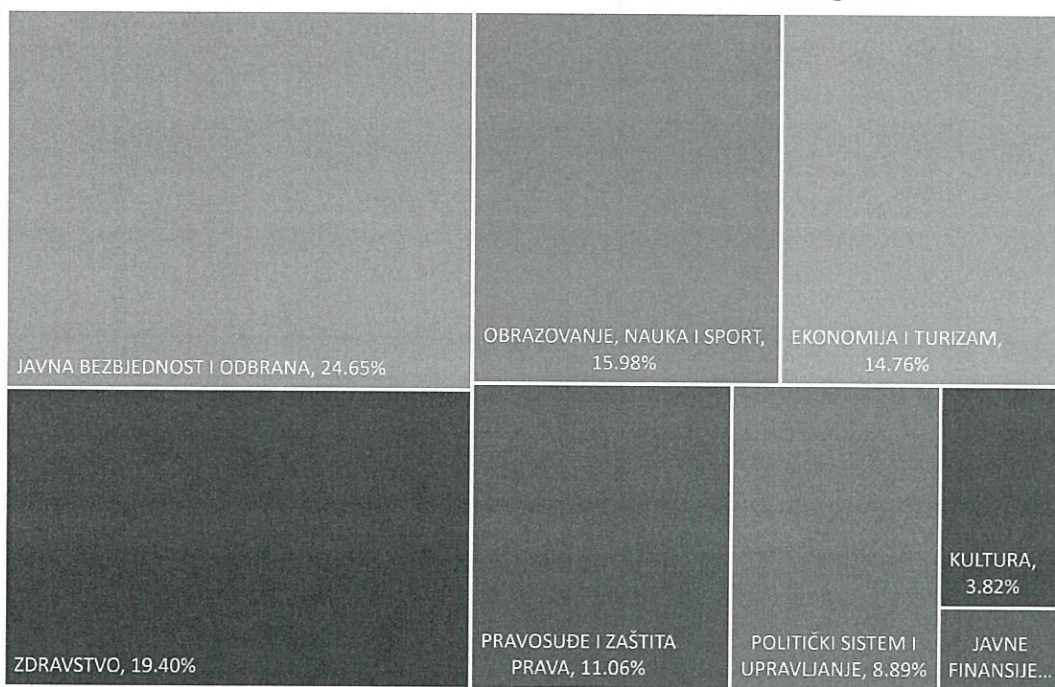
Struktura budžetskih izdataka po programskoj klasifikaciji, po glavnim programima, data je u sljedećoj tabeli:

Budžetski izdaci prikazani po programskoj strukturi glavnih programa											
		Plan 2024		Procjena 2024		Procjena 2025		Procjena 2026		Procjena 2027	
P.K.	Naziv	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%
11	POLITIČKI SISTEM I UPRAVLJANJE	97.29	2.8	97.50	2.8	97.64	2.5	99.66	2.8	102.11	2.4
12	PRAVOSUĐE I ZAŠTITA PRAVA	79.38	2.3	80.40	2.3	79.03	2.0	82.03	2.3	80.44	1.9
13	JAVNA BEZBJEDNOST I ODBRANA	227.66	6.5	227.68	6.5	233.66	5.9	241.47	6.7	251.69	5.8
14	JAVNE FINANSIJE	852.66	24.5	860.29	24.4	1164.94	29.5	714.32	19.8	1361.71	31.4
15	EKONOMIJA I TURIZAM	114.10	3.3	138.56	3.9	126.80	3.2	131.16	3.6	136.71	3.1
16	POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I VODOPRIVREDA	72.50	2.1	73.06	2.1	72.66	1.8	73.08	2.0	73.46	1.7
17	SAOBRAĆAJ	222.57	6.4	199.28	5.7	246.33	6.2	271.77	7.5	289.27	6.7
18	PROSTORNO PLANIRANJE I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE	29.88	0.9	35.15	1.0	34.90	0.9	35.17	1.0	36.10	0.8
19	OBRAZOVANJE, NAUKA I SPORT	321.96	9.3	343.16	9.7	350.83	8.9	359.63	10.0	367.50	8.5
20	KULTURA	33.27	1.0	34.21	1.0	34.20	0.9	34.28	1.0	34.73	0.8
21	ZDRAVSTVO	438.17	12.6	442.81	12.6	469.92	11.9	475.89	13.2	482.41	11.1
22	SOCIJALNO STARANJE	988.92	28.4	989.24	28.1	1038.84	26.3	1083.38	30.1	1124.13	25.9
UKUPNI IZDACI		3478.37	100.0	3521.33	100.0	3949.75	100.0	3601.84	100.0	4340.26	100.0

U okviru ukupnih izdataka, shodno zahtjevima potrošačkih jedinca, ukupna izdvajanja uzimaju u obzir sprovođenje tekućih politika, kao i izdvajanja za implemetaciju novih politike. U narednoj tabeli je dat pregled izdvajanja za impemetaciju novih politika po glavnim programima.

NOVE POLITIKE				
		Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
P.K.	Naziv	Iznos	Iznos	Iznos
11	POLITIČKI SISTEM I UPRAVLJANJE	€ 1,649,143.27	€ 2,420,805.46	€ 3,525,485.61
12	PRAVOSUĐE I ZAŠTITA PRAVA	€ 2,051,898.01	€ 4,548,898.01	€ 2,558,898.00
13	JAVNA BEZBJEDNOST I ODBRANA	€ 10,113,400.00	€ 10,413,400.25	€ 12,583,948.89
14	JAVNE FINANSIJE	€ 1,340,146.06	€ 1,033,327.28	€ 1,038,527.28
15	EKONOMIJA I TURIZAM	€ 2,759,862.55	€ 1,934,000.00	€ 2,859,000.00
19	OBRAZOVANJE, NAUKA I SPORT	€ 2,964,599.60	€ 3,467,140.90	€ 3,180,941.55
20	KULTURA	€ 708,323.17	€ 441,600.00	€ 440,084.65
21	ZDRAVSTVO	€ 3,600,000.00	€ 2,550,000.00	€ 2,000,000.00
UKUPNI IZDACI		€ 25.19	€ 26.81	€ 28.19

Procentualna izdvajanja za nove politike u 2025. godini

11 – POLITIČKI SISTEM I UPRAVLJANJE

U narednoj tabeli je dat je pregled ukupnih izdvajanja po programima u okviru ovog glavnog programa.

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv progama	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
11 009	Organizacija i sprovođenje izbora	0.50	0.50	0.52	0.52	0.52
11 011	Građanska kontrola rada policije	0.04	0.04	0.05	0.05	0.05
11 018	Pridruživanje EU	1.80	1.80	1.68	1.70	1.71
11 019	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva evropskih poslova	0.54	0.54	0.58	0.58	0.59
11 023	Evidencija, izbor, obuka i usavršavanje kadrova	2.16	2.16	2.13	2.08	2.09
11 024	Sprovođenje inspeksijskog nadzora	7.27	7.27	7.41	7.45	7.47
11 033	Sprječavanje korupcije	2.47	2.47	2.23	2.25	2.27
11 034	Objavlivanje propisa	0.18	0.18	0.20	0.20	0.20
11 047	Ostvarivanje funkcije Predsjednika Crne Gore	1.46	1.46	1.40	1.42	1.42
11 048	Vršenje zakonodavne vlasti	11.39	11.39	11.03	11.10	11.14
11 049	Podrška radu Vlade	8.08	8.04	7.44	7.51	7.55
11 050	Parlamentarna demokratija	7.63	7.63	8.42	8.59	8.75
11 051	Koordinacija i sprovođenje politike u oblasti vanjskih poslova	20.20	20.28	22.23	23.27	24.56
11 052	Infrastrukturni projekti za potrebe državnih organa	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02
11 053	Unapređenje i razvoj javne uprave	25.73	27.24	28.17	28.71	29.46
11 054	Mediji	2.76	2.76	1.72	1.75	1.78
11 055	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva vanjskih poslova	1.26	1.26	1.22	1.23	1.23
11 056	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva javne uprave	3.81	2.46	1.19	1.24	1.28
UKUPNI IZDACI		97.29	97.50	97.64	99.66	102.11
<i>Ukupni izdaci kao % BDP-a</i>		1.38%	1.34%	1.25%	1.21%	1.19%
<i>Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta</i>		2.80%	2.77%	2.47%	2.77%	2.35%

U okviru Glavnog programa 11- Politički sistem i upravljanje sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- Građansku kontrolu rada policije;
- Jačanje povjerenja građana u proces zapošljavanja i jednaku dostupnost radnih mjesta svim kandidatima;
- Sprovođenje inspeksijskog nadzora u cilju ostaviravanja poštovanja propisa;

- utvrđivanje i sprečavanje postojanja sukoba interesa u vršenju javne funkcije, zaštitu zviždača; kreiranje i sprovođenje javnih kampanja u cilju efikasnijeg učešća građana u borbi protiv korupcije;
- Nadzor nad sprovođenjem propisa kojim se uređuje lobiranje i sprovođenje mjera kontrole finansiranja političkih subjekata i izbornih kampanja.
- predstavljanje zemlje u zemlji i inostranstvu, dodjela odlikovanja, pomilovanja, proglašenje zakona ukazima, postavljanje ambasadora ukazima, raspisivanje parlamentarnih i lokalnih izbora
- Unapređenje bilateralne i multilateralne saradnje, međunarodne ekonomske i kulturne saradnje u odgovarajućim oblastima i zaključivanje međunarodnih ugovora.
- Uspostavljanje funkcionalnog sistema informatičke mreže državnih organa i sistema elektronskih usluga.

U okviru navedenog programa obuhvaćene su sljedeće potrošačke jedinice:

Služba Predsjednika Crne Gore; Skupština Crne Gore; Državna izborna komisija; Savjet za građansku kontrolu rada policije; Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore; Kabinet Predsjednika Vlade; Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte; Sekretarijat za zakonodavstvo; Komisija za koncesije; Savjet za NATO; Ministarstvo finansija; Ministarstvo vanjskih poslova; Uprava za saradnju sa dijasporom – iseljenicima; Ministarstvo kulture i medija; Uprava za kapitalne projekte; Ministarstvo evropskih poslova; Ministarstvo javne uprave; Uprava za ljudske resurse; Uprava za inspeksijske poslove; Ministarstvo dijaspore; Javno preduzeće Radio i Televizija Crne Gore; Agencija za sprečavanje korupcije; Službeni list Crne Gore.

➤ REALIZACIJA NOVIH POLITIKA U PERIODU 2025 - 2027 U OKVIRU GP - POLITIČKI SISTEM I UPRAVLJANJE

Kod **Ministarstvo vanjskih poslova** u okviru aktivnosti 11 051 001 001 - Aktivnosti diplomatskih i konzularnih predstavništava i misija, planirana su sredstva za otvaranja ukupno osam novih diplomatsko-konzularnih predstavništava Crne Gore radi jačanja aktivnosti i vidljivosti Crne Gore na međunarodnom planu u cilju brže i efikasnije realizacije vanjskopolitičkih prioriteta i ostvarivanja političkih, ekonomskih i drugih interesa Crne Gore u globalnim okvirima. Naime, tokom **2025. godine**, planirana su sredstva za tri novootvorena diplomatsko-konzularnih predstavništava Crne Gore i to u Japanu, Kopenhagenu i Ženevi. Tokom **2026. godine**, planirana su sredstva za dva novootvorena DKP-a u Egiptu i Saudijskoj Arabiji i tri postojeća DKP-a u Japanu, Kopenhagenu i Ženevi. Tokom **2027. godine**, planirana su sredstva za tri novootvorena diplomatsko-konzularnih predstavništava Crne Gore u Izraelu, Keniji i Indiji i pet postojećih DKP-a u Japanu, Kopenhagenu i Ženevi, Egiptu i Saudijskoj Arabiji.

Kod **Uprava za ljudske resurse** u okviru aktivnosti 11 023 003 001 - Aktivnosti usmjerene na obuku i usavršavanje kadrova, planirana su sredstva za digitalnu formu obuka, kao i alatima i tehnologijama ključnih za kontinuirano usavršavanje i prilagođavanje, odnosno praćenje novih zahtjeva i trendova u javnoj upravi.

U narednoj tabeli dat je pregled izdvajanja sredstava za navedene politike.

Institucija	Naziv politike	FISKALNI UTICAJ		
		2025	2026	2027
40601 - Ministarstvo vanjskih poslova	Otvaranje osam novih diplomatsko-konzularnih predstavništava Crne Gore (Kraljevina Danska, Švajcarska Konfederacija, Država Izrael, Egipat, Japan, Kraljevina Saudijska Arabija, Kenija, Indija) radi jačanja aktivnosti i vidljivosti Crne Gore na međunarodnom planu u cilju brže i efikasnije realizacije vanjskopoličkih prioriteta i ostvarivanja političkih, ekonomskih i drugih interesa Crne Gore u globalnim okvirima.	€ 1,565,643.27	€ 2,394,305.46	€ 3,503,985.61
42002 - Uprava za ljudske resurse	Digitalizacija stručnog osposobljavanja i usavršavanja državnih i lokalnih službenika i namještenika	€ 83,500.00	€ 26,500.00	€ 21,500.00
		1,649,143.27 €	2,420,805.46 €	3,525,485.61 €

12 – PRAVOSUĐE I ZAŠTITA PRAVA

U narednoj tabeli je dat je pregled ukupnih izdvajanja po programima u okviru ovog glavnog programa.

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv progama	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
12 001	Zaštita ustavnosti i zakonitosti	1.29	1.29	1.31	1.31	1.31
12 003	Rad sudova	29.57	29.57	29.94	29.56	29.62
12 005	Rad tužilaštva	12.59	12.59	13.49	13.55	13.59
12 012	Izvršenje krivičnih sankcija	15.57	15.57	16.78	19.91	17.95
12 013	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva ljudskih i manjinskih prava	3.10	3.09	0.55	0.56	0.56
12 020	Zaštita ljudskih prava i sloboda	0.87	0.87	0.91	0.91	0.92
12 021	Zaštita ličnih podataka i slobodan pristup informacijama	0.84	0.84	0.85	0.85	0.85
12 024	Uređenje i upravljanje u sistemu pravosuđa	9.83	10.86	9.83	9.94	10.11
12 025	Unapređenje i zaštita ljudskih i manjinskih prava i promocija rodne ravnopravnosti	3.97	3.98	4.15	4.22	4.28
12 026	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva pravde	1.46	1.46	0.96	0.96	0.97
12 027	Vladavina prava	0.28	0.28	0.27	0.28	0.28
UKUPNI IZDACI		79.38	80.40	79.03	82.03	80.44
Ukupni izdaci kao % BDP-a		1.13%	1.10%	1.01%	1.00%	0.93%
Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta		2.28%	2.28%	2.00%	2.28%	1.85%

U okviru Glavnog programa 12 – Pravosuđe sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- Zaštitu ustavnosti i zakonitosti
- Obezbjedenje efikasnog i racionalnog sprovođenja sudskih postupaka;
- Vršnje poslova gonjenje učinilaca krivičnih djela i drugih kažnjivih djela koja se gone po službenoj dužnosti kao i obavljanje tužilačke funkcije na principima samostalnosti, transparentnosti, odgovornosti, efikasnosti i integriteta
- Vršnje sudske vlasti kao i obavljanje sudske funkcije na principima samostalnosti, transparentnosti, odgovornosti, efikasnosti i integriteta
- Organizaciji i sprovođenju obuka sudija i državnih tužilaca, kao i organizovanje i sprovođenje obuke i advokata, notara, javnih izvršitelja, savjetnika, službenika i pripravnika u sudovima i državnim tužilaštvima
- Izrada i praćenje realizacije strateških dokumenata za oblast pravosuđa, praćenje procesa harmonizacije pravnog sistema u oblasti pravosuđa sa standardima i propisima EU, praćenje, obezbjedenje i sprovođenje zakona u oblasti pravosuđa.
- Izvršenje krivičnih sankcija, i to: kazne zatvora i maloljetničkog zatvora, mjera bezbjednosti koje se u skladu sa zakonom izvršavaju u UIKS-u; vaspitne mjere upućivanje u ustanovu zatvorskog tipa, kazne zatvora izrečene u prekršajnom postupku i mjera za obezbjedenje

prisustva okrivljenog u krivičnom postupku - pritvor; uz poštovanje i zaštitu ljudskih prava lica lišenih slobode.

- Obavljanje stručnih i administrativnih poslovi, medijacije u građansko-pravnim sporovima, porodičnim, privrednim, radnim i drugim imovinsko pravnim odnosima fizičkih i pravnih lica

U okviru navedenog programa obuhvaćene su sledeće potrošačke jedinice:

Ustavni sud Crne Gore; Sudski savjet; Tužilački savjet; Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu; Ministarstvo pravde; Uprava za izvršenje krivičnih sankcija; Centar za alternativno rješavanje sporova; Ministarstvo finansija; Uprava za kapitalne projekte; Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava; Zaštitnik ljudskih prava i sloboda; Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama; Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava

➤ REALIZACIJA NOVIH POLITIKA U PERIODU 2025 - 2027 U OKVIRU GP - PRAVOSUĐE I ZAŠTITA PRAVA

Kod **Sudskog savjeta** u okviru aktivnosti 12 003 008 004 - Vođenje sudskih postupaka u Sudu za prekršaje u Budvi, planirana su sredstva za nabavku prostorija za potrebe trajnog smještaja Suda za prekršaje u Budvi i odjeljenje Kotor kako bi se obezbijedile adekvatne prostorije za nesmetano funkcionisanje i unaprijeđenje rada Suda za prekršaje u Budvi i odjeljenje Kotor.

Kod **Tužilačkog savjeta** u okviru aktivnosti 12 005 007 001 - Obavljanje tužilačke djelatnosti u Vrhovnom državnom tužilaštvu, planirana su sredstva, a uzimajući u obzir strateški prioriteti Vlade Crne Gore za unaprijeđenje i poboljšanje uslova aktivnih tužilaca u Vrhovnom državnom tužilaštvu, za uvećanje bruto zarada kao i uvećanje rashoda za materijal imajući u vidu traženo povećanje broja zaposlenih.

Kod **Uprave za izvršenje krivičnih sankcija** u okviru aktivnosti 12 012 001 001 - Upravljanje sistemom izvršenja krivičnih sankcija Spuž, planirana su sredstva za izradi tehničke dokumentacije tokom 2025. godine, za izgradnju novog objekta pritvorske jedinice u kompleksu UIKS-a Spužu, a izgradnja iste se planira u 2026. godini, dok se u 2027. godini planira opremanje objekta za smještaj pritvorenih lica iz oblasti organizovanog kriminala uz najsavremeniju opremu tehničke bezbjednosti imajući u vidu visok stepen bezbjednosnog rizika za pritvorena lica koja će biti smještena u ovom objektu.

U narednoj tabeli dat je pregled izdvajanja sredstava za navedene politike.

Institucija	Naziv politike	FISKALNI UTICAJ		
		2025	2026	2027
30201 - Sudski savjet	Nabavka prostorije za potrebe trajnog smještaja Suda za prekršaje u Budvi, odjeljenje Kotor	€ 500,000.00	€ -	€ -
30301 - Tužilački savjet	Efikasna borba protiv kriminala i ispunjenja obaveza iz nadležnosti VDT	€ 500,000.00	€ 500,000.00	€ 500,000.00
40201 - Ministarstvo pravde	Unapređenje odnosa između države Crne Gore i vjerskih zajednica	€ 24,898.00	€ 24,898.00	€ 24,898.00

Institucija	Naziv politike	FISKALNI UTICAJ		
		2025	2026	2027
40202 - Uprava za izvršenje krivičnih sankcija	Izgradnja novog objekta pritvorske jedinice u kompleksu UIKS-a	€ 1,000,000.00	€ 4,000,000.00	€ 2,000,000.00
50201 - Zaštitnik ljudskih prava i sloboda	Održivost monitoring Sistema za praćenje UN Konvencije o pravima lica sa invaliditetom	€ 27,000.01	€ 24,000.01	€ 34,000.00
		2,051,898.01 €	4,548,898.01 €	2,558,898.00 €

13 – JAVNA BEZBJEDNOST I ODBRANA

U narednoj tabeli je dat je pregled ukupnih izdvajanja po programima u okviru ovog glavnog programa.

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv progama	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
13 002	Zaštita i spašavanje	6.02	6.03	5.43	5.48	5.53
13 013	Zaštita tajnih podataka	0.70	0.70	0.69	0.69	0.69
13 015	Nacionalna bezbjednost	16.18	16.18	20.86	20.96	22.04
13 016	Obuka ronilaca za podvodno razminiranje, pružanje pomoći, spašavanje i kontrolu na moru	0.49	0.49	0.46	0.46	0.46
13 023	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva unutrašnjih poslova	18.51	18.57	15.68	15.90	15.99
13 024	Javna bezbjednost	89.20	89.11	96.16	93.38	93.76
13 025	Funkcionisanje Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore	10.61	7.61	8.62	10.62	11.47
13 026	Izdavanje dokumenata	7.28	7.32	7.61	7.73	7.77
13 027	Upravljanje granicom	2.43	2.43	2.38	2.41	2.44
13 028	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva odbrane	11.31	11.31	10.88	10.98	11.06
13 029	Vojska Crne Gore	47.31	47.31	42.82	44.93	46.04
13 030	Opremanje, modernizacija i infrastruktura Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore	12.07	15.07	16.05	22.52	28.99
13 031	Obavještajno bezbjednosni poslovi	4.17	4.17	3.97	4.00	4.02
13 040	Međunarodna zaštita	1.38	1.38	2.06	1.42	1.43
UKUPNI IZDACI		227.66	227.68	233.66	241.47	251.69
<i>Ukupni izdaci kao % BDF-a</i>		3.24%	3.13%	2.99%	2.94%	2.93%
<i>Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta</i>		6.54%	6.47%	5.92%	6.70%	5.80%

U okviru Glavnog programa 13 - javna bezbjednost i odbrana sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- efikasnijem i blagovremenom preventivnom i operativnom djelovanju u slučaju elementarnih nepogoda i tehničko-tehnoloških nesreća sa ciljem zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih i kulturnih dobara i životne sredine;
- Zaštiti tajnih podataka, zaštiti nacionalne bezbjednosti koja se odnosi na zaštitu Ustavom utvrđenog poretka, bezbjednosti i teritorijalnog integriteta Crne Gore
- bezbjednom korišćenju vodenih površina i spašavanju ljudskih života, materijalnih i kulturnih dobara u vodi, traženje i vađenje potonulih stvari, odnosno objekata i utopljenih lica; kao i obavljanje istraživačke aktivnosti u moru u svrhu zaštite valorizacije i uspostavljanja zona zaštite u moru (morskom ekosistemu).
- zaštiti bezbjednosti građana i Ustavom utvrđenih sloboda i prava i zaštiti imovine;
- sprečavanju vršenja i otkrivanju krivičnih djela i prekršaja, pronalaženje i hvatanje učinilaca krivičnih djela i prekršaja i njihovo dovođenje nadležnim organima, održavanje javnog reda

i mira; obezbjeđivanje javnih okupljanja, obezbjeđivanje određenih ličnosti, objekata i prostora; nadzor i kontrolu bezbjednosti u saobraćaju;

- obezbjeđenju državne granice i vršenje granične kontrole, kao i kontroli ulaska, kretanja, boravka i izlaska stranaca;
- odbrani suvereniteta, nezavisnosti i teritorijalnog integriteta Crne Gore.

U okviru navedenog programa obuhvaćene su sljedeće potrošačke jedinice:

Ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo odbrane; Direkcija za zaštitu tajnih podataka; Uprava za kapitalne projekte; Agencija za nacionalnu bezbjednost; Regionalni ronilački centar za podvodno deminiranje i obuku ronilaca

➤ REALIZACIJA NOVIH POLITIKA U PERIODU 2025 - 2027 U OKVIRU GP - JAVNA BEZBJEDNOST I ODBRANA

Kod **Ministarstva unutrašnjih poslova** u okviru aktivnosti 13 024 001 004 - Podrška radu policije, planirana su sredstva za nabavku vozila i to ukupno 35 vozila za period od 3 godine, odnosno za 12 vozila u 2025 godini. Nabavka je neophodna kako bi se ispunile preporuke evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja.

Takođe u okviru aktivnosti 13 024 001 009 - Rad forenzičkog centra, planirana su sredstva za osavremenjavanje procesa rada, impementacije novih forenzičkih tehnologija, implementacija i održavanje evropskih forenzičkih standarda. Od izuzetnog je značaja implamentacija navedene aktivnosti kako bi se održala akreditacija po evropskom standardu kvaliteta ISO 17025, kao i imlementacija PCC PRUM - automatska razmjene DNK profila i otisaka.

Kod **Agencije za nacionalnu bezbjednost** u okviru aktivnosti 13 015 002 003 - Modernizacija opreme i adaptacija objekata, planirana su sredstva za ostvarivanje zaštite tajnih podataka i ostvarivanja potrebnih uslova za dobijanje obavezujućih sertifikata, a shodno konstantnom razvoju savremene tehničke opreme. Takođe, neohodno je kontinuirano usklađivanje i unaprijeđenje, koje se ogleda u modernizaciji opreme i adaptaciji postojećih objekata. Bezbjedna razmjena tajnih podataka na unutrašnjem i međunarodnom planu zahtijeva primjenu navedene politike.

U narednoj tabeli dat je pregled izdvajanja sredstava za navedene politike.

Institucija	Naziv politike	FISKALNI UTICAJ		
		2025	2026	2027
40301 - Ministarstvo unutrašnjih poslova	Jačanje kapaciteta policije za borbu protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i međunarodnu operativnu policijsku saradnju	€ 810,000.00	€ 1,510,000.00	€ 1,880,000.00
40301 - Ministarstvo unutrašnjih poslova	Jačanje tehničkih kapaciteta policije za primjenu specijalnih istražnih metoda	€ 570,000.00	€ 1,050,000.24	€ 1,000,000.00
40301 - Ministarstvo unutrašnjih poslova	Nabavka specijalizovanih vozila za prevoz lica lišenih slobode	€ 653,400.00	€ 653,400.00	€ 592,950.00
40301 - Ministarstvo unutrašnjih poslova	Održavanje objekata granične policije	€ 100,000.00	€ 100,000.00	€ 100,000.00
40301 - Ministarstvo unutrašnjih poslova	Nabavka prevoznih sredstava	€ 1,400,000.00	€ 500,000.00	€ 500,000.00

40301 - Ministarstvo unutrašnjih poslova	Održavanje elektronskog sistema nadzora državne granice	€ 2,000,000.00	€ 1,000,000.00	€ 1,000,000.00
40301 - Ministarstvo unutrašnjih poslova	Nabavka nove opreme za osavremenjavanje procesa rada, obuka zaposlenih i servisno održavanje postojeće opreme u skladu sa standardom ISO 17025 i akreditacija Forenzičkog centra. Automatizacija procesa rada u DNK laboratoriji i nabavka nove opreme za povećanje kvaliteta rada daktiloskopske laboratorije, a sve u cilju implemanacije PCC PRUM	€ 290,000.00	€ 380,000.01	€ 330,000.00
40301 - Ministarstvo unutrašnjih poslova	Unapređenje smještajnih kapaciteta-Odsjek Spuž	€ 660,000.00	€ -	€ -
40401 - Ministarstvo odbrane	Upravljanje i podrška pripadnicima Vojske Crne Gore	€ 130,000.00 €	€ 1,720,000.00	€ 2,680,998.89
50901 - Agencija za nacionalnu bezbjednost	Modernizacija opreme i adaptacija objekata	€ 3,500,000.00	€ 3,500,000.00	€ 4,500,000.00
		10,113,400.00 €	10,413,400.25 €	12,583,948.89 €

14 – JAVNE FINANSIJE

U narednoj tabeli je dat je pregled ukupnih izdvajanja po programima u okviru ovog glavnog programa.

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv progama	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
14 002	Upravljanje budžetom	91.00	102.00	79.71	75.27	75.96
14 005	Upravljanje javnim dugom	680.40	676.47	1012.22	565.49	1211.56
14 017	Zaštita imovinsko-pravnih interesa Crne Gore	1.04	1.04	1.06	1.07	1.07
14 021	Nacionalna statistika	11.07	11.07	2.78	2.56	2.55
14 022	Zaštita prava u postupcima javnih nabavki	0.36	0.36	0.36	0.36	0.36
14 036	Revizija EU fondova	0.55	0.55	0.52	0.52	0.52
14 040	Upravljanje i nadzor nad fiskalnim i finansijskim sistemom	12.71	12.71	14.14	14.23	14.46
14 042	Državna revizija javnih sredstava i državne imovine	3.37	3.37	2.66	2.67	2.68
14 043	Upravljanje državnom imovinom	24.86	24.86	24.00	24.48	24.78
14 048	Naplata javnih prihoda	17.92	18.51	17.93	17.99	18.05
14 050	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva finansija	2.74	2.74	2.84	2.87	2.90
14 051	Javne nabavke	0.80	0.80	0.88	0.89	0.90
14 052	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Poreske uprave	1.57	1.55	1.63	1.64	1.65
14 053	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Uprave carina	2.80	2.80	2.82	2.88	2.88
14 054	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Uprave za državnu imovinu	1.45	1.45	1.37	1.38	1.38
UKUPNI IZDACI		852.66	860.29	1164.94	714.32	1361.71
Ukupni izdaci kao % BDP-a		12.13%	11.82%	14.89%	8.68%	15.83%
Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta		24.51%	24.43%	29.49%	19.83%	31.37%

U okviru Glavnog programa 14 - Javne finansije sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- Saradnja sa domaćim i ino finansijskim insitucijama, kao i sa međunarodnim finansijskim insitucijama. Upravljanje gotovinom i likvidnošću; Servisiranje obaveza po svim aktivnim ino i domaćim kreditima, izdatim državnim hartijama od vrijednosti na domaćem i međunarodnom tržištu i ostalim kreditnim aktivnostima, bilo da su direktne ili garantovane.
- Evidencija i praćenje svih transakcija po aktivnim ino i domaćim kreditima, izdatim državnim hartijama od vrijednosti i ostalim kreditnim aktivnostima na ino i domaćem tržištu, bilo da su direktne ili garantovane; Analiza i predviđanje buduće potrebe zaduživanja i na osnovu toga pripreme izvještaja i preporuka i pripremu neophodnih podataka i obrazloženja u vezi pripremanja godišnjeg budžeta države; Priprema propisa

koji regulišu oblast upravljanja i servisiranja devizne štednje deviznim štedišama, prikupljanje podataka od banaka i Centralne depozitarne agencije po osnovu kojih se organizuje isplata devizne štednje i obveznica deviznim štedišama, evidencija isplaćene devizne štednje i realizovanih obveznica, izrada izvještaja o isplaćenoj deviznoj štednji i sl

- zastupanje Crnu Goru i njenih organe javne službe čiji je osnivač Država, a nemaju svojstvo pravnog lica, pred sudovima i drugim državnim organima.
- Prikupljanje i obrada statističkih podataka u cilju obezbjeđenja tačnih i pouzdanih statističkih informacija za razne oblasti istraživanja koja služe kao osnov za donošenje strateških odluka u različitim oblastima rada, uz primjenu Kodeksa prakse evropske statistike.
- Zaštita prava i pravnih interesa učesnika u postupcima javnih nabavki, kroz punu primjenu osnovnih načela ekonomičnosti i efikasnosti upotrebe javnih sredstava, konkurencije, transparentnosti i ravnopravnosti.
- sprovođenju revizija, davanje preporuka za unapređenje efektivnosti i efikasnosti funkcionisanja sistema upravljanja, kontola i nadzor u subjektima revizije, kako bi se obezbjedilo razumno uvjeravanje da su deklaracije o upravljanju koje izdaje NAO, izvještavanje o troškovima i predmetni finansijski izvještaji predstavljeni nadležnim Direktoratima Evropske Komisije tačni i da su predmetne transakcije zakonite i regularne.
- Unapređenje sistema upravljanja i kontrola u korišćenju EU fondova čime se doprinese zaštiti finansijskih interesa EU i finansijskih interesa Crne Gore.
- dugoročnoj održivosti javnih finansija, makroekonomskoj stabilnosti kako bi se stvorili uslovi za sprovođenje strateškog razvojnog cilja koji se ogleda u održivom i inkluzivnom ekonomskom rastu koji će doprinijeti smanjenju razvojnog jaza u odnosu na prosjek Evropske unije i povećanju kvaliteta života svih građana.
- kontroli- reviziju organa i organizacija koji upravljaju budžetom ili imovinom države i jedinica lokalne samouprave, fondova i drugih pravnih lica kojima je država osnivač ili ima većinsko vlasništvo u akcijama i udjelima, kao i institucija koje izvršavaju dio budžeta, upravljaju državnom imovinom, primaju dotacije ili od države dobijaju bespovratna davanja ili garancije, odnosno posluju sa subjektima revizije ili primaju sredstva EU i drugih međunarodnih organizacija ili institucija za finansiranje javnih potreba.
- jačanju fiskalne discipline, zakonitom i transparentnom trošenju javnih sredstava.
- Upravljanje i zaštita državne imovine koji se odnose na poslove pripreme, prikupljanja i staranja o državnoj imovini.
- Utvrđivanje stvarnog stanja vlasništva, izrada katastra nepokretnosti u cilju pravilnog planiranja prostora, realizacija poreske politike.

U okviru Glavnog programa javne finansije obuhvaćene su potrošačke jedinice:

Ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo finansija; Poreska uprava; Uprava carina; Uprava za statistiku; Uprava za igre na sreću; Zaštitnik imovinsko-pravnih interesa Crne Gore; Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine; Uprava za državnu imovinu;

Državna revizorska institucija; Revizorsko tijelo; Komisija za zaštitu prava u postupcima javnih nabavki; Fond za obeštećenje.

➤ REALIZACIJA NOVIH POLITIKA U PERIODU 2025 - 2027 U OKVIRU GP - JAVNE FINANSIJE

Kod **Uprave za statistiku**, u okviru aktivnosti 14 021 003 001 - Statistička istraživanja, analize i informisanje, planirana su sredstva za implemenaciju ciljeva predviđenih godišnjim planom statistike i zakonom o zvaničnoj statistici.

Kod **Uprave za igre na sreću** u okviru aktivnosti 14 048 003 001 - Nadzor nad priređivačima igara na sreću, planirana su sredstva za uvođenje audio i video nadzora koncesionara, tehnička podrška i obezbjeđivanje operativnog nadzornog sistema, razvoj online sistema nadzora igara na sreću i proširenje informatičkog nadzora na sve vrste igara na sreću. Takođe, novi informacioni sistem će obezbjediti centralizovani skup podataka, pouzdanost i prenos i upotreba podataka, sveobuhvatno djelovanje Uprave.

U narednoj tabeli dat je pregled izdvajanja sredstava za navedene politike.

Institucija	Naziv politike	FISKALNI UTICAJ		
		2025	2026	2027
40301 - Ministarstvo unutrašnjih poslova	Smanjenje rizika od od pranja novca i finansiranja terorizma sprovođenjem Nacionalne procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma i realizacijom Akcionog plana za smanjenje rizika od pranja novca i finansiranja terorizma	€ 1,070,900.00	€ 940,700.00	€ 966,900.00
40510 - Uprava za statistiku	Sprovođenje istraživanja o kontinuiranom stručnom usavršavanju i obukama – CVTS	€ 232,800.00	€ 60,000.00	€ 40,000.00
40514 - Uprava za igre na sreću	Uvođenje novog informacionog sistema	€ 36,446.06	€ 32,627.28	€ 31,627.28
		1,340,146.06 €	1,033,327.28 €	1,038,527.28 €

15 – EKONOMIJA I TURIZAM

U narednoj tabeli je dat je pregled ukupnih izdvajanja po programima u okviru ovog glavnog programa.

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv progama	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
15 004	Trgovina, zaštita konkurencije, potrošača i intelektualne svojine i unaprijeđenje poslovnog ambijenta	3.69	3.70	4.71	3.18	3.21
15 019	Turistička djelatnost	18.55	27.25	20.16	22.26	23.60
15 021	Politika tržišta rada	59.07	71.16	69.31	71.48	73.63
15 022	Vansudsko mirenje i arbitraža u radnim sporovima	0.53	0.53	0.50	0.50	0.51
15 030	Industrijski i regionalni razvoj	13.68	14.00	13.15	14.33	15.20
15 032	Državni etaloni, ovjeravanje mjerila i kontrola predmeta od dragocjenih metala	1.09	1.09	1.16	1.18	1.15
15 033	Upravljanje mineralnim resursima, energetika i energetska efikasnost	2.10	5.08	3.32	3.36	3.39
15 034	Podsticanje investicija i unapređenje konkurentnost	3.63	3.68	3.53	3.59	3.65
15 037	Inovacije i tehnološki razvoj	4.55	4.55	5.51	5.59	6.47
15 038	Elektronske komunikacije i poštanska djelatnost	1.01	1.01	1.40	1.51	1.62
15 040	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva ekonomskog razvoja	0.75	0.74	0.71	0.71	0.72
15 041	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva saobraćaja i pomorstva	1.41	1.12	0.00	0.00	0.00
15 042	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	3.57	2.83	0.30	0.30	0.31
15 045	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva energetike i rudarstva	0.47	0.34	0.17	0.18	0.18
15 050	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva rudarstva, nafte i gasa	0.00	0.13	0.12	0.12	0.12
15 051	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama	0.00	1.37	2.75	2.86	2.97
UKUPNI IZDACI		114.10	138.56	126.80	131.16	136.71
<i>Ukupni izdaci kao % BDP-a</i>		1.62%	1.90%	1.62%	1.59%	1.59%
<i>Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta</i>		3.28%	3.93%	3.21%	3.64%	3.15%

U okviru Glavnog programa 15 - Ekonomija sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- Stvaranju savremenog poslovnog ambijenta prema evropskim standardima
- Donošenju zakonske regulative u oblasti trgovine i usluga koje su u funkciji razvoja tržišta roba i usluga, jačanja pravne sigurnosti građana i privrednih subjekata i veće konkurentnosti privrede, kao i smanjenje sive ekonomije u oblasti trgovine i usluga.
- Jačanju konkurencije, unapređenju oblasti zaštite konkurencije i razvoju e-trgovine u funkciji razvoja tržišta i modernog preduzetništva.

- Podizanju nivoa konkurentnosti turističkog proizvoda i intenziviranju investicionih ulaganja u sektor turizma u cilju realizacije strateškog razvojnog cilja – Primjenom principa i ciljeva održivog razvoja Crna Gora će stvoriti jaku poziciju globalne visokokvalitetne turističke destinacije; turizam će za stanovništvo obezbijediti nova radna mjesta i rast životnog standarda a za državu stabilan i pouzdan izvor prihoda
- ispunjavanju zakonskih obaveza u smislu davanja i oduzimanje dozvola za rad Agencijama za privremeno ustupanje zaposlenih i agencijama za zapošljavanje; utvrđivanja reprezentativnosti sindikata; izbora arbitara i miritelja i izdavanja i oduzimanja licenci za rad miriteljima odnosno arbitrima; davanja ovlaštenja za obavljanje stručnih poslova iz zaštite na radu; polaganja stručnog ispita za lica koja se bave poslovima zaštite na radu; polaganja stručnog ispita za koordinate za zaštitu i zdravlje na radu u fazi izrade projekata;
- Donošenju novog Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova, radi usaglašavanja istog sa nacionalnim zakonodavstvom, međunarodnim propisima EU, kao i sa propisima MOR-a u cilju brzog i efikasnog rješavanja radnih sporova, rasterećenju sudova, besplatnom, pravičnom i dostupnom načinu rešavanja radnih sporova, ostvarivanju prava u radno-pravnim sporovima u razumnom roku, pojednostavljenju i ubrzavanju sudskog postupka, smanjenju broja štrajkova, harmonizacija odnosa socijalnih partnera, uticaju na reforme radnog zakonodavstva, kao preduslov socijalne pravde".
- unaprjeđenju i implementaciji strateškog i zakonodavnog okvira za efikasniji industrijski i regionalni razvoj.
- Pripremi regulative u oblasti elektronskih komunikacija, radio-spektra i poštanske djelatnosti, kao i inovacione djelatnosti, a u vezi sa njenim unapređenjem, uključujući harmonizaciju nacionalne regulative sa pravnim propisima Evropske unije.
- Realizaciji politike inovacione djelatnosti, unapređenje inovacione infrastrukture, finansijska podrška za inovacije, transfer i integraciju tehnologija, izradu podzakonskih akata, sprovođenje i praćenje strateških dokumenata u oblasti inovacione djelatnosti
- Uspostavljanju, održavanju i unapređenju državnih etalona; uspostavljanju metrološke sljedivosti u Crnoj Gori; kalibracija mjerila/etalona; sprovođenje postupka ispitivanja i odobrenja mjerila; uspostavljanje i održavanje mjerinih jedinica; ovjeravanje mjerila koja se koriste u funkciji trgovine (zaštite potrošača), zaštita zdravlja, zaštita životne sredine i opšte bezbjednosti, nadzora saobraćaja i u postupcima upravnih i sudskih organa; ispitivanje i žigosanje predmeta od dragocjenih metala (zaštita potrošača); priprema nacrtu propisa i pružanje stručnog mišljenja i pomoći iz oblasti metrologije i kontrole predmeta od dragocjenih metala.
- Upravljenje mineralnim sirovinama; Implementacija i unapređenje zakonodavnog i strateškog okvira u oblasti rudarstva i geoloških istraživanja, energetike i energetske efikasnosti
- Razvoju MMSP u Crnoj Gori, što doprinosi rastu društvenog proizvoda, otvaranju novih radnih mjesta i smanjenju nezaposlenosti, značajan su izvor inovacija i povećanja konkurentnosti na domaćem tržištu uz snažan uticaj i ulogu u ravnomjernijem regionalnom

razvoju. Posebno značajna uloga sektora malih i srednjih preduzeća ogleda se u razvoju konkurentnosti na nivou nacionalne ekonomije u funkciji unapređenja međunarodnog poslovanja domaće privrede i uspješno tržišno pozicioniranje na globalnom tržištu. Dalji napredak u razvoju MMSP sektora zavisi od unapređenja okvirnih uslova-eksternih faktora koji utiču na poslovanje MMSP, ali i unapređenja unutrašnjih kapaciteta MMSP. To se prije svega odnosi na prevazilaženje sledećih izazova: složenost poslovnog ambijenta, dostupnost finansija, obrazovanje i kapaciteti ljudskih resursa, nedovoljna konkurentnost preduzeća. Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća za period 2018-2022. godina, definiše 5 strateških ciljeva: unapređenje poslovnog ambijenta, unapređenje izvorima finansiranja MSP, razvoj preduzetničkih znanja, vještina i kompetencija, jačanje konkurentnosti MSP, promocija preduzetništva mladih, žena i socijalnog preduzetništva. Struktura strateških ciljeva je postavljena tako da se fokus politike usmjeri ka efikasnijom sprovođenju podsticajnih programa i mjera podrške MMSP, uz uključivanje novih ciljnih grupa.

U okviru ovog Glavnog programa obuhvaćene su potrošačke jedinice:

Ministarstvo finansija; Agencija za investicije; Ministarstvo prosvjete; Ministarstvo ekonomskog razvoja; Uprava za kapitalne projekte; Zavod za metrologiju; Agencija za zaštitu konkurencije; Institut za standardizaciju; Ministarstvo saobraćaja i pomorstva; Ministarstvo rada i socijalnog staranja; Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera; Nacionalna turistička organizacija; Ministarstvo energetike i rudarstva; Uprava za ugljovodonike; Ministarstvo regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama; Ministarstvo rudarstva, nafte i gasa; Uprava za ugljovodonike; Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga; Ministarstvo turizma; Nacionalna turistička organizacija; Ministarstvo energetike; Agencija za mirno rješavanje radnih sporova; Zavod za zapošljavanje; Fond rada.

➤ REALIZACIJA NOVIH POLITIKA U PERIODU 2025 - 2027 U OKVIRU GP - EKONOMIJA I TURIZAM

Kod **Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija**, u okviru aktivnosti 15 037 002 006 - Funkcionisanje okvira za implementaciju pametne specijalizacije planirana su sredstva za sprovođenje politika inovacija i pametne specijalizacije za period 2025-2027 koji će biti usmjerene na: Potpunu funkcionalnost Okvira za inovacije i pametnu specijalizaciju; Prilagođavanje i unapređenje zakonskog i programskog okvira za inovacionu djelatnost i podsticajne mjere za istraživanja i inovacije; Jačanje izdvajanja za inovacije, koje će obezbijediti kontinuitet finansiranja i povezanost inovacionih programa; Regionalno i međunarodno povezivanje u cilju optimalnog privlačenja donorskih sredstava za pokrenutu reformu; Sprovođenje ciljanih S3 programa koji će postati ključne inicijative i donošenje nove S3 Strategije; Implementacione aktivnosti na novom ciklusu strateškog planiranja za Strategiju pametne specijalizacije. Transformacija sistema trajeće do 2027. godine.

Kod **Ministarstva ekonomskog razvoja**, u okviru aktivnosti 15 030 007 002 - Unapređenje zanatske djelatnosti, 15 030 004 001 - Unapređenje poslovnog i investicionog okruženja za razvoj preduzetništva i 15 030 004 002 - Program jedinstvenog tržišta - Single Market Program planirana su sredstva za oživljavanja i snažnije afirmacije zanatske djelatnosti u Crnoj Gori kao i daljem unapređenju poslovnog okruženja važnog za dalji rast malih i srednjih preduzeća i njihov potencijal

da podstiču inovacije u ekonomiji. Tako su planirane aktivnosti sa ciljem dalje borbe protiv neformalne ekonomije, reformu državnih preduzeća, jačanje energetske otpornosti, zelenu tranziciju, digitalnu transformaciju kao i na jačanje ljudskog kapitala.

Kod **Ministarstva regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama**, u okviru aktivnosti 15 030 001 006 - Strateško planiranje i implementacija politika u funkciji regionalnog razvoja planirana su sredstva za implementaciju politike regionalnog razvoja sa ciljem unapređenja socio-ekonomskih parametara u svim jedinicama lokalne samouprave, sa akcentom na manje razvijene, u skladu sa načelima održivog razvoja dugoročno usmjerenog na smanjenje regionalnih razlika, s obzirom na to da socio-ekonomsko stanje i dalje ukazuje na postojanje dispariteta među lokalnim samoupravama i regionima.

U narednoj tabeli dat je pregled izdvajanja sredstava za navedene politike

Institucija	Naziv politike	FISKALNI UTICAJ		
		2025	2026	2027
40701 - Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	Politika inovacija i pametne specijalizacije	€ 800,000.00	€ 800,000.00	€ 1,600,000.00
40901 - Ministarstvo ekonomskog razvoja	Učešće Crne Gore na Svjetskoj izložbi Expo 2025 Osaka	€ 1,092,362.55	€ -	€ -
40901 - Ministarstvo ekonomskog razvoja	Povećanje kvaliteta pružanja javnih usluga u nadležnosti Ministarstva ekonomskog razvoja	€ -	€ 40,000.00	€ 45,000.00
40901 - Ministarstvo ekonomskog razvoja	Razvoj zanatstva u Crnoj Gori za dalji period implementacije 2025-2027.godine	€ 200,000.00	€ 300,000.00	€ 300,000.00
40901 - Ministarstvo ekonomskog razvoja	Praćenje razvoja poštanske djelatnosti	€ 442,000.00	€ 533,000.00	€ 633,000.00
40901 - Ministarstvo ekonomskog razvoja	Investicioni i regionalni razvoj	€ 5,500.00	€ 11,000.00	€ 16,000.00
40901 - Ministarstvo ekonomskog razvoja	Investicioni i regionalni razvoj	€ 50,000.00	€ 60,000.00	€ 65,000.00
40901 - Ministarstvo ekonomskog razvoja	Implementacija Strategije regionalnog razvoja za period 2023-2027.god.	€ 50,000.00	€ 50,000.00	€ 100,000.00
40901 - Ministarstvo ekonomskog razvoja	Jačanje administrativnih kapaciteta u Direkciji za intelektualnu svojinu	€ 20,000.00	€ 20,000.00	€ 20,000.00
40904 - Zavod za metrologiju	Jačanje administrativnih kapaciteta	€ 100,000.00	€ 120,000.00	€ 80,000.00
		2,759,862.55 €	1,934,000.00 €	2,859,000.00 €

16 – POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I VODOPRIVREDA

U narednoj tabeli je dat je pregled ukupnih izdvajanja po programima u okviru ovog glavnog programa.

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv programa	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
16 002	Poljoprivreda	60.34	60.74	60.37	60.71	61.03
16 004	Ribarstvo	1.43	1.43	1.51	1.51	1.51
16 005	Šumarstvo i lov	7.10	7.21	7.12	7.17	7.19
16 006	Vodoprivreda	2.55	2.55	2.51	2.54	2.57
16 011	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	1.09	1.12	1.14	1.15	1.16
UKUPNI IZDACI		72.50	73.06	72.66	73.08	73.46
Ukupni izdaci kao % BDP-a		1.03%	1.00%	0.93%	0.89%	0.85%
Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta		2.08%	2.07%	1.84%	2.03%	1.69%

U okviru Glavnog programa 16 - Poljoprivreda, ruralni razvoj i šumarstvo sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- realizuju mjere u sektoru Poljoprivrede koje su regulisane tržišno cjenovnom politikom (direktna plaćanja, mjere stabilizacije tržišta, jednokratne pomoci, i dr.), u Sektoru Ruralnog razvoja kroz tri osovine koje za cilj imaju unaprijeđenje proizvodnje na gazdinstvima, održivo korišćenje prirodnih resursa i izgradnju infrastrukture, i sektor kojim upravlja Agencija za plaćanja koji ima implementacionu ulogu (sprovođenje mjera Agrobudžeta, IPARD programa i vođenje registara).
- Program Ribarstvo uključuje aktivnosti koje se odnose na poboljšanje uslova rada u morskom i slatkovodnom ribarstvu, akvakulturi i marikulturi, kao i aktivnosti koje imaju za cilj održivost upravljanja raspoloživim resursima ribe i drugih vodenih organizama i uspostavljanje i uvođenje savremenih tehnologija u upravljanju ribarstvom.
- Program Šumarstvo i lovstvo uključuje aktivnosti na šest prioriternih područja i to: unapređenje šuma kroz održivo gazdovanje, razvoj drvne industrije; uloga šumarstva u ruralnom razvoju; zaštita biodiverziteta i druge ekosistemske usluge šuma; zaštita šuma od požara; zaštita i uzgoj divljači i unapređenje lovstva.
- Podrška izgradnji vodovoda uz učešće Opština i mještana u MZ u kojima je planirana izgradnja vodovoda, vodosnabdijevanje bezvodnih terena i podrška za međunarodne odnose u oblasti vodoprivrede namjenjena za implementaciju preuzetih obaveza koje proizilaze iz potpisanih Sporazuma, Konvencija i tekućih međunarodnih projekata.

U okviru ovog Glavnog programa obuhvaćene su sljedeće potrošačke jedinice:

Ministarstvo finansija; Uprava za kapitalne projekte; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede; Uprava za gazdovanje šumama i lovištima; Uprava za vode; Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove

U okviru navedene oblasti nije planirana realizacija novih politika u narednom srednjoročnom periodu

17 – SAOBRAĆAJ

U narednoj tabeli je dat je pregled ukupnih izdvajanja po programima u okviru ovog glavnog programa.

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv progama	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
17 019	Uređenje i nadzor u oblasti saobraćaja	43.57	43.94	60.13	60.55	61.24
17 020	Realizacija putne infrastrukture i niskogradnje	179.01	155.05	184.94	209.94	226.74
17 021	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva pomorstva	0.00	0.29	0.27	0.27	0.27
17 022	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva saobraćaja	0.00	0.00	0.99	1.00	1.01
UKUPNI IZDACI		222.57	199.28	246.33	271.77	289.27
Ukupni izdaci kao % BDP-a		3.17%	2.74%	3.15%	3.30%	3.36%
Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta		6.40%	5.66%	6.24%	7.55%	6.66%

U okviru Glavnog programa 17 - Saobraćaj sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- rekonstrukcija magistralnih i regionalnih puteva, radi boljeg povezivanja nerazvijenih područja sa glavnim magistralnim putevima i turističkim centrima, kao i graničnim prelazima sa susjednim državama.
- Unapređenje funkcionalnih i konstruktivnih karakteristika puta u cjelini ili pojedinih njegovih segmenata ili objekata, sa posebnim akcentom na povećanje bezbjednosti svih učesnika u saobraćaju,
- unapređenje sistema sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja,
- uskladjivanje nacionalne legislative sa ICAO-M I EU - Kreiranje normativnih akata, vršenje nadzora željezničkih kompanija i vršenje inspeksijskog nadzora u oblasti željezničkog saobraćaja.
- Kreiranje normativnih akata iz oblasti državnih puteva i javnog prevoza putnika i tereta, oblasti socijalnog zakonodavstvo i tahografa, oblasti homologacije vozila, te vršenje nadzora nad primjenom propisa od strane privrednika iz oblasti drumskog saobraćaja i uvoznika vozila, dijelova i opreme iz oblasti homologacije vozila i vršenje inspeksijskog nadzora u oblasti javnog prevoza putnika i tereta, socijalnog zakonodavstvo i tahografa i homologacije vozila.
- Uspostavljanje i unapređenje međunarodne saradnje Crne Gore i drugih zemalja kao i između međunarodnih i regionalnih institucija u oblasti pomorskog saobraćaja.

U okviru poglavlja Saobraćaj obuhvaćeno je više potrošačkih jedinica i to:

Uprava za kapitalne projekte; Ministarstvo saobraćaja i pomorstva; Uprava pomorske sigurnosti i upravljanja lukama; Uprava za saobraćaj; Uprava za željeznice; Nacionalna komisija za istraživanje nesreća i ozbiljnih nezgoda vazduhoplova, vanrednih događaja koji ugrožavaju bezbjednost željezničkog saobraćaja i pomorskih nezgoda i nesreća; Ministarstvo pomorstva; Uprava pomorske sigurnosti i upravljanja lukama

U okviru navedene oblasti nije planirana realizacija novih politika u narednom srednjoročnom periodu

18 – PROSTORNO PLANIRANJE I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

U narednoj tabeli je dat je pregled ukupnih izdvajanja po programima u okviru ovog glavnog programa.

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv progama	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
18 003	Ekologija i priroda	14.45	18.98	18.72	18.83	19.77
18 004	Uređenje prostora, građevinarstvo i stambeni razvoj	5.65	5.65	5.38	5.43	5.45
18 008	Hidrometeorologija i seizmologija	1.96	1.96	2.05	2.10	2.01
18 010	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine	0.81	0.81	0.74	0.75	0.76
18 016	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Uprave za nekretnine	1.53	1.53	2.49	2.51	2.53
18 017	Upravljanje katastrofom	5.50	5.50	4.89	4.92	4.95
18 018	Stručni i operativni poslovi Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	0.00	0.74	0.63	0.63	0.64
UKUPNI IZDACI		29.88	35.15	34.90	35.17	36.10
Ukupni izdaci kao % BDP-a		0.43%	0.48%	0.45%	0.43%	0.42%
Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta		0.86%	1.00%	0.88%	0.98%	0.83%

U okviru Glavnog programa 18 – Prostorno planiranje sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- Predlaganje, praćenje i usmjeravanje politike u oblasti zaštite prirode kroz izradu strategija, zakonskih i drugih razvojnih dokumenata, programa i projekata u skladu sa međunarodnim i EU zahtjevima.
- Koordinacija i podrška upravljanju zaštićenim područjima i uspostavljanje mreža zaštićenih područja, naročito NATURA 2000 ekološke mreže. Nadzor rada Agencije za zaštitu životne sredine, praćenje i predlaganje mjera za unapređenje njihovog rada i učestvovanje u pripremi i realizaciji projekata iz djelokruga rada Direktorata, koji se dijelom ili u potpunosti finansiraju kroz EU, GEF i druge fondove; učestvovanje u međunarodnoj i regionalnoj saradnji i učestvovanje u pripremi i sprovođenju međunarodnih bilateralnih ugovora i sporazuma i usklađivanje i implementacija pravnog i strateškog okvira u oblasti životne sredine i klimatskih promjena u procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji.
- Izrada prostorno planske dokumentacije u cilju što kvalitetnijeg planiranja i uređenja prostora i stvaranja preduslova za kvalitetniji poslovni ambijent. - Unapređenje oblasti građevinarstva, kroz pripremu strateškog dokumenta kao i stvaranje uslova za sprovođenje člana 4 zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata. - Unapređenja stanja u oblasti socijalnog stanovanja, odnosno stambene podrške države i lokalnih samouprava svim kategorijama stanovništva.
- Osmatranje i mjerenje meteoroloških, hidroloških, ekoloških i agrometeoroloških parametara; analiziranje, obradu i arhiviranje izmjerenih i osmotrenih parametara i izrada elaborata ,analiza i studija;proučavanjem potresa i njihovih popratnih pojava.

U okviru ovog poglavlja obuhvaćene su sljedeće potrošačke jedinice;

Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine; Uprava za nekretnine; Uprava za kapitalne projekte; Agencija za zaštitu prirode i životne sredine; Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju; Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

U okviru navedene oblasti nije planirana realizacija novih politika u narednom srednjoročnom periodu

19 – OBRAZOVANJE, NAUKA I SPORT

U narednoj tabeli je dat je pregled ukupnih izdvajanja po programima u okviru ovog glavnog programa.

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv progama	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
19 032	Uređenje, nadzor i razvoj svih nivoa obrazovnog sistema	27.80	32.59	28.95	25.69	26.46
19 033	Osnovno i predškolsko obrazovanje	152.53	163.53	168.16	174.04	176.98
19 034	Srednje obrazovanje	44.35	47.58	51.53	55.10	57.50
19 035	Visoko obrazovanje	50.97	50.97	54.69	55.81	56.88
19 036	Podrška u obrazovanju učenika i studenata	14.48	15.40	15.11	15.44	15.68
19 037	Naučno i umjetničko stvaralaštvo	2.88	2.88	2.90	2.94	2.97
19 038	Sport	12.63	13.60	11.71	11.90	12.20
19 039	Mladi	0.44	0.39	0.46	0.47	0.47
19 040	Razvoj nauke i tehnologije	7.14	7.47	8.67	9.22	9.16
19 042	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva sporta i mladih	0.04	0.04	0.03	0.03	0.03
19 044	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija	8.71	8.71	8.61	9.00	9.17
UKUPNI IZDACI		321.96	343.16	350.83	359.63	367.50
Ukupni izdaci kao % BDP-a		4.58%	4.71%	4.48%	4.37%	4.27%
Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta		9.26%	9.75%	8.88%	9.98%	8.47%

U okviru Glavnog programa 19 – Obrazovanje, nauka, sport i mladi sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- analiziranje, praćenje i planiranje stanja u oblasti predškolskog, osnovnog srednjeg visokog obrazovanja, obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja,
- planiranje, praćenje, pružanje podrške i predlaganje mjera za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- podrška međunarodnim programima mobilnosti studenata istraživača kroz multilateralne programe CEEPUS, IFMSA, bilateralne stipendije Republike Slovenije, Republike Hrvatske, kao i dobitnicima stipendija koje nude strane vlade (Republike Italije, Grčke, Slovačke, Češke, Mađarske, Japana, Kine).
- Podrška radu Savjeta za visoko obrazovanje, rad Etičkog komiteta, kao i sufinansiranje školarine na magistraskim i doktorskim studijama u zemlji i inostranstvu i putnih troškova za studijske boravke u inostranstvu kandidata shodno utvrđenim kriterijumima konkursa za ove namjene.
- učešće u EURYDICE mreži, u okviru projekat a EUROGUIDANCE,.
- Opšta podrška učenicima osnovnih i srednjih škola i studentima u procesu obrazovanja, u cilju približno jednake dostupnosti obrazovanju.
- podrška je naučno istraživačkoj djelatnost koja se obavlja u CANU.

- praćenju i utvrđivanju stanja u oblasti sporta; podsticanju i promociji razvoja sporta kod djece, studenata i osoba sa invaliditetom; podsticanju i razvitku naučno, umjetničkog i kulturno stvaralaštvo,
- Razvoj i sprovođenje politike mladih.
- Podsticanje i jačanje naučnoistraživačke zajednice u Crnoj Gori, podizanje kapaciteta istraživačkih timova u Crnoj Gori, kako bi se ojačala kvalitetna i održiva partnerstva i podsticala izvrsnost, čime se doprinosi razvoju društva zasnovanog na znanju i konkurentnosti na međunarodnom nivou.

U okviru ovog poglavlja obuhvaćeno je više potrošačkih jedinica:

Ministarstvo pravde; Ministarstvo prosvjete; Zavod za školstvo; Ispitni centar ;Centar za stručno obrazovanje; Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja; Uprava za kapitalne projekte; Ministarstvo sporta i mladih; Crnogorska akademija nauka i umjetnosti

➤ REALIZACIJA NOVIH POLITIKA U PERIODU 2025 - 2027 U OKVIRU GP - OBRAZOVANJE, NAUKA I SPORT

Kod **Ministarstva prosvjete**, u okviru aktivnosti 19 034 001 005 - Podrška Fondu za dualno obrazovanje, planirana su sredstva za formiranje Fonda za podršku dualnom obrazovanju. Sredstva za finansiranje aktivnosti Fonda obezbjeđivaće se i kroz finansijsko učešće udruženja poslodavaca, privrednih društava, lokalnih zajednica, donacija međunarodnih organizacija i dr. Sredstva iz Fonda koristiće se za: nagrade najboljim učenicima u dualnom obrazovanju; naknade učenicima za prevoz, ishranu, osiguranje, radnu opremu i sredstva zaštite na radu; plaćanje naknada za dobijanje sanitarne knjižice; obuke za instruktore praktičnog obrazovanja; naknade poslodavcima koji učestvuju u stručnom usavršavanju nastavnika teorijske i praktične nastave; bonuse poslodavcima koji obrazuju određen broj učenika u dualnom obliku obrazovanja; bonuse poslodavcima koji zaposle učenike nakon završetka njihovog obrazovanja; grantove poslodavcima i školama radi opremanja zajedničkih radnih prostora/radionica; istraživanja o kvalitetu praktičnog obrazovanja; okrugle stolove i seminare za poslodavce; promociju dualnog obrazovanja i dr.

U narednoj tabeli dat je pregled izdvajanja sredstava za navedene politike.

Institucija	Naziv politike	FISKALNI UTICAJ		
		2025	2026	2027
40701 - Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	Izmjene GKU za oblast prosvjete u dijelu izdataka za prevoz nastavnog i nenastavnog osoblja	€ 1,009,000.00	€ 1,030,000.00	€ 1,030,000.00
40701 - Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	Formiranje Fonda za dualno obrazovanje	€ 100,000.00	€ 100,000.00	€ 100,000.00
40701 - Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	Politika naučnoistraživačke djelatnosti	€ 1,540,000.00	€ 2,000,000.00	€ 1,700,000.00
40705 - Ispitni centar	Nedostajuća sredstva za postojeće politike	€ 183,000.00	€ 182,888.00	€ 182,724.00
40709 - Centar za stručno obrazovanje	Kreiranje nove javne politike: Razvoj međunarodne saradnje u stručnom obrazovanju	€ 132,599.60	€ 154,252.90	€ 168,217.55
		2,964,599.60 €	3,467,140.90 €	3,180,941.55 €

20 - KULTURA

U narednoj tabeli dat je pregled ukupnih izdvajanja po potrošačkim jedinicama u okviru ovog glavnog programa

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv progama	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
20 020	Produkcija i umjetničko stvaralaštvo	14.58	14.58	14.71	14.91	15.08
20 021	Zaštita, očuvanje i razvoj kulturne baštine	16.35	17.30	17.27	17.12	17.37
20 022	Prijestonica Cetinje, istorijski i kulturni centar Crne Gore	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09
20 023	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva kulture i medija	2.25	2.25	2.14	2.17	2.19
UKUPNI IZDACI		33.27	34.21	34.20	34.28	34.73
<i>Ukupni izdaci kao % BDP-a</i>		0.47%	0.47%	0.44%	0.42%	0.40%
<i>Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta</i>		0.96%	0.97%	0.87%	0.95%	0.80%

U okviru Glavnog programa 20 - Kultura sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- Podrška razvoju kulturno-umjetničkog stvaralaštva stvaranjem materijalne osnove, uslova i podsticajnih mjera za ostvarivanje utvrđenog javnog interesa u ovoj oblasti i obezbjeđivanje ravnomjernog razvoja kulture na cijeloj teritoriji Crne Gore; implementacija mjera i aktivnosti utvrđenih strateškim dokumentima; finansiranje i sufinansiranje programa i projekata iz oblasti književnosti i izdavaštva, prevodilaštva, likovnih umjetnosti, muzičke i izvedbenih djelatnosti, kreativnih industrija, amaterizma, manifestacija i festivala, statusnih pitanja umjetnika i stručnjaka u kulturi, unapređivanje međunarodne saradnje, učešće i kontribucija u međunarodnim programima saradnje, normativno uređivanje djelatnosti kulture.
- Realizacija programa iz oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva od posebnog značaja za razvoj i kulturnu ponudu u 13 opština na sjeveru Crne Gore i obezbjeđivanje ravnomjernog razvoja kulture na cijeloj teritoriji Crne Gore.
- izgradnja novih objekata, rekonstrukcija i adaptacija postojećih objekata, unapređenje postojećih tehničko-tehnoloških i prostornih uslova ustanova kulture na nacionalnom i opštinskom nivou, ravnomjerna zastupljenost kulturne infrastrukture u kontekstu demografskih potreba, adaptacija objekata kulture radi povećanja dostupnosti osobama smanjene pokretljivosti i osobama sa invaliditetom.
- Kulturne i kreativne industrije identifikovane su kao oblast koja treba da doprinese valorizaciji kreativnog i kulturnog potencijala kojim raspolaže Crna Gora.
- Podrška kroz transfere sredstava lokalnim samoupravama i javnim ustanovama kulture.

- Realizacija umjetničkih i kulturnih programa i sadržaja koji reprezentuju nacionalnu savremenu umjetničku produkciju i međunarodnu kulturnu saradnju Crne Gore u oblasti pozorišne djelatnosti, muzičke djelatnosti, kinematoografskog sadržaja,
- prikupljanje i zaštita igranih, dokumentarnih i kratkometražnih filmova crnogorske produkcije, filmova crnogorskih autora, te filmova proizvedenih u Crnoj Gori i o Crnoj Gori
- Dostizanje višeg nivoa rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori - orodnjavanje politika u Crnoj Gori
- istraživanje, zaštita, prezentacija i valorizacija kulturne baštine, konzervatorske, muzejske, arhivske, kinotečke, i bibliotečke djelatnost, državnih simbola i spomen-obilježja, njegovanje revolucionarnih tradicija i podsticanje antifašizma i dr.
- stvaranju uslova za prezentovanje investicionih potencijala u oblasti kulturne baštine u inostranstvu; obezbjeđivanju i realizaciji stranih donacija za kapitalne projekte, pristupanju i korišćenje međunarodnih fondova za valorizaciju kulturne baštine;

U okviru navedenog programa obuhvaćene su sledeće potrošačke jedinice:

Ministarstvo kulture i medija; Državni arhiv; Uprava za zaštitu kulturnih dobara; Uprava za kapitalne projekte; Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava; Matica crnogorska; Senat Prijestonice

➤ REALIZACIJA NOVIH POLITIKA U PERIODU 2025 - 2027 U OKVIRU GP - KULTURA

Kod **Ministarstvo kulture i medija**, u okviru programa 20 021 – Zaštita, očuvanje i razvoj kulturne baštine, planirana su sredstva za osavremenjavanje i repozicioniranje pojedinačnih muzeja Crne Gore kao i revalorizaciju kulturnih dobara.

U okviru aktivnosti 20 021 002 004 - Djelatnost Pomorskog muzeja planirana su sredstva u cilju izmjena muzejske postavke sa savremenim pristupom izlaganja predmeta dok su kroz 20 021 002 005 - Djelatnost Prirodnjačkog muzeja planirana sredstva kojim bi se obezbijedile sve administrativno-tehničke pretpostavke koje će se pojaviti prilikom planiranog preseljenja u novu zgradu čime će se djelatnost muzeja se značajno proširiti

U okviru aktivnosti 20 021 006 004 - Revalorizacija kulturnih dobara planirana su sredstva za potrebe izrade elaborata o revalorizaciji vrijednosti u cilju čuvanja kulturnog nasleđa.

Institucija	Naziv politike	FISKALNI UTICAJ		
		2025	2026	2027
40801 - Ministarstvo kulture i medija	Osavremenjavanje muzejske postavke	€ 236,000.00	€ 20,000.00	€ 20,000.00
40801 - Ministarstvo kulture i medija	Repozicioniranje Prirodnjačkog muzeja Crne Gore	€ 30,000.00	€ -	€ -
40817 - Uprava za zaštitu kulturnih dobara	Revalorizacija kulturnih dobara	€ 442,323.17	€ 421,600.00	€ 420,084.65
		708,323.17 €	441,600.00 €	440,084.65 €

21 - ZDRAVSTVO

U narednoj tabeli je dat je pregled ukupnih izdvajanja po potrošačkim jedinicama u okviru ovog glavnog programa

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv progama	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
21 007	Obavljanje poslova od javnog interesa u humanitarnoj oblasti	0.36	0.36	0.37	0.38	0.39
21 011	Zaštita, očuvanje i unapređenje zdravlja	435.29	439.92	467.18	473.12	479.61
21 012	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva zdravlja	2.53	2.53	2.37	2.39	2.41
UKUPNI IZDACI		438.17	442.81	469.92	475.89	482.41
<i>Ukupni izdaci kao % BDP-a</i>		6.24%	6.08%	6.00%	5.78%	5.61%
<i>Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta</i>		12.60%	12.57%	11.90%	13.21%	11.11%

U okviru Glavnog programa 21 – Zdravstvo sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- Planiranju i uspostavljanju mjera za očuvanje i unapređenje zdravlja građana
- Promocijom zdravlja stanovništva
- Ostvarivanju prava iz oblasti zdravstvene zaštite
- Razvoju, ekonomskoj održivosti i poboljšanju kvaliteta zdravstvene zaštite
- Snadbijevanje lijekovima i medicinskim sredstvima
- Realizaciji tretmana medicinskog otpada
- Realizaciji nacionalnih preventivnih programa za rano otkrivanje i liječenje kancera
- Izradom programa za prevenciju, otkrivanje i kontrolu zaraznih bolesti
- Sprovođenje transplantacionog programa u Crnoj Gori
- Kontinuiranoj medicinskoj edukacija i razvoju
- Sprovođenju posebnih programa zdravstvene zaštite
- Evaluaciji zdravstvenog stanja stanovništva
- Identifikovanjem raznih faktora rizika po zdravlje

U okviru navedenog programa obuhvaćene su sledeće potrošačke jedinice:

Uprava za kapitalne projekte; Ministarstvo zdravlja; Crveni krst Crne Gore; Fond za zdravstveno osiguranje

➤ **REALIZACIJA NOVIH POLITIKA U PERIODU 2025 - 2027 U OKVIRU GP – ZDRAVSTVO**

Kod **Ministarstva zdravlja**, u okviru aktivnosti 21 011 001 006 - Digitalizacija zdravstvenog sistema planirana su sredstva za potrebe unaprjeđenja zdravstvenog sistema kroz jačanje digitalizacije. Naime, jačanjem digitalizacije bi se obezbijedio veći kvalitet zdravstvene zaštite, omogućavajući građaninu da biraju način i postupak ostvarivanja svojih prava i kao i metod kojim će doći do najbolje usluge, bilo putem telemedicine, mzdavlja, ezdravlja ili uživo. Istovremeno, ljekarima će se obezbijediti siguran i pouzdan alat u liječenju, dok iz ugla donosioca odluka obuhvatniji pregled stanja zdravstvenog sistema sa informacijama potrebnim za donošenje politika.

U narednoj tabeli dat je pregled izdvajanja sredstava za navedene politike.

Institucija	Naziv politike	FISKALNI UTICAJ		
		2025	2026	2027
41301 - Ministarstvo zdravlja	Digitalizacija zdravstvenog sistema	€ 3,600,000.00	€ 2,550,000.00	€ 2,000,000.00
		€ 3,600,000.00	€ 2,550,000.00	€ 2,000,000.00

22 - SOCIJALNO STARANJE

U narednoj tabeli je dat je pregled ukupnih izdvajanja po potrošačkim jedinicama u okviru ovog glavnog programa.

Pregled izdataka po programima						
P.K.	Naziv progama	2024 Plan	Procjena 2024	Procjena 2025	Procjena 2026	Procjena 2027
22 010	Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja i socijalne potrebe korisnika prava	743.93	743.93	784.08	824.15	862.31
22 013	Pravo na privremeno izdržavanje	1.00	1.00	1.03	1.05	1.07
22 025	Socijalna zaštita	241.48	241.79	252.54	256.98	259.54
22 026	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva rada i socijalnog staranja	2.51	0.85	0.48	0.48	0.49
22 027	Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije	0.00	1.67	0.71	0.71	0.72
UKUPNI IZDACI		988.92	989.24	1038.84	1083.38	1124.13
Ukupni izdaci kao % BDP-a		14.07%	13.59%	13.27%	13.17%	13.06%
Ukupni izdaci kao % ukupnih izdataka budžeta		28.43%	28.09%	26.30%	30.08%	25.90%

U okviru Glavnog programa 22 – Socijalno staranje sredstva se opredjeljuju za sljedeće namjene:

- socijalne i dječije zaštite,
- penzijskog invalidskog osiguranja,
- boračke i invalidske zaštite;
- vojnih invalida, porodica palih boraca, civilnih invalida rata i članova njihovih porodica;
- zaštitu lica sa invaliditetom, zaštitu starijih lica, nasilje u porodici, zaštita od nasilja nad djecom;
- novčanu pomoć strancu koji traži međunarodnu zaštitu i azilantu i strancu pod supsidijarnom zaštitom;
- porodičnu zaštitu;
- međunarodnu saradnju i međunarodne ugovore iz nadležnosti ministarstva; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

U okviru poglavlja obuhvaćeno je više potrošačkih jedinica i to:

Ministarstvo finansija; Uprava za kapitalne projekte; Ministarstvo rada i socijalnog staranja; Socijalni savjet; Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu; Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije; Fond penzijskog i invalidskog osiguranja

U okviru navedene oblasti nije planirana realizacija novih politika u narednom srednjoročnom periodu.

4.2 PREGLED BUDŽETSKIH IZDATAKA PO EKONOMSKOJ KLASIFIKACIJI

Struktura budžetskih izdataka po ekonomskoj klasifikaciji data je u sljedećoj tabeli:

UKUPNI IZDACI BUDŽETA DRŽAVE - Ekonomska klasifikacija

	2024 (<i>plan</i>)		2024 (<i>Procjena</i>)		Predlog 2025		2026 (<i>procjena</i>)		2027 (<i>procjena</i>)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
4 IZDACI	3478.37	49.50%	3521.33	48.37%	3949.75	50.47%	3601.84	43.78%	4340.26	50.44%
41 Tekući izdaci	1166.04	16.59%	1214.36	16.68%	1252.24	16.00%	1301.90	15.83%	1343.60	15.62%
42 Transferi za socijalnu zaštitu	1011.02	14.39%	1008.97	13.86%	1061.50	13.56%	1105.68	13.44%	1146.05	13.32%
43 Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru	415.06	5.91%	417.61	5.74%	444.60	5.68%	449.93	5.47%	458.24	5.33%
44 Kapitalni izdaci	276.79	3.94%	277.92	3.82%	286.38	3.66%	320.24	3.89%	349.69	4.06%
45 Krediti i pozajmice	4.50	0.06%	4.95	0.07%	4.50	0.06%	4.50	0.05%	4.50	0.05%
46 Otplata dugova	544.08	7.74%	526.64	7.23%	850.53	10.87%	374.58	4.55%	993.17	11.54%
47 Rezerve	60.88	0.87%	70.88	0.97%	50.00	0.64%	45.00	0.55%	45.00	0.52%

4.2.1 TEKUĆI BUDŽET I BUDŽET DRŽAVNIH FONDOVA

Izdaci tekućeg budžeta i državnih fondova, u periodu 2024 – 2027. godine, kretaće se u rasponu od 2755,47 mil.€ ili 37,85% BDP-a do 3042,45mil.€ ili 35,36% BDP-a. Dakle, potrošnja u dijelu tekućeg i budžeta državnih fondova imaće rasti dominantno usljed potrebe usklađivanja pojedinih kategorija rashoda uzrokovanih zakonodavnim okvirom, dok će njeno učešće u BDP-u postepeno opadati.

U narednoj tabeli prikazana je projekcija izdataka tekućeg i budžeta državnih fondova u periodu 2024-2027. godine, po ekonomskoj klasifikaciji:

IZDACI TEKUĆEG I BUDŽETA DRŽAVNIH FONDOVA- Ekonomska klasifikacija

	2024 (plan)		2024 (Procjena)		Predlog 2025		2026 (procjena)		2027 (procjena)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
4 IZDACI	2692.08	38.31%	2755.47	37.85%	2846.98	36.38%	2945.02	35.80%	3042.45	35.36%
41 Tekući izdaci	1134.59	16.15%	1180.86	16.22%	1219.26	15.58%	1268.92	15.42%	1307.98	15.20%
42 Transferi za socijalnu zaštitu	1011.02	14.39%	1008.97	13.86%	1061.50	13.56%	1105.68	13.44%	1146.05	13.32%
43 Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru	415.06	5.91%	417.61	5.74%	444.59	5.68%	449.93	5.47%	458.24	5.33%
44 Kapitalni izdaci	66.03	0.94%	72.21	0.99%	67.13	0.86%	70.99	0.86%	80.67	0.94%
45 Krediti i pozajmice	4.50	0.06%	4.95	0.07%	4.50	0.06%	4.50	0.05%	4.50	0.05%
47 Rezerve	60.88	0.87%	70.88	0.97%	50.00	0.64%	45.00	0.55%	45.00	0.52%

U nominalnim iznosima, izdvajanja za Tekući i budžet Državnih fondova će rasti dominantno usljed rasta izdataka za prava iz oblasti socijalne zaštite, odnosno prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja dok će u cijelom predmetnom srednjoročnom periodu ovi izdaci imati tendenciju pada, kao procenat BDP-a.

4.2.1.1 Tekući izdaci

Tekući izdaci u 2024. godini planirani su u iznosu od 1.180,86 mil. € odnosno 16,22% BDP-a. U srednjem roku, očekuje se da će tekući izdaci rasti u nominalnom iznosu, dok će se njihovo učešće u BDP-u smanjivati do 15.2% BDP-a u 2027. godini.

Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca predstavljaju najznačajniji izdatak u okviru tekućih izdataka, i za 2024. godinu, ukupan fond bruto zarada planiran je u iznosu od 698,80 mil. €, dominantno zbog izmjena Granskog kolektivnog ugovora za oblast prosvjete, kojim je predviđeno da se koeficijenti složenosti za zaposlene u prosvjeti mijenjaju od 1. jula 2024. godine

U periodu od 2025-2027. godine, nominalni iznos izdataka za bruto zarade i doprinose na teret poslodavca, projektovano je da će se uvećati do nivoa od oko 730,57 mil.€ u 2025. godini, dok će

njihovo učešće u bruto domaćem proizvodu imati tendenciju pada sa projektovanih 9.6% BDP-a u 2024 do 8.5% BDP-a u 2027. Godini.

Rashodi za materijal i usluge planirani su u ukupnom iznosu od 107,97 mil. € u 2024. godini. U narednom srednjoročnom periodu, očekuje se da ova kategorija izdataka ima tendenciju rasta.

Rashodi za materijalu u 2024. godini planirani su u iznosu od 52,10 mil.€ I čine ga sredstva za nabavku administrativnog materijala neophodnog za nesmetano funkcionisanje potrošačkih jedinica, materijal za zdravstvenu zaštitu, materijala za posebne namjene vezanih za materijal za izvođenje nastave, odbranu, javni red i bezbjednost i dr. Takođe, u okviru ove grupe rashoda planirani su i izdaci za energiju i gorivo. U narednom srednjoročnom periodu, očekuje se da ova kategorija izdataka ima tendenciju pada do nivoa od oko 49,68 mil.€ u 2027. godini.

Rashodi za usluge podrazumijevaju sve obaveze koje se odnose na troškove službenih putovanja, reprezentaciju, komunikacione usluge, usluge prevoza, bankarske usluge i druge troškove koji su vezani za obavljanje redovnih aktivnosti potrošačkih jedinica. Pored navedenog, rashodi za usluge obuhvataju i Konsultantske usluge, projekte i studije i Ostale usluge, od čega je najznačajniji dio sredstava planiran za realizaciju projekata utvrđenih nacionalnim programima kulture, donošenje prostornih planova i studija lokacije, finansiranje naučno-istraživačkih projekata, promotivne aktivnosti u oblasti turizma, monitoring životne sredine i ostale programske aktivnosti potrošačkih jedinica, kao i konsultantske usluge u domenu projekata sufinansiranih iz EU fondova. Planirani su u ukupnom iznosu od 55,87 mil. € u 2024. godini, dok plan za 2025. godinu iznosi 58,43 mil.€. U narednom srednjoročnom periodu, očekuje se da ova kategorija izdataka povećati do nivoa od oko 60,43 mil.€ u 2027. godini.

Rashodi za tekuće održavanje planirani su u 2024. godini u iznosu od 39,07 mil. € sa očekivanim rastom u srednjem roku do iznosa od 55,06 mil. € u 2027. godini. Najveći dio sredstava u okviru ove grupe izdataka planiran je za održavanje putne i željezničke infrastrukture. Pored navedenog, sredstva će se koristiti za održavanje opreme i građevinskih objekata državnih organa. U srednjem roku najveće povećanje je kod Uprave za željeznice, a odnosi se na sredstva za poboljšanje i modernizaciju željezničkog saobraćaja.

Sredstva za **kamate** u 2024. godini planirana su u iznosu od 148,69 mil. € i namijenjena su isplati kamata po osnovu zaključenih kreditnih aranžmana. U srednjem roku predviđen je njihov rast i to do nivoa u iznosu od 159,75 mil.€ u 2025. godini, odnosno u iznosu od 188,94 mil. € i 216,14 mil.€ u 2026. godini i 2027. godini.

Subvencije u 2024. godini, planirane su u iznosu od 81,15 mil. € i to u okviru: Uprave za željeznice (za pružanje usluga u putničkom željezničkom prevozu), Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Zavoda za zapošljavanje, Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja planirano je subvencionisanje troškova u okviru aktivnosti odmora i oporavka penzionera pod povoljnijim uslovima.

Preostali izdaci u okviru tekućih izdataka opredijeljeni su za rentu, ostale izdatke u okviru kojih su izdaci po isplate ugovora o djelu, po osnovu troškova sudskih postupaka, izradu i održavanje softvera, osiguranje, kontribucije za članstvo u domaćim i međunarodnim organizacijama, komunalne naknade, kazne, takse i ostalo. Najveći dio izdataka za **rentu** planiran je u okviru Ministarstva vanjskih poslova za potrebe angažmana lokalnog osoblja i zakupa objekata za

diplomatsko konzularna predstavništva Crne Gore u inostranstvu, kao i zakup objekata u kojima su smješteni državni organi, a koji se planiraju u okviru budžeta Uprave za državnu imovinu.

Najveći dio sredstava na **izdacima za izradu i održavanje softvera** planiran je kod Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva javne uprave, Ministarstva finansija kao i kod Poreske uprave, Uprave carina i Fonda za zdravstveno osiguranje.

4.2.1.2 Transferi za socijalnu zaštitu

Transferi za socijalnu zaštitu do kraja 2024. godini planirani su iznosu od 1.008,97 mil. €. U srednjem roku za period 2025-2027 planira se njihovo nominalno povećanje do nivoa od 1.061,50 mil. € u 2025. godini, 1.105,68 mil.€ u 2026. godini i 1.146,05 mil. € u 2027. godini.

Prava iz oblasti socijalne zaštite namijenjena su za finansiranje dječijeg dodatka, boračko invalidske zaštite, materijalnog obezbjeđenja porodice, porodijska odsustva, tuđe njege i pomoći, ishranu djece u predškolskim ustanovama i izdržavanje šticećenika u domovima u skladu sa važećim zakonskih propisima.

Sredstva za tehnološke viškove u 2024. godini planirana su u iznosu od 23,06 mil.€. U 2025. godini planira se povećanje ovih izdataka na iznos od 25,11 mil.€ i ostaće na istom nivou za period 2025-2027. godine.

Najznačajniji izdaci u okviru Transfera za socijalnu zaštitu odnose se na **prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja** koja su za 2024. godinu planirana u iznosu od 737,19 mil. €. Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja namjenjena su za finansiranje starosnih, invalidskih i porodičnih penzija, naknada, dodataka, penzija u stranim zemljama. U srednjem roku, izdaci za penzije planirani su u skladu sa postojećom regulativom, a uvećani su po osnovu predviđenog povećanja broja nosilaca penzijskog osiguranja i po osnovu usklađivanja izdataka sa rastom potrošačkih cijena i prosječne zarade.

Sredstva po osnovu ostalih **prava iz oblasti zdravstvene zaštite i prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja**, u 2024. godini planirana su u iznosu 21,06 mil. €, odnosno u iznosu od 15,60 mil.€ i u srednjem roku, zadržaće se na stabilnom nivou, u skladu sa realnim potrebama, ali i mogućnostima budžeta.

4.2.1.3 Transferi pojedincima, institucijama, nevladinom i javnom sektoru

Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru do kraja 2024. godini planirani su iznosu od 417,61 mil. €, što čini 5,7% BDP- a.

U srednjem roku za period 2025-2027 planira se njihovo uvećanje do nivoa od 444,59 mil. € u 2025. godini, dok je u 2026. godini projektovano povećanje do nivoa od 449,93 mil. € odnosno 458,24 mil.€ u 2027. godini.

U okviru ove grupe izdataka sredstva se, najvećim dijelom, opredjeljuju za **transfere za zdravstvenu zaštitu** i finansiranje javnih zdravstvenih ustanova u okviru Fonda za zdravstveno osiguranje. U srednjem roku predviđen je njihov rast i to: u 2025. godini do iznosa od 228,28 mil.€, u 2026. godini do iznosa od 232,71 mil.€ i u 2027. godini do iznosa od 237,15 mil. €.

Dio sredstava namijenjen je za **transfere obrazovanju**, odnosno transfere domovima učenika i studenata i transfere pojedincima koji se odnose na jednokratne socijalne pomoći u vidu besplatnih udžbenika, stipendija i povlastica za prevoz, kao i za stručno osposobljavanje visokoškolaca u skladu sa Zakonom o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem.

Sredstva na izdatku **Transferi institucijama kulture i sporta** opredjeljuju se Ministarstvu kulture i medija za realizaciju programa i projekata, kao dio podrške ustanova Kulture, sufinansiranje manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu, međunarodnih manifestacija, podrška projektima na osnovu javnog konkursa, podrška sektora Kreativnih industrije, podrška projektima privatnog i privrednog sektora i dr. i Ministarstva sporta i mladih za finansiranje sportskih klubova i saveza u skladu sa Zakonom o sportu.

Sredstva na izdatku **Transferi političkim partijama, strankama i udruženjima** opredjeljuju se najvećem iznosu kod Ministarstva finansija za finansiranje redovnog rada parlamentarnih subjekata i za finansiranje rada ženskih organizacija u političkim subjektima u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja.

Sredstva na izdatku **Transferi za lična primanja pripravnika** opredjeljuju se Ministarstvu prosvjete u skladu sa Zakonom o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem. Navedeni transferi u srednjem roku imaju tendenciju rasta zbog povećanja minimalne zarade.

U okviru **Ostalih transfera pojedincima** u 2024. godini, planiran je iznos od 36,53 mil. € i to najvećim dijelom u okviru: Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Zavoda za zapošljavanje, Fonda za obeštećenje. U periodu od 2025-2027. godine, nominalni iznos izdataka za ostale transfere pojedincima, projektovano je da će imati tendenciju rasta.

Sredstva na izdatku **Ostali transferi institucijama** u 2024. godini planirana su u iznosu 47,63 mil. €. U periodu 2025-2027. godine planira se blagi rast i to u 2025. godini do nivoa od 49,59 mil.€, u 2026. godini do iznosa od 50,08 mil.€ i u 2027. godini do oko 50,20 mil.€.

U okviru **Ostali transferi** koji obuhvataju transfere opštinama u skladu sa važećom zakonskom regulativom i transfere javnim preduzećima, a najvećim dijelom opredjeljuju se za finansiranje JP Radio i Televizija Crne Gore.

4.2.1.4 Kapitalni izdaci u tekućem budžetu

Kapitalni izdaci za 2024. godinu planirani su u iznosu od 72,21 mil. € U srednjem roku očekuje se postepeno povećanje kapitalnih izdataka, i to do nivoa od 80,67 mil.€ u 2027. godini.

Kapitalni izdaci u tekućem budžetu i budžetu državnih fondova primarno se odnose na izdatke za opremu, građevinske objekte i investiciono održavanje. Takođe, kroz Izdatke za infrastrukturu opšteg značaja i Izdatke za lokalnu infrastrukturu finansiraju se programi unaprjeđenja ruralnog razvoja, finansiranje izgradnje vodovoda u seoskim područjima, kao i finansiranja poslova uređenja šuma, pošumljavanje i izgradnju šumskih puteva.

4.2.1.5 Pozajmice i krediti

Pozajmice i krediti planirani i projektovani su u iznosu od 4,95 mil. € u 2024. godini, i očekivano je da će zadržati približno isti nivo izdvajanja u narednom srednjoročnom periodu.

Značajan dio sredstava, shodno Zakonu o visokom obrazovanju i Pravilniku o kriterijumima, načinu uslovima i visini naknade za smještaj i ishranu u domu, studentski kredit, stipendiju i participaciju prevoza, planiran je za isplatu deset mjesečnih rata studentskog kredita za studente koji se finansiraju iz budžeta, kao i za studente koji se školuju na privatnim univerzitetima u Crnoj Gori.

4.2.2 REZERVE

Sredstva tekuće i stalne budžetske rezerve se planiraju za finansiranje hitnih i nepredviđenih izdataka tokom fiskalne godine, u skladu sa Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, a uslovi za dodjelu ovih sredstava su definisani Pravilnikom o bližim kriterijumima za korišćenje sredstava tekuće i stalne budžetske rezerve.

Budžetska sredstva rezerve u 2024. godini projektovana je na iznos od 70,88 mil. € ili 1% BDP-a. Visok udio Rezerve u ukupnim izdacima u 2024. godini rezultat je planiranih sredstava za potrebe niza realizacije neplaniranih i nedovoljno planiranih izdataka budžeta, dok se u srednjem roku iznos rezerve smanjuju do iznosa od 45,00 mil. € u 2027. godini.

4.2.3 KAPITALNI BUDŽET

IZDACI KAPITALNOG BUDŽETA - Ekonomska klasifikacija

	2024 (plan)		2024 (Procjena)		Predlog 2025		2026 (procjena)		2027 (procjena)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
4 IZDACI	240.01	3.42%	237.01	3.26%	250.03	3.20%	280.03	3.40%	302.44	3.51%
41 Tekući izdaci	31.45	0.45%	33.50	0.46%	32.98	0.42%	32.98	0.40%	35.62	0.41%
44 Kapitalni izdaci	208.56	2.97%	203.51	2.80%	217.05	2.77%	247.05	3.00%	266.82	3.10%

Kapitalnim budžetom za 2024. godinu planirana su sredstva u iznosu od 237 mil.€, što čini oko 3,26% procijenjenog BDP-a dok se Kapitalni budžet države u srednjem roku projektuje da će rasti do nivoa od 250,03 mil.€ u 20245 godini, 280,03 mil.€ u 2026. godini i 302,44 mil.€ u 2027. godini.

Sredstva kapitalnog budžeta planiraju se u okviru budžeta Uprave za kapitalne projekte i Uprave za saobraćaja. U 2024. godini u okviru budžeta Uprave za kapitalne projekte planirana su sredstva u iznosu od 121,17 mil. €, a u okviru budžeta Uprave za saobraćaj u iznosu od 115.71 mil. €. Opredjeljena sredstva dominantno su opredjeljena za realizaciju projekata i izvođenje radova koji se odnose na nastavak i završetak započetih kapitalnih projekata u prethodnim godinama.

U posmatranom periodu 2024-2027 struktura budžetske bi trebala da se mijenja na način da se postiže veće učešće kapitalnog budžeta u ukupnoj potrošnji podstaknuto izgradnjom druge dionice autoputa Bar-Boljare, od Mateševa do Andrijevice, kao i započinjanjem aktivnosti na izgradnji ostalih planiranih dionica autoputa uključujući i Jadransko-jonski autoput, kao i drugih prioritetnih brzih saobraćajnica. Navedeno će imati snažne efekte po privredni rast i dugoročni razvoj crnogorske privrede, čime će se otvoriti veće izvozne mogućnosti olakšanim pristupom ino tržištima i boljom regionalnom povezanošću.

Takođe, u cilju jačanja investicionog ciklusa u godinama koje slijede, osim značajnog ulaganja u putnu infrastrukturu, planirani su i veliki kapitalni projekti u sektoru obrazovanja, zdravstva i energetike, sa posebnim akcentom na obnovljive izvore energije i povećanje energetske efikasnosti, što će ubrzati dugoročnu zelenu transformaciju crnogorske privrede. Visok nivo javnih investicija, uz planirane kapitalne izdatke u narednim godinama, omogućiće veću produktivnost domaće privrede, poboljšati tokove zapošljavanja i uslove života i povećati učešće na tržištu rada.

U cilju realizacije infrastrukturnih i drugih razvojnih projekata kojima se daje zamajac ekonomskom rastu, u posmatranom periodu za realizaciju kapitalnih projekata iz budžeta Crne Gore biće izdvojena značajna sredstva iz budžeta države, ali takođe podpomognuta iz sedstava iz donacija i grantova EU kroz instrumente Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF), kao i iz namjenskih kreditnih aranžmana sa Bankom za razvoj Savjeta Evrope (CEB), Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) i Evropskom investicionom bankom (EIB).

5 LIMIT POTROŠNJE

Limit potrošnje predstavlja polaznu osnovu za pripremanje Zakona o budžetu za 2025. godinu i ukazuje na budžetski okvir, odnosno gornju granicu budžetske potrošnje centralnog budžeta Države za tekući budžet, budžet državnih fondova, kapitalni budžet, budžetsku rezervu, kao i gornju granicu budžetske potrošnje potrošačkih jedinica prvog nivoa..

Limit se odnosi na period od tri godine, od 2025. do 2027. godine, i u fazi pripremanja Zakona o budžetu za 2025. godinu limit potrošnje je obavezujući za 2025. godinu i indikativan za 2026. i 2027. godinu, a u skladu sa članom 22 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti.

5.1 UTVRĐIVANJE LIMITA POTROŠNJE

Limit potrošnje utvrđuje se kao ukupan iznos budžetske potrošnje, izuzimajući izdatke za otplatu duga i kamata, izdatke koji se finansiraju iz donacija i izdatke za kofinansiranje, kao i izdatke za finansiranje materijalne štete, nastale usljed elementarnih nepogoda i drugih vanrednih i nepredvidivih okolnosti nastalih usljed više sile.

Shodno navedenom, u narednoj tabeli prikazani su limiti potrošnje, koji proizilaze iz ukupno projektovanih budžetskih izdataka uzimajući u obzir prethodno navedene izuzetke.

UTVRĐIVANJE LIMITA POTROŠNJE

	2024 (plan)		2024 (Procjena)		Predlog 2025		2026 (procjena)		2027 (procjena)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
UKUPNI PROJEKTOVANI TROŠKOVI	3478.37	49.5%	3521.33	48.4%	3949.75	50.5%	3601.84	43.8%	4340.26	50.4%
Projektovani troškovi izvan Limita potrošnje	669.35	9.5%	665.44	9.1%	1001.63	12.8%	554.99	6.7%	1201.15	14.0%
Izdaci za otplatu duga	518.72	7.4%	504.49	6.9%	829.10	10.6%	353.15	4.3%	971.74	11.3%
Izdaci za kamate	138.39	2.0%	148.70	2.0%	159.75	2.0%	188.94	2.3%	216.41	2.5%
IPA i ostale donacije	9.96	0.1%	9.98	0.1%	10.50	0.1%	10.62	0.1%	10.72	0.1%
Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	2.28	0.0%	2.28	0.0%	2.28	0.0%	2.28	0.0%	2.28	0.0%
LIMIT POTROŠNJE	2809.01	40.0%	2855.89	39.2%	2948.11	37.7%	3046.85	37.0%	3139.11	36.5%

Izdaci za otplatu duga i kamata planirani su na bazi stanja duga, projekcija kretanja i troškova servisiranja u srednjem roku, što je detaljno obrazloženo u prethodnim poglavljima.

Na osnovu utvrđenog ukupnog budžetskog limita potrošnje, u narednoj tabeli prikazana je raspodjela limita potrošnje na tekući budžet, budžet državnih fondova, kapitalni budžet i budžetsku rezervu.

RASPODJELA LIMITA POTROŠNJE

	2024 (plan)		2024 (Procjena)		Predlog 2025		2026 (procjena)		2027 (procjena)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
LIMIT POTROŠNJE	2809.01	40.0%	2855.89	39.2%	2948.11	37.7%	3046.85	37.0%	3139.11	36.5%
Tekući budžet	1273.97	18.1%	1299.22	17.8%	1335.12	17.1%	1359.55	16.5%	1382.64	16.1%
Bruto zarade i Ostala lična primanja	504.98	7.2%	519.83	7.1%	529.21	6.8%	539.22	6.6%	545.75	6.3%
Ostalo	768.99	10.9%	779.39	10.7%	805.91	10.3%	820.33	10.0%	836.89	9.7%
Budžet državih fondova	1234.17	17.6%	1248.90	17.2%	1312.98	16.8%	1362.29	16.6%	1409.06	16.4%
Bruto zarade i Ostala lična primanja	173.04	2.5%	178.97	2.5%	180.94	2.3%	183.15	2.2%	184.82	2.1%
Ostalo	1061.13	15.1%	1069.93	14.7%	1132.04	14.5%	1179.14	14.3%	1224.23	14.2%
Kapitalni budžet	239.99	3.4%	236.88	3.3%	250.01	3.2%	280.01	3.4%	302.41	3.5%
Budžetska rezerva	60.88	0.9%	70.88	1.0%	50.00	0.6%	45.00	0.5%	45.00	0.5%

5.2 LIMITI POTROŠNJE POTROŠAČKIH JEDINICA PRVOG NIVOA

Imajući u vidu da je utvrđivanje limita potrošnje primarno bazirano na realizaciji fiskalne politike i ispunjavanju srednjoročnih fiskalnih ciljeva, kao i na realno očekivanim potrebama finansiranja budžetskih korisnika, vrši se raspodjela limita potrošnje na potrošačke jedinice prvog nivoa.

Potrošačke jedinice prvog nivoa, u postupku planiranja budžeta, planiraju i koordiniraju planiranje budžeta potrošačkih jedinica nad kojima vrše nadzor i dužne su da, u skladu sa članom 24 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, svoj budžet i budžete potrošačkih jedinica nad kojima vrše nadzor planiraju u skladu sa utvrđenim limitima potrošnje.

Potrošačke jedinice prvog nivoa su Služba Predsjednika Crne Gore, Skupština Crne Gore, Pravosudni organi, Generalni sekretariat Vlade i ministarstva, samostalne potrošačke jedinice i državni fondovi.

U nastavku je dat pregled potrošačkih jedinica prvog nivoa i pregled potrošačkih jedinica koje obuhvataju

Potrošačke jedinice prvog nivoa koje vrše nadzor nad potrošačkim jedinicama i koordiniraju njihovo planiranje budžeta obuhvataju sledeće potrošačke jedinice:

101 – Služba Predsednika Crne Gore;

201 – Skupština Crne Gore obuhvata: Skupštinu, Državnu izbornu komisiju i Savjet za građansku kontrolu rada policije;

301 – Ustavni sud Crne Gore;

302 – Sudski savjet;

303 – Tužilački savjet;

304 – Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu;

401 – Generalni sekretarijat Vlade obuhvata: Generalni sekretarijat Vlade, Kabinet predsednika Vlade, Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte, Sekretarijat za zakonodavstvo, Komisiju za koncesije, Savjet za NATO;

402 – Ministarstvo pravde obuhvata: Ministarstvo, Upravu za izvršenje krivičnih sankcija i Centar za alternativno rješavanje sporova;

403 – Ministarstvo unutrašnjih poslova;

404 – Ministarstvo odbrane obuhvata: Ministarstvo i Direkciju za zaštitu tajnih podataka;

405 – Ministarstvo finansija obuhvata: Ministarstvo, Poresku upravu, Upravu carina, Upravu za statistiku, Upravu za igre na sreću, Zaštitnika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, Agenciju za investicije;

406 – Ministarstvo vanjskih poslova;

407 – Ministarstvo prosvjete nauka i inovacija obuhvata: Ministarstvo, Zavod za školstvo, Ispitni centar, Centar za stručno obrazovanje i Agenciju za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja;

408 – Ministarstvo kulture i medija obuhvata: Ministarstvo, Državni arhiv i Upravu za zaštitu kulturnih dobara;

409 – Ministarstvo ekonomskog razvoja obuhvata: Ministarstvo, Upravu za kapitalne projekte, Zavod za metrologiju, Agenciju za zaštitu konkurencije i Institut za standardizaciju;

411 – Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede obuhvata: Ministarstvo, Uprava za gazdovanje šumama i lovištima, Upravu za vode i Upravu za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;

413 – Ministarstvo zdravlja;

414 – Ministarstvo za ljudska i manjinska prava;

415 – Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine obuhvata: Ministarstvo, Upravu za nekretnine i Upravu za držvanu imovinu;

418 - Ministarstvo evropskih poslova;

420 – Ministarstvo javne uprave obuhvata: Ministarstvo, Upravu za ljudske resurse, Upravu za inspekcijske poslove⁸;

421 – Ministarstvo sporta i mladih;

427 - Ministarstvo saobraćaja obuhvata Ministarstvo, Upravu za saobraćaj, Upravu za željeznice i Nacionalnu komisija za istraživanje nesreća i ozbiljnih nezgoda vazduhoplova, vanrednih događaja koji ugrožavaju bezbjednost željezničkog saobraćaja i pomorskih nezgoda i nesreća;

⁸ U skladu sa izmjenama i dopunama Zakona o inspekcijskom nadzoru, poslovi Uprave za inspekcijske poslove preuzimaju pojedina ministarstva, shodno preuzetim nadležnostima. Imajući u vidu da u trenutku izrade Smjernica nisu precizirane sve institucije koje preuzimaju navedene nadležnosti, kao ni da nije poznata jasna raspodjela sredstava koja su se do sada opredjeljivala za rada Uprave za inspekcijske poslove, u srednjoročnom budžetskom okviru za naredni srednjoročni period sredstva se planiraju shodno dosadašnjoj raspodjeli, a koja će naknadno biti preusmjerena u budžete pojedinih institucija koje preuzimaju nadležnosti Uprave, u skladu sa brojem preuzetih zaposlenih.

428 - Ministarstvo pomorstva obuhvata Ministarstvo i Upravu pomorske sigurnosti i upravljanja lukama;

429 - Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije obuhvata Ministarstvo i Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu;

430 - Ministarstvo regionalno investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama;

431 - Ministarstvo dijaspore;

432 - Ministarstvo rudarstva, nafte i gasa obuhvata Ministarstvo i Upravu za ugljovodonike;

433 - Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera obuhvata Ministarstvo, Agenciju za zaštitu prirode i životne sredine i Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju

434 - Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga obuhvata Ministarstvo i Socijalni savjet;

435 - Ministarstvo turizma obuhvata Ministarstvo i Nacionalnu turističku organizaciju;

436 - Ministarstvo energetike;

5 – Posebni organi obuhvataju sljedeće potrošačke jedinice: Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, Državna revizorska institucija, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Matica crnogorska, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Crveni krst Crne Gore, Agencija za mirno rješavanje radnih sporova, Senat Prijestonice, Revizorsko tijelo, Javno preduzeće Radio i Televizija Crne Gore, Regionalni ronilački centar za podvodno deminiranje i obuku ronilaca, Agencija za sprječavanje korupcije, Komisija za zaštitu prava u postupcima javnih nabavki, Službeni list Crne Gore, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava;

6 – Državni fondovi obuhvataju: Fond penzijskog i invalidskog osiguranja, Fond za zdravstveno osiguranje, Zavod za zapošljavanje, Fond za obeštećenje i Fond rada.

Imajući u vidu ciljeve fiskalne politike, kriterijume fiskalne odgovornosti, kao i očekivani trend kretanja budžetskih primitaka i izdataka, za period od 2024. do 2027. godine, utvrđeni su limiti potrošnje za potrošačke jedinice prvog nivoa u okviru tekućeg budžeta i budžeta državnih fondova. Potrošačke jedinice osjenčene u tabeli su potrošačke jedinice koje su, usljed reorganizacije rada državne uprave i promjene nadležnosti, u narednom srednjoročnom periodu iskazane pod drugim organizacionim kodom.

TEKUĆI BUDŽET - Limiti potrošnje za budžetske korisnike prvog nivoa

	2024 Plan (mil €)	2024 Procjena (mil €)	2025 Procjena (mil €)	2026 Procjena (mil €)	2027 Procjena (mil €)
UKUPNI IZDACI	1273.97	1299.22	1335.12	1359.55	1382.64
101 Služba Predsjednika Crne Gore	1.46	1.46	1.40	1.42	1.42
201 Skupština Crne Gore	11.93	11.93	11.60	11.67	11.72
301 Ustavni sud Crne Gore	1.29	1.29	1.31	1.31	1.31
302 Sudski savjet	32.72	32.72	33.10	32.76	32.85
303 Tužilački savjet	13.69	13.69	14.66	14.72	14.78
304 Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu	0.80	0.80	0.84	0.85	0.86
401 Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore	8.08	8.04	7.44	7.51	7.55

TEKUĆI BUDŽET - Limiti potrošnje za budžetske korisnike prvog nivoa

		2024 Plan (mil €)	2024 Procjena (mil €)	2025 Procjena (mil €)	2026 Procjena (mil €)	2027 Procjena (mil €)
402	Ministarstvo pravde	21.24	22.94	21.78	24.96	23.05
403	Ministarstvo unutrašnjih poslova	125.76	125.76	131.34	128.21	128.83
404	Ministarstvo odbrane	75.55	78.55	74.40	83.12	90.81
405	Ministarstvo finansija	98.68	100.33	91.14	91.86	92.80
406	Ministarstvo vanjskih poslova	21.46	21.54	22.46	23.50	24.79
407	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	303.72	317.42	333.59	342.23	350.03
408	Ministarstvo kulture i medija	33.52	33.52	32.93	33.03	33.34
409	Ministarstvo ekonomskog razvoja	14.81	14.70	15.21	14.04	14.26
410	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	44.59	43.63	0.00	0.00	0.00
411	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	67.96	68.61	67.90	68.32	68.69
413	Ministarstvo zdravlja	5.63	5.63	8.06	7.09	6.62
414	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava	4.81	4.81	2.34	2.37	2.40
415	Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine	38.50	38.50	37.62	38.21	38.57
416	Ministarstvo rada i socijalnog staranja	244.17	156.73	0.00	0.00	0.00
418	Ministarstvo evropskih poslova	2.35	2.35	2.26	2.28	2.30
420	Ministarstvo javne uprave	21.76	20.42	19.29	19.46	19.65
421	Ministarstvo sporta i mladih	11.73	11.73	10.89	11.09	11.28
424	Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	16.58	14.92	0.00	0.00	0.00
425	Ministarstvo energetike i rudarstva	2.32	2.94	0.00	0.00	0.00
427	Ministarstvo saobraćaja	0.00	0.00	57.67	58.08	58.72
428	Ministarstvo pomorstva	0.00	0.96	3.34	3.37	3.39
429	Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije	0.00	87.44	252.05	256.49	258.97
430	Ministarstvo regionalno investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama	0.00	1.47	3.13	3.24	3.40
431	Ministarstvo dijaspore	0.00	0.00	0.99	1.00	1.01
432	Ministarstvo rudarstva, nafte i gasa	0.00	2.35	1.40	1.42	1.43
433	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	0.00	1.66	9.47	9.63	9.53
434	Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga	0.00	0.00	1.78	1.79	1.81
435	Ministarstvo turizma	0.00	0.00	6.56	6.67	6.73
436	Ministarstvo energetike	0.00	0.00	1.97	1.99	2.00
502	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda	0.87	0.87	0.91	0.91	0.92
503	Državna revizorska institucija	3.37	3.37	2.66	2.67	2.68
504	Crnogorska akademija nauka i umjetnosti	2.88	2.88	2.90	2.94	2.97
508	Matica crnogorska	0.47	0.47	0.54	0.55	0.56
509	Agencija za nacionalnu bezbjednost	16.18	16.18	20.86	20.96	22.04

TEKUĆI BUDŽET - Limiti potrošnje za budžetske korisnike prvog nivoa

		2024 Plan (mil €)	2024 Procjena (mil €)	2025 Procjena (mil €)	2026 Procjena (mil €)	2027 Procjena (mil €)
510	Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama	0.84	0.84	0.85	0.85	0.85
511	Crveni krst Crne Gore	0.36	0.36	0.37	0.38	0.39
513	Agencija za mirno rješavanje radnih sporova	0.53	0.53	0.50	0.50	0.51
514	Senat Prijestonice	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09
516	Revizorsko tijelo	0.55	0.55	0.52	0.52	0.52
518	Javno preduzeće Radio i Televizija Crne Gore	17.20	18.71	19.61	20.03	20.66
519	Regionalni ronilački centar za podvodno deminiranje i obuku ronilaca	0.41	0.41	0.39	0.39	0.39
520	Agencija za sprječavanje korupcije	2.47	2.47	2.23	2.25	2.27
523	Komisija za zaštitu prava u postupcima javnih nabavki	0.36	0.36	0.36	0.36	0.36
524	Službeni list Crne Gore	0.18	0.18	0.20	0.20	0.20
526	Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava	2.08	2.08	2.24	2.28	2.32

BUDŽET DRŽAVNIH FONDOVA - Limiti potrošnje

		2024 Plan (mil €)	2024 Procjena (mil €)	2025 Procjena (mil €)	2026 Procjena (mil €)	2027 Procjena (mil €)
	UKUPNI IZDACI	1234.17	1248.90	1312.98	1362.29	1409.06
601	Fond prenzijonog i invalidskog osiguranja	743.93	743.93	784.08	824.15	862.31
602	Fond za zdravstveno osiguranje	424.53	427.26	452.62	459.54	465.83
603	Zavod za zapošljavanje	55.10	67.10	65.39	67.52	69.65
605	Fond za obeštećenje	9.29	9.29	9.58	9.76	9.94
606	Fond rada	1.31	1.31	1.32	1.32	1.32

KAPITALNI BUDŽET - Limiti potrošnje

	2024 Plan (mil €)	2024 Procjena (mil €)	2025 Procjena (mil €)	2026 Procjena (mil €)	2027 Procjena (mil €)
UKUPNI IZDACI	239.99	236.88	250.01	280.01	302.41
41003 Uprava za saobraćaj	147.71	115.71	165.03	190.03	205.23
40903 Uprava za kapitalne projekte	92.28	121.17	84.98	89.98	97.18

REZERVE - Limiti potrošnje

	2024 Plan (mil €)	2024 Procjena (mil €)	2025 Procjena (mil €)	2026 Procjena (mil €)	2027 Procjena (mil €)
UKUPNI IZDACI	60.88	70.88	50.00	45.00	45.00
405 Ministarstvo finansija	60.88	70.88	50.00	45.00	45.00

Shodno članu 24 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, potrošačke jedinice prvog nivoa dužne su da svoj budžet i budžete potrošačkih jedinica nad kojima vrše nadzor planiraju i koordiniraju u skladu sa prethodno utvrđenim limitima potrošnje.

Bitno je ponovo napomenuti da u okviru utvrđenih limita za potrošačke jedinice prvog nivoa u tekućem i budžetu državnih fondova nijesu uključeni izdaci za kamate, otplatu duga, budžetsku IPA i druge donacije, kao i izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti.

6 KRITERIJUMI FISKALNE ODGOVORNOSTI

6.1 USLOVI UTVRĐENI NUMERIČKIM FISKALNIM PRAVILIMA

Shodno Zakonu o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, članom 19 definisani su kriterijumi na kojima se bazira fiskalna politika, dok su članom 20 definisani kriterijumi na osnovu kojih se utvrđuju nivoi planiranja i izvršenja budžeta.

Shodno članu 19 navedenog zakona, fiskalna politika planira se i realizuje u skladu sa sljedećim kriterijuma:

- treba da bude ostvaren primarni budžetski gotovinski suficit;
- nivo tekućih izdataka i transfera trebalo bi da bude niži od tekućih prihoda i donacija;
- politika zaduživanja treba da bude odgovorna i sa povećanom pažnjom prema pravilima struke u cilju obezbjeđenja fiskalne održivosti.

Planiranje i izvršenje budžeta vrši se u skladu sa sljedećim kriterijumima:

- budžetski gotovinski deficit opšteg nivoa države neće biti veći od 3% BDP-a po tržišnim cijenama;
- javni dug neće biti veći od 60% BDP-a po tržišnim cijenama.

U narednoj tabeli prikazani su agregatni podaci državnog budžeta u odnosu na propisane kriterijume fiskalne odgovornosti.

ISPUNJAVANJE USLOVA UTVRĐENIH NUMERIČKIM FISKALNIM PRAVILIMA										
	2024 (plan)		2024 (Procjena)		Predlog 2025		2026 (procjena)		2027 (procjena)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
Ostvarenje primarnog gotovinskog budžetskog suficita	-223.64	-3.2%	-90.04	-1.2%	-114.15	-1.5%	-81.53	-1.0%	-64.63	-0.8%
Gotovinski budžetski deficit	-362.04	-5.2%	-238.74	-3.3%	-273.90	-3.5%	-270.47	-3.3%	-281.04	-3.3%
Izdaci za kamate	138.39	2.0%	148.70	2.0%	159.75	2.0%	188.94	2.3%	216.41	2.5%
Tekući izdaci i transferi niži od tekućih prihoda i donacija	125.13	1.8%	131.71	1.8%	83.13	1.1%	113.69	1.4%	133.29	1.5%
Tekući prihodi i donacije	2717.25	38.7%	2772.65	38.1%	2841.46	36.3%	2971.21	36.1%	3081.19	35.8%
Tekući izdaci i transferi	2592.12	36.9%	2640.94	36.3%	2758.33	35.2%	2857.51	34.7%	2947.89	34.3%
Budžetski deficit opšteg nivo Vlade manji od 3% BDP-a	-362.04	-5.2%	-238.74	-3.3%	-273.90	-3.5%	-270.47	-3.3%	-281.04	-3.3%
Javni dug nebi trebalo da pređe granicu od 60% BDP-a	4334.21	61.7%	4606.51	63.3%	4835.35	61.8%	5351.04	65.0%	5611.05	65.2%

Analizirajući podatke u prethodnoj tabeli, može se zaključiti da se većina budžetskih agregata nalazi van okvira predviđenim kriterijuma fiskalne odgovornosti, međutim da u srednjem roku postoji stabilnost trendova ili konvergencija ka definisanim okvirima.

U dijelu prvog kriterijuma, procjenjuje se da primarni gotovinski suficit neće biti dostignut u posmatranom srednjoročnom periodu.

Fiskalno pravilo ujednačenosti tekućih izdataka i transfera i tekućih prihoda i donacija ukazuje na mogućnost finansiranja svih operativnih poslova državnih resora iz izvornih prihoda. Na osnovu očekivanih projekcija, tekući prihodi i donacije u 2024. godini očekuje se da budu na nivou većem od tekućih rashoda i transfera. U srednjem roku, u 2025-2027 očekuje se da će ovo pravilo takođe biti zadovoljeno, te je navedeni kriterijum ispunjen.

Kriterijum kojim se propisuje da budžetski deficit opšteg nivoa države neće biti veći od 3% BDP-a nije ispunjen u svim godinama projekcije.

Kada je u pitanju očekivano kretanje javnog duga, u srednjem roku, kretanje duga je relativno stabilno, ako se posmatra procenat učešća javnog duga u BDP-u, sa blagim trendom rasta. Naime, nivo javnog duga projektovano je da se kreće od 63,3 % u 2024. godini do nivoa od 65.2% u 2027. godini, te nije ispunjen kriterijum ostvarivanja nivoa javnog duga ispod 60% BDP-a.

6.2 USLOVI UTVRĐENI LIMITIMA BUDŽETSKE POTROŠNJE

Članom 22 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti definisan je limit potrošnje kao maksimalan nivo budžetske potrošnje koji je obavezujući za 2025. godinu i indikativan za 2026. i 2027. godinu. Limit potrošnje se utvrđuje kao zbir limita potrošnje za tekući budžet, budžet državnih fondova, kapitalni budžet i budžetsku rezervu.

Stopa rasta limita potrošnje za tekući budžet i budžet državnih fondova mora biti manja od planirane stope realnog rasta BDP-a, dok stopa rasta limita potrošnje za kapitalni budžet i budžetsku rezervu ne može biti veća od stope nominalnog rasta BDP-a.

U skladu sa planiranim limitima potrošnje u srednjem roku, u narednoj tabeli prikazani su indikatori usklađenosti opredjeljenih izdataka za tekući budžet, budžet državnih fondova, kapitalni budžet i budžetsku rezervu sa limitima potrošnje.

INDIKATORI USKLAĐENOSTI SA LIMITIMA POTROŠNJE

	2024	2025	2026	2027
BDP	7279.70	7825.70	8226.40	8604.40
Nominalna stopa rasta (%)		7.50%	5.10%	4.60%
Realna stopa rasta (%)		4.80%	3.10%	3.20%
Tekući budžet (mil €)	1299.22	1335.12	1359.55	1382.64
Stopa rasta (%)		2.76%	1.83%	1.70%
Budžet državnih fondova (mil €)	1248.90	1312.98	1362.29	1409.06
Stopa rasta (%)		5.13%	3.76%	3.43%
Kapitalni budžet (mil €)	236.88	250.01	280.01	302.41
Stopa rasta (%)		5.54%	12.00%	8.00%
Budžetska rezerva (mil €)	70.88	50.00	45.00	45.00
Stopa rasta (%)		-29.46%	-10.00%	0.00%

Kao što je prikazano u tabeli, uzimajući u obzir procijenjenu stopu realnog rasta BDP-a koja iznosi 4,8,% BDP-a u 2025. godini odnosno 3.1% u 2026. i 3,2% u 2027. godini, tekući budžet u 2025. godini u odnosu na procjenu za 2024. godinu i tokom ostalih godina nominalno raste u predviđenim okvirima i postavljenim kriterijumom. Međutim, Budžet državnih fondova u posmatranom periodu je izvan granica, odnosno raste po stopi većoj o procjeneje stope realnog ekonomskog rasta, usljed redovnog usklađivanja i realnog očeivanja ostvarivanja prava u oblasti socijalne i zdravstve zaštite.

Rashodi u okviru kapitalnog budžeta značajno rastu cijelom posmatranom periodu u 2024. godini, shodno inteziviranju investicione politike u narednom periodu i stvaranja pretpostavki za nastavak realizacije autoputa. Iz navenego razloga, osim u 2025. godini, u peridou 2026-2027, troškovi Kapitalnog budežta rastu po stopi većoj od procjeneje stope nominalnog ekonomskog rasta.

Troškove rezervi su u granicama propisanih stopa rasta.

7 PRILOG – MAKROEKONOMSKI I FISKALNI INDIKATORI

TABELA – MAKROEKONOMSKE PROJEKCIJE 2024-2027 – OSNOVNI SCENARIO

CG: Makroekonomske projekcije, 2024-2027 - Osnovni scenario					
	2023	2024	2025	2026	2027
Nominalni BDP u mil.€	6847,1	7279,7	7825,7	8226,4	8604,4
Nominalni rast	15,6	6,3	7,5	5,1	4,6
Realni rast	6,0	3,8	4,8	3,1	3,2
Inflacija (prosjeak)	8,6	4,8	4,0	2,8	2,5
	(realne stope rasta u %)				
Realni rast BDP-a	6,0	3,8	4,8	3,1	3,2
Potrošnja domaćinstava	5,4	3,5	7,2	2,1	1,2
Potrošnja države	3,1	3,5	2,7	2,5	3,0
Bruto investicije u osnovna sredstva	4,8	6,5	6,5	4,0	3,5
Promjena zaliha	-1,6	-20,0	-20,0	-20,0	-20,0
Izvoz roba i usluga	8,6	6,9	4,2	5,9	5,9
Uvoz roba i usluga	5,2	3,9	4,7	2,8	2,0
	rast u procentima ako nije naznačeno drugačije				
Makroekonomski indikatori:					
Rast zaposlenosti	10,8	3,1	2,8	1,7	1,7
Rast zarada (bruto)	11,8	5,0	9,0	4,0	4,0
Stopa nezaposlenosti	13,1	12,2	11,1	10,4	9,8

Izvor: Projekcije Ministarstva finansija

TABELA - FISKALNE PROJEKCIJE 2024-2027 – CENTRALNI NIVO DRŽAVE

BDP (u mil. €)		Centralni nivo države		7279.7		7825.7		8226.4		8604.4	
Ekonomska klasifikacija KOD	Naziv	2024 procjena		2025		2026		2027			
		mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP		
	Izvorni prihodi	2772.6	38.1	2841.5	36.3	2971.2	36.1	3081.2	35.8		
711	Porezi	1930.3	26.5	2174.9	27.8	2265.3	27.5	2349.0	27.3		
7111	Porez na dohodak fizičkih lica	86.6	1.2	102.2	1.3	110.6	1.3	119.9	1.4		
7112	Porez na dobit pravnih lica	205.7	2.8	219.5	2.8	230.8	2.8	241.8	2.8		
7113	Porez na promet nepokretnosti	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		
7114	Porez na dodatu vrijednost	1199.6	16.5	1372.6	17.5	1421.8	17.3	1464.5	17.0		
7115	Akcize	365.8	5.0	403.5	5.2	421.3	5.1	438.9	5.1		
7116	Porez na međunarodnu trgovinu i transakcije	58.3	0.8	61.9	0.8	64.8	0.8	67.4	0.8		
7118	Ostali državni prihodi	14.3	0.2	15.3	0.2	15.9	0.2	16.4	0.2		
712	Doprinosi	585.4	8.0	446.1	5.7	476.6	5.8	503.0	5.8		
7121	Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	539.8	7.4	394.3	5.0	426.4	5.2	448.8	5.2		
7122	Doprinosi za zdravstveno osiguranje	3.0	0.0	6.0	0.1	2.0	0.0	2.0	0.0		
7123	Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	24.0	0.3	26.0	0.3	27.4	0.3	30.4	0.4		
7124	Ostali doprinosi	18.6	0.3	19.7	0.3	20.8	0.3	21.9	0.3		
713	Takse	15.9	0.2	17.1	0.2	17.9	0.2	18.7	0.2		
714	Naknade	62.8	0.9	68.2	0.9	71.4	0.9	74.4	0.9		
715	Ostali prihodi	122.0	1.7	49.0	0.6	49.8	0.6	56.1	0.7		
74	Donacije i transferi	56.3	0.8	86.2	1.1	90.2	1.1	80.0	0.9		
	Ukupni izdaci	3009.6	41.3	3113.9	39.8	3241.9	39.4	3361.7	39.1		
41	Tekući izdaci	1214.4	16.7	1252.2	16.0	1301.9	15.8	1343.6	15.6		
411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	698.8	9.6	710.2	9.1	722.4	8.8	730.6	8.5		
412	Ostala lična primanja	19.8	0.3	20.6	0.3	21.0	0.3	21.6	0.3		
413 i 414	Rashodi za materijal i usluge	128.9	1.8	127.6	1.6	128.6	1.6	132.2	1.5		
415	Tekuće održavanje	39.1	0.5	54.9	0.7	58.3	0.7	55.1	0.6		
416	Kamate	148.7	2.0	159.8	2.0	188.9	2.3	216.4	2.5		
417	Renta	13.6	0.2	13.1	0.2	13.5	0.2	14.1	0.2		
418	Subvencije	81.1	1.1	77.6	1.0	79.6	1.0	81.6	0.9		
419	Ostali izdaci	84.4	1.2	88.5	1.1	89.6	1.1	92.1	1.1		
42	Transferi za socijalnu zaštitu	1009.0	13.9	1061.5	13.6	1105.7	13.4	1146.1	13.3		
421	Prava iz oblasti socijalne zaštite	212.1	2.9	222.5	2.8	226.7	2.8	229.0	2.7		
422	Sredstva za tehnološke viškove	23.1	0.3	25.1	0.3	25.1	0.3	25.1	0.3		
423	Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja	737.2	10.1	777.2	9.9	817.2	9.9	855.3	9.9		
424	Ostala prava iz oblasti zdravstvene zaštite	21.1	0.3	21.1	0.3	21.1	0.3	21.1	0.2		
425	Ostala prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja	15.6	0.2	15.6	0.2	15.6	0.2	15.6	0.2		
	Transferi institucijama pojedincima nevladinom i javnom sektoru	417.6	5.7	444.6	5.7	449.9	5.5	458.2	5.3		
44	Kapitalni izdaci	275.6	3.8	284.1	3.6	318.0	3.9	347.4	4.0		
462	Otplata garancija	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		
463	Otplata obaveza iz prethodnog perioda	22.2	0.3	21.4	0.3	21.4	0.3	21.4	0.2		
47	Rezerve	70.9	1.0	50.0	0.6	45.0	0.5	45.0	0.5		
	Gotovinski suficit/deficit	-237.0	-3.3	-272.4	-3.5	-270.7	-3.3	-280.6	-3.3		
	Primarni suficit/deficit	-88.3	-1.2	-112.7	-1.4	-81.8	-1.0	-64.1	-0.7		
	Gotovinski suficit/deficit tekuće potrošnje	38.7	0.5	11.7	0.1	47.3	0.6	66.9	0.8		
	Otplata duga	504.5	6.9	829.1	10.6	353.1	4.3	971.7	11.3		
4611	Otplata hartija od vrijednosti i kredita rezidentima	215.0	3.0	65.0	0.8	125.4	1.5	49.0	0.6		
4612	Otplata hartija od vrijednosti i kredita nerezidentima	289.5	4.0	764.1	9.8	227.7	2.8	922.7	10.7		
4418	Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	2.3	0.0	2.3	0.0	2.3	0.0	2.3	0.0		
45	Pozajmice i krediti	4.9	0.1	4.5	0.1	4.5	0.1	4.5	0.1		
	Nedostajuća sredstva	-748.7	-10.3	-1108.3	-14.2	-630.6	-7.7	-1259.1	-14.6		
	Finansiranje	743.8	10.2	1108.3	14.2	630.6	7.7	1259.1	14.6		
751	Pozajmice i krediti	648.0	8.9	1084.5	13.9	597.9	7.3	1231.4	14.3		
72	Primici od prodaje imovine	6.0	0.1	6.0	0.1	6.0	0.1	6.0	0.1		
73	Primici od otplate kredita	9.7	0.1	9.7	0.1	9.7	0.1	9.7	0.1		
	Povećanje/smanjenje depozita	80.0	1.1	8.0	0.1	17.0	0.2	11.9	0.1		

TABELA - FISKALNE PROJEKCIJE 2024-2027 – LOKALNI NIVO DRŽAVE

BDP (u mil. €)		Lokalni nivo države		7279.7		7767.1		8153.6		8529.3	
Ekonomska klasifikacija KOD	Naziv	2024		2025		2026		2027			
		mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP		
	Izvorni prihodi	389.8	5.4	396.9	5.1	406.0	5.0	415.9	4.9		
711	Porezi	229.2	3.1	236.2	3.0	242.9	3.0	250.3	2.9		
7111	Porez na dohodak fizičkih lica	87.5	1.2	90.1	1.2	91.9	1.1	92.8	1.1		
71131	Porez na nepokretnosti	94.5	1.3	98.3	1.3	100.3	1.2	105.3	1.2		
71132	Porez na promet nepokretnosti	24.9	0.3	25.2	0.3	27.5	0.3	27.8	0.3		
	Lokalni porezi i ostali prihodi od egalizacionog fonda	22.3	0.3	22.6	0.3	23.3	0.3	24.4	0.3		
713	Takse	6.0	0.1	6.1	0.1	6.2	0.1	6.2	0.1		
714	Naknade	80.6	1.1	83.0	1.1	84.7	1.0	87.3	1.0		
715	Ostali prihodi	18.1	0.2	19.7	0.3	20.3	0.2	20.7	0.2		
74	Donacije i transferi	55.8	0.8	51.8	0.7	51.9	0.6	51.4	0.6		
	Ukupni izdaci	391.6	5.4	397.5	5.1	406.7	5.0	414.1	4.9		
41	Tekući izdaci	135.1	1.9	139.9	1.8	144.7	1.8	147.6	1.7		
411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	75.0	1.0	78.0	1.0	79.6	1.0	81.1	1.0		
412	Ostala lična primanja	6.4	0.1	6.5	0.1	6.5	0.1	6.7	0.1		
413 i 414	Rashodi za materijal i usluge	22.8	0.3	23.3	0.3	25.6	0.3	26.1	0.3		
415	Tekuće održavanje	7.5	0.1	8.7	0.1	8.9	0.1	9.1	0.1		
416	Kamate	3.2	0.0	3.3	0.0	3.4	0.0	3.4	0.0		
417	Renta	0.7	0.0	0.7	0.0	0.8	0.0	0.8	0.0		
418	Subvencije	7.7	0.1	8.0	0.1	8.2	0.1	8.4	0.1		
419	Ostali izdaci	11.8	0.2	11.5	0.1	11.8	0.1	12.0	0.1		
42	Transferi za socijalnu zaštitu	2.2	0.0	2.3	0.0	2.3	0.0	2.4	0.0		
43	Transferi institucijama, pojedincima nevladinom i javnom sektoru	94.2	1.3	94.4	1.2	95.3	1.2	96.3	1.1		
44	Kapitalni izdaci	122.5	1.7	122.8	1.6	125.0	1.5	127.5	1.5		
45	Pozajmice i krediti	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		
462	Otplata garancija	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		
463	Otplata obaveza iz prethodnog perioda	34.5	0.5	35.0	0.5	35.0	0.4	36.0	0.0		
47	Rezerve	3.0	0.0	3.1	0.0	4.3	0.1	4.3	0.1		
	Godovinski suficit/deficit	-1.8	0.0	-0.6	0.0	-0.6	0.0	1.8	0.0		
	Korigovani suficit/deficit	-1.8	0.0	-0.6	0.0	-0.6	0.0	1.8	0.0		
	Primarni suficit/deficit	1.4	0.0	2.7	0.0	2.8	0.0	5.2	0.1		
	Godovinski suficit/deficit tekuće potrošnje	120.8	1.7	122.2	1.6	124.4	1.5	129.3	1.5		
	Otplata duga	14.0	0.2	15.6	0.2	15.5	0.2	14.7	0.2		
4611	Otplata duga rezidentima	11.5	0.2	11.8	0.2	11.0	0.1	10.0	0.1		
4612	Otplata duga nerezidentima	2.5	0.0	3.7	0.0	4.5	0.1	4.7	0.1		
4418	Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		
43	Pozajmice i krediti	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		
	Nedostajuća sredstva	-16.8	-0.2	-16.2	-0.2	-16.1	-0.2	-12.9	-0.2		
	Finansiranje	16.8	0.2	16.2	0.2	16.1	0.2	12.9	0.2		
751	Pozajmice i krediti	12.2	0.2	8.1	0.1	8.5	0.1	8.0	0.1		
72	Primici od prodaje imovine	15.5	0.2	10.0	0.1	11.4	0.1	11.0	0.1		
73	Primici od otplate kredita	0.3	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		
	Transferi iz budžeta CG	10.0	0.1	10.1	0.1	10.5	0.1	10.5	0.1		
	Povećanje/smanjenje depozita	-21.2	-0.3	-12.0	-0.2	-14.2	-0.2	-16.5	-0.2		

TABELA - FISKALNE PROJEKCIJE 2024-2027 – OPŠTI NIVO DRŽAVE

BDP (u mil. €) Opšti nivo države		7279.7		7825.7		8226.4		8604.4	
Ekonomska klasifikacija KOD	Naziv	2024		2025		2026		2027	
		mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP
	Izvorni prihodi	3162.5	43.4	3238.4	41.4	3377.2	41.1	3497.1	40.6
711	Porezi	2159.5	29.7	2411.1	30.8	2508.2	30.5	2599.3	30.2
7111	Porez na dohodak fizičkih lica	174.1	2.4	192.2	2.5	202.5	2.5	212.7	2.5
7112	Porez na dobit pravnih lica	205.7	2.8	219.5	2.8	230.8	2.8	241.8	2.8
71131	Porez na nepokretnosti	94.5	1.3	98.3	1.3	100.3	1.2	105.3	1.2
71132	Porez na promet nepokretnosti	24.9	0.3	25.2	0.3	27.5	0.3	27.8	0.3
7114	Porez na dodatu vrijednost	1199.6	16.5	1372.6	17.5	1421.8	17.3	1464.5	17.0
7115	Akcize	365.8	5.0	403.5	5.2	421.3	5.1	438.9	5.1
7116	Porez na međunarodnu trgovinu i transakcije	58.3	0.8	61.9	0.8	64.8	0.8	67.4	0.8
	Lokalni porezi i ostali prihodi od egalizacionog fonda	22.3	0.3	22.6	0.3	23.3	0.3	24.4	0.3
7118	Ostali državni prihodi	14.3	0.2	15.3	0.2	15.9	0.2	16.4	0.2
712	Doprinosi	585.4	8.0	446.1	5.7	476.6	5.8	503.0	5.8
7121	Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	539.8	7.4	394.3	5.0	426.4	5.2	448.8	5.2
7122	Doprinosi za zdravstveno osiguranje	3.0	0.0	6.0	0.1	2.0	0.0	2.0	0.0
7123	Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	24.0	0.3	26.0	0.3	27.4	0.3	30.4	0.4
7124	Ostali doprinosi	18.6	0.3	19.7	0.3	20.8	0.3	21.9	0.3
713	Takse	21.8	0.3	23.2	0.3	24.2	0.3	24.9	0.3
714	Naknade	143.5	2.0	151.3	1.9	156.1	1.9	161.7	1.9
715	Ostali prihodi	140.1	1.9	68.7	0.9	70.1	0.9	76.8	0.9
74	Donacije i transferi	112.1	1.5	138.0	1.8	142.1	1.7	131.4	1.5
	Ukupni izdaci	3401.2	46.7	3511.4	44.9	3648.6	44.4	3775.9	43.9
41	Tekući izdaci	1349.5	18.5	1392.1	17.8	1446.6	17.6	1491.2	17.3
411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	773.8	10.6	788.1	10.1	801.9	9.7	811.7	9.4
412	Ostala lična primanja	26.2	0.4	27.0	0.3	27.5	0.3	28.3	0.3
413 i 414	Rashodi za materijal i usluge	151.7	2.1	150.9	1.9	154.2	1.9	158.3	1.8
415	Tekuće održavanje	46.6	0.6	63.6	0.8	67.2	0.8	64.2	0.7
416	Kamate	151.9	2.1	163.0	2.1	192.3	2.3	219.8	2.6
417	Renta	14.3	0.2	13.8	0.2	14.3	0.2	14.9	0.2
418	Subvencije	88.9	1.2	85.6	1.1	87.8	1.1	90.0	1.0
419	Ostali izdaci	96.1	1.3	100.0	1.3	101.4	1.2	104.1	1.2
42	Transferi za socijalnu zaštitu	1011.2	13.9	1063.8	13.6	1108.0	13.5	1148.4	13.3
43	Transferi institucijama pojedincima nevladinom i javnom sektoru	511.8	7.0	539.0	6.9	545.3	6.6	554.5	6.4
44	Kapitalni izdaci	398.2	5.5	406.9	5.2	443.0	5.4	474.9	5.5
45	Pozajmice i krediti	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
462	Odplata garancija	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
463	Odplata obaveza iz prethodnog perioda	56.7	0.8	56.4	0.7	56.4	0.7	57.4	0.7
47	Rezerve	73.9	1.0	53.1	0.7	49.3	0.6	49.3	0.6
	Godovinski suficit/deficit	-238.7	-3.3	-273.0	-3.5	-271.3	-3.3	-278.8	-3.2
	Primarni suficit/deficit	-86.9	-1.2	-110.0	-1.4	-79.0	-1.0	-58.9	-0.7
	Godovinski suficit/deficit tekuće potrošnje	159.4	2.2	133.9	1.7	171.7	2.1	196.2	2.3
	Odplata duga	518.5	7.1	844.7	10.8	368.6	4.5	986.4	11.5
4611	Odplata duga rezidentima	226.5	3.1	76.8	1.0	136.4	1.7	59.0	0.7
4612	Odplata duga nerezidentima	292.0	4.0	767.9	9.8	232.2	2.8	927.4	10.8
4418	Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	2.3	0.0	2.3	0.0	2.3	0.0	2.3	0.0
45	Pozajmice i krediti	6.0	0.1	4.5	0.1	4.5	0.1	4.5	0.1
	Nedostajuća sredstva	-765.5	-10.5	-1124.4	-14.4	-646.7	-7.9	-1272.0	-14.8
	Finansiranje	765.5	10.5	1124.4	14.4	646.7	7.9	1272.0	14.8
751	Pozajmice i krediti	660.2	9.1	1092.6	14.0	606.4	7.4	1239.4	14.4
72	Primici od prodaje imovine	21.5	0.3	16.0	0.2	17.4	0.2	17.0	0.2
73	Primici od odplate kredita	10.0	0.1	9.8	0.1	9.7	0.1	9.7	0.1
	Transferi iz budžeta CG	10.0	0.1	10.1	0.1	10.5	0.1	10.5	0.1
	Povećanje/smanjenje depozita	63.8	0.9	-4.1	-0.1	2.7	0.0	-4.6	-0.1